

*Превенция и борба с престъпността
Програма на Европейската Комисия*

*“Измами, свързани с посегателства върху
европейския бюджет - ДДС и банкови карти”*

HOME/2011/ISEC/AG/4000002520

РЪКОВОДСТВО

за

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ИЗМАМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ПОСЕГАТЕЛСТВА ВЪРХУ ЕВРОПЕЙСКИЯ БЮДЖЕТ

С финансовата подкрепа на Европейската Комисия
Програма „Превенция и борба с престъпността”
Проект “Измами, свързани с посегателства върху
европейския бюджет - ДДС и банкови карти”
HOME/2011/ISEC/AG/4000002520

Тази публикация отразява гледната точка само на автора и Европейската комисия не може да носи отговорност за използване по какъвто и да е начин информацията, която се съдържа в нея.

София, 2014 г.

Под общата редакция на:

Бойка Чернева	<i>АМВР</i>
Иван Видолов	<i>АМВР</i>
Надя Серафимова	<i>ГДКП</i>
Вангел Кръстанов	<i>ГДКП</i>

Авторски екип:

Любомир Чернев	<i>ГДКП</i>
Росица Нешева	<i>ОДМВР - Плевен</i>
Росен Станков	<i>ОДМВР - Благоевград</i>
Пламен Михалев	<i>ОДМВР - Бургас</i>
Лора Кавалджиева	<i>ОД МВР - Варна</i>
К. Костадинов	<i>ОДМВР - В. Търново</i>
Теодорина Димитрова	<i>Окръжен съд - гр. Велико Търново</i>
Павлин Недков	<i>СДВР</i>
Николай Русев	<i>ОДМВР - Силистра</i>
Димитър Савов	<i>ОДМВР - Силистра</i>
Боряна Кангалджиева	<i>СДВР</i>

Това учебно помагало за противодействие на измамите, свързани с посегателства върху европейския бюджет е изработено по проект HOME/2011/ISEC/AG/4000002520 „Измами, свързани с посегателства върху европейския бюджет – ДДС и банкови карти”, финансиран от Европейската съюз.

Помагалото е предназначено за предварително дефинираната целева група по проекта: полицейски служители, имащи функции по предотвратяване, разкриване и пресичане на престъпления.

То е резултат от усилията и работата на полицейските служители, служителите на НАП, прокурори и съдии, участвали в проведените обучения. В помагалото са обобщени използваните обучителни материали, които представят всички страни на полицейска дейност за противодействие на престъпленията, свързани с ДДС и банкови карти. В тях е обобщен опита и добрите практика в работата на МВР и взаимодействието им с останалите държавни органи. Помагалото може да бъде използвано за обучение на полицейски служители по месторабота, а така също и в курсовете за повишаване и актуализация на професионалната им подготовка.

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ПЪРВА

РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА, СВЪРЗАНИ С ДАНЪК ВЪРХУ ДОБАВЕНАТА СТОЙНОСТ.....6

§1. Схеми за неправомерно ползване на правото на данъчен кредит и избягване установяването и плащането на ДДС.....	7
§2. Разследване на престъпления, свързани с ДДС.....	16
§3. Противодействие на данъчните измами.....	23
§4. Особености на измамите, свързани с ДДС.....	31
§5. Анализ на случаи на измами с ДДС, извършени с участие на служители от приходната администрация.....	38
§6. Превенция, разкриване и разследване на престъпленията, свързани с ДДС.....	44
§7. Оперативно-издирвателна дейност за противодействие на измамите с ДДС.....	53
§8. Документиране и доказване на схеми за ДДС измами. Случаи от практиката на ГДКП.....	72
§9. Констатирани проблеми в съдебната практика по разглеждане на дела за данъчни престъпления.....	81

ЧАСТ ВТОРА

РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ С КРЕДИТНИ КАРТИ.....89

1§. Добри практики по събиране и документиране на доказателства по престъпления, свързани с електронни платежни инструменти.....	90
2§. Разследване на престъпления, свързани с банкови карти.....	99
3§. Превенция и разкриване на престъпления с банкови карти.....	109
4§. Престъпления с електронни банкови карти.....	118
5§. Особености при разследването на престъпления, свързани с банкови карти.....	126

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ:

ОППФКС – Отдел „Противодействия на престъпления във финансово-кредитната система”

ГДКП – Главна дирекция „Криминална полиция”

ЗДДС – Закон за Данък върху добавената стойност

МФ - Министерство на финансите

ВКП - Върховен касационен съд

НЕК - Национална електрическа компания

ВиК - Водоснабдяване и канализация

ОИД - Оперативно издирвателна дейност

ОПР - Отчет за приходите и разходите

ФЛ - Физическо лице

ЮЛ - Юридическо лице

ЗКПО - Закон за корпоративно подоходно облагане

ОДМВР - Областна дирекция на вътрешните работи

ПИП - Противодействие на икономическата престъпност

ОП - Окръжна прокуратура

СРС - Специализирани разузнавателни средства

ДДФЛ - Данък върху доходите на физически лица

Дирекция ”МОС” - Дирекция „Международно оперативно сътрудничество”

СпНС - Специализиран наказателен съд

ОПГ - Организирана престъпна група

Н.О. - Наказателно отделение

ПИН - Персонален идентификационен номер

НКК-МВР - Институт по криминалистика и криминология

ИСТ - Институт за специална техника

ДОО - Дело за оперативен отчет

ВОП - Вътрешнообществени операции

ВОД - Вътрешнообществена доставка

НАП - Национална агенция по приход

КУИППД - Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност

ДОПК - Данъчно-осигурителен процесуален кодекс

СМР - Строително-монтажни работи

НК - Наказателен кодекс

ДЗЛ - Данъчно задължено лице

ЕС - Европейски Съюз

ЧАСТ ПЪРВА
РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА, СВЪРЗАНИ С ДАНЪК ВЪРХУ
ДОБАВЕНАТА СТОЙНОСТ

СХЕМИ ЗА НЕПРАВОМЕРНО ПОЛЗВАНЕ НА ПРАВОТО НА ДАНЪЧЕН КРЕДИТ И ИЗБЯГВАНЕ УСТАНОВЯВАНЕТО И ПЛАЩАНЕТО НА ДДС

Вангел Кръстанов, Любомир Чернев - сектор 02, ОППФКС - ГДКП

1. Приходи от ДДС и щети

ДДС е най-важният приходоизточник в републиканския бюджет. Общо заложените приходи в републиканския бюджет за 2012г. са 17.29 млрд. лв., от които данъчни приходи – 15.39 млрд. лв. Най-голям дял от данъчните приходи се пада на приходите от ДДС – 7.1 млрд. лв. За 2013 г. заложените данъчни приходи са 16.339 млрд. лв, от които приходи от ДДС – 7.88 млрд. лв. ДДС измамите значително надвишават останалите данъчни измами. Не е известно да има методика за оценка ДДС измамите. Щети от измамите с ДДС са както за публичния сектор, така и за частния сектор. Най-важните от тях са свързани с нелоялната конкуренция и пазарните изкривявания. Според доклад, изготвен от НАП – МФ - “Анализ на данъчните липси от ДДС, дължащи се на организирани измами с ДДС” щетите за държавния бюджет, породени от измами с ДДС са както следва : за 2005 г. – около 396 млн. лв. За 2006 г. – около 393 млн. лв. За 2007 г. – около 560 млн. лв. за 2008 г. – около 810 млн. лв. За 2009 г. – около 664 млн. лв. За 2010 г. – прогнозни данни – около 671 млн. лв.

2. Исторически преглед на ЗДДС и данъчните процесуални правила в Р. България след 1989 г.

След 1989 г основите на данъчното законодателство претърпяват следните етапи на развитие: Основите на данъчното производство са положени със Закона за данъчното производство, обнародван в ДВ бр. 61/16.07.1993 г., отменен с преходните и заключителните разпоредби на ДПК / обнародван в ДВ бр. 103/30.11.1999 г, в сила от 01.01.2000 г. В ДПК е регламентирана дейността на органите на данъчната администрация по отношение на установяване на нарушения, свързани с приспадане и възстановяване на данъчен кредит по ЗДДС, подробно разписана в чл. 109 ал. 11, 12, 13 ,14. С измененията и допълненията на ДПК / ДВ бр. 109/18.12.2001 г. / в чл. 109 ал. от 11 до 14 са отменени. От. 01.01.2006 г е в сила Данъчно-осигурителния процесуален кодекс /ДОПК /. Той е приет както във връзка с реформите в приходната администрация и създаването на Националната агенция по приходите / НАП /, така и от необходимостта от синхронизиране на нашето

законодателството със законодателството на ЕС, във връзка с приемането на страната ни за пълноправен член на Европейския съюз.

Първият Закон за данъка върху добавената стойност е обнародван в ДВ бр. 90/22.10.1993 г, в сила от 01.01.1994 г. Този закон действа до края на 1998 г. В ДВ бр. 153/23.12.1998 г е обнародван нов Закон за данъка върху добавената стойност /ЗДДС/, който е в сила до края на 2006 г. В чл. 65 и чл. 66 от този закон е регламентирана дейността на органите на данъчната администрация, свързана с установени нарушения при приспадане и възстановяване на данъчен кредит. Във връзка с пълноправното членство на Република България в ЕС са приети изменение и допълнения към действащия ЗДДС, обнародвани в ДВ бр. 63/04.08.2006 г, в сила от 01.01.2007 г. Всяка година, с приемането на данъчните закони, в сила от следващата година, се приемат изменения и допълнения в ЗДДС.

Началото на опитите за неправомерно теглене на данъчен кредит по ЗДДС, както и укриване на данъчни задължения, свързани с внасянето на ДДС, според информация от данъчната администрация, започва през 1998 г., въпреки че още през 1995 г., т.е. една година след влизането в сила на закона за ДДС започва организирането на схеми за измами с ДДС. Престъпленията свързани с измами с ДДС условно могат да се разделят на два вида. Първият е неправомерно възстановяване на ДДС. Вторият вид е укриване на данъчни задължения, свързани с внасяне на ДДС. След 2004 г. се наблюдава тенденция на намаляване на престъпленията, свързани с неправомерно възстановяване на ДДС. Успоредно с това обаче се забелязва значително нарастване на престъпленията, свързани с избягване на установяването и плащането на ДДС.

3. Схеми за измами с ДДС

Като правило винаги има белези, които подсказват наличието на верига от фирми за извършване на измами с ДДС – наличието на фирми, които извършват само продажби без никакви покупки – това са така наречените “липсващи търговци”; огромни обороти на новорегистрирани по ЗДДС фирми; търговски взаимоотношения между фирми, регистрирани на един и същ адрес и др. В последните години, поради засиления контрол се наблюдават плащания по банков път, за сделки, които не са извършени реално. Това се прави с цел при проверка да се придаде реалност на сделката. По правило счетоводството на така създадени вериги за измами с ДДС се води на едно и също място – в една счетоводна фирма. Там се съхраняват касовите апарати на фирмите, кочаните с фактури, съставят се месечните справки декларации по ЗДДС и въобще се извършва цялостното осчетоводяване на първичната счетоводна документация. Като актуална практика

напоследък се наблюдава създаването на паралелни “тайни” офиси, в които се води счетоводството на фирмите “липсващи търговци”.

Престъпленията, свързани с неправомерното възстановяване на ДДС, както беше споменато са намалели, поради засиления контрол от страна на органите на НАП и право охранителните органи, но все още не са изчезнали. Голяма част от този вид престъпление се осъществяват чрез фиктивни вътрешно общностни доставки. (ВОД) или износ за трети страни, извън ЕС. След приемането на Р. България за пълноправен член на ЕС през 2007 г. и синхронизиране на нашето законодателство с европейското, се наложиха две нови понятия – ВОП и ВОД при търговията на страната ни със страни от ЕС. Те са заместители на понятията “внос” и “износ”, но разликата е, че се отнасят само за сделки със страни от ЕС. Постепенно, с времето, български граждани, които се занимават с организирането на измами с ДДС се ориентираха в новите условия и започнаха да създават фирми в различни страни на ЕС, като повечето от тези фирми се създават в по – близки до България страни – Румъния, Гърция, Унгария. Разбира се фирми бяха създадени и в Германия, Испания, Холандия, Франция и други страни. Тези фирми се регистрират на името на български граждани – обикновено безимотни, слабо грамотни, от ромски произход, наркомани или алкохолици. Понякога тези фирми се регистрират и на българи, живеещи в някоя страна от ЕС. Общото при тях е , че се контролират от българите - организатори, които се занимават с измами с ДДС. Тези фирми се използват под най – различна форма, като естествено в повечето случаи осъществяват ВОД за фирми от България и ВОП от български фирми. Една от основните цели е да се придаде произход на стокови потоци или услуги, без самите стоки и услуги да бъдат съответно доставяни или придобивани. Така по същество се извършват чисто фиктивни сделки, които при определени условия не водят до начисляване на ДДС или водят до искания за неправомерно възстановяване на ДДС. Типичен пример е продажбата на стоки, примерно от българска фирма, на румънска фирма. Всички документи се съставят съобразно изискванията на законодателството. Съставят се и необходимите транспортни документи, включително се сключва договор със транспортна фирма. Движат се транспортни средства, паричните потоци минават по банков път. Само че стоките никога не напускат територията на България. Всъщност стоките се продават на територията на България без документи и естествено без да бъде начислен и платен ДДС, което значи, че стоките се продават на значително занижена цена. Това води и до съответните пазарни изкривявания. На всичко отгоре, продавачът, който е осъществил фиктивната сделка иска съответното ДДС за възстановяване. В нашата практика имаме конкретни случаи, при който за една машина е осъществена

фиктивна ВОД за Гърция, а машината е продадена в България на много по – ниска цена от реалната. Фирмата – продавач иска възстановяване на ДДС в особено големи размери, тъй като машината е продадена привидно в Гърция, но на значително завишена цена. Само своевременната реакция на органите на НАП и на МВР предотврати тази измама и съответно не беше възстановен неправомерно ДДС в особено големи размери – от порядъка на над 300 000 евро.

Друго характерно за тези фирми е, че участват във фиктивни сделки, с които се ощетява държавния бюджет в държавата, в която са регистрирани. Типичен пример в това отношение е осъществяване на “огледална” фиктивна сделка на описаната по – горе. При нея фирма от България купува фиктивно стоки от румънска фирма, която е контролирана от същите лица, които контролират и българската фирма. Стоките, които уж са в България, се продават без документи в Румъния и съответно румънската фирма иска неправомерно възстановяване на ДДС. Засичани са и други видове измами при осъществяване на ВОП на български фирми от чуждестранни фирми. Българска фирма осъществява ВОП на стоки. Този ВОП се декларира пред органите на НАП като данъка се начислява едновременно в дневника за покупки и дневника за продажбите и на практика се неутрализира. Фирмата, осъществила ВОП, не дължи ДДС. Така получените стоки по най – различни схеми, се продават в България, основно без документи. Типичен пример за подобна дейност е търговията с месо и местни продукти. Фирмата, осъществила ВОП, трябва да има на склад определено количество стоки. Само че тези стоки ги няма. Те отдавна са продадени без документи и съответно без да бъде начислено и внесено съответното ДДС. При тази схема също може да има модифициран вид на измама с ДДС. Стоките, продадени в България без документи, фиктивно се изнасят, обикновено за “трети страни” и понякога за страна от ЕС. Тогава българската фирма – износител може и иска неправомерно възстановяване или приспадане на ДДС, без на практика да е внесен и един лев ДДС в бюджета.

Престъпленията, свързани с укриване на данъчни задължения по ЗДДС са особен обект на внимание. Още повече, че по наше мнение и наблюдения, свързани с работата ни, този вид престъпления са особено привлекателни, тъй като водят до сравнително бързо забогатяване на техните организатори. В обичайния случай схемата е следната: Всичко започва от реално работещи фирми, известни на пазара, с добра данъчна репутация, включително чуждестранни компании или филиали на известни чуждестранни фирми. В даден момент тези фирми осъществяват голям обем продажби и в съответствие с действащото в Р. България законодателство трябва да подадат месечна справка декларация по ЗДДС и съответно да начислят и внесат ДДС в значителен размер. По най – различни причини, включително

субективни фактори, съответстващи на особености на средата в която работят тези фирми в Р. България, съответните ръководители решават, че не искат да внесат ДДС в размера в който данъка трябва да бъде внесен. Тогава услужливо се появяват лица, които предлагат услугите си, естествено с користна цел, за да издадат на реално работещата фирма фактури за стоки или услуги, като по този начин ще бъдат изравнени сумите от ДДС за покупките и продажбите, с цел внесеното ДДС да бъде в много по-малък размер, а в някои случаи няма да бъде внесен данък въобще. Тези лица са организирали дейността на многобройни фирми – така наречените фирми “чистачи”. Това са фирми регистрирани на малограмотни лица, бедни лица от ромски произход, криминално проявени лица, алкохолици, клошари. Цялата дейност по обработването на съответната документация на тези фирми е перфектно организирана. Счетоводството се води в обичайния случай при спазването на всички правила, главно по отношение на така наречените фирми – буфери, които предхождат фиктивните доставки за фирмите – крайни получатели. Освен счетоводители, групата включва още няколко доверени лица, които се явяват пълномощници на фирмите и контактуват с органите на приходната администрация и други държавни органи. Друго, което е характерно е, че престъпната организация действа на територията на няколко региона, като централите на този вид предприятия, както и ръководителите на престъпната дейност обикновено се намират в по – големите градове. “Възнаграждението “, което получават тези лица е в рамките на няколко – обикновено 5 – 6 % до 30 % от укритото ДДС. Сами може да си направите извода, че става въпрос за огромни суми, с които разполагат тези хора. Това им дава възможност да създадат перфектна организация и да разполагат с най – модерни технически средства – сървъри, компютри, наемане на офиси в представителни сгради, където поради охраната е затруднен достъпа. Фирмите “чистачи”, известни също и като фирми – “бушони”, които издават фактурите за фиктивните сделки на фирмите – буфери, се характеризират с това, че нямат никаква кадрова и ресурсна обезпеченост. Те от своя страна също се нуждаят от покупки, за да не начисляват и внасят ДДС. Основните сделки, свързани с покупки, които сключват тези фирми са помежду им. Периодично, някои от тези фирми попада в полезрението на приходната администрация. Данъчните власти им извършват ревизии, които в обичайния случай приключват с ревизионни актове, които установяват данъчни задължения по ЗДДС в особено големи размери. Фирмите биват deregистрирани по ЗДДС, но поради липсата на каквото и да е имущество и парични средства както на фирмите, така и на техните собственици, задълженията остават несъбираеми. На мястото на deregистрираните фирми веднага се появяват нови, които по същество са същите като deregистрираните и веригата

продължава своята дейност. Ръководителите на веригите изграждат контакти със служители от приходната администрация, както и със други държавни служители, от които зависи до някаква степен контрола по извършването на престъпната дейност. Осъществяването на каквито и да е измами с ДДС много трудно би се осъществило без участието на служители от данъчната администрация. На всички ни е ясно, че тук става въпрос за корупция, но като се има предвид с какви средства разполагат престъпниците, може да се направи извода, че винаги се намират услужливи служители, които биха си затворили очите срещу съответните суми пари. Друго характерно за този вид престъпна дейност е високата професионална подготовка на извършителите. Извършителите трябва да притежават специфични знания, които трябва да обхващат сферата на данъчното законодателство, счетоводното законодателство, митническото законодателство, административното производство и др., както и да следят последните изменения и допълнения в законите. За тази цел, освен самоподготовка се наемат и съответните специалисти в различни области – адвокати, експерт счетоводители, бивши служители на данъчната администрация, бивши полицейски служители и др.

Всички участници в престъпната дейност използваха така наречените предплатени карти за мобилни телефони, които бяха анонимни. Освен това картите се сменяха често, дори при най – малко съмнение, че могат да бъдат подслушвани, а много често и профилактично, през определен период от време. След промяна в законодателството престъпниците започнаха да използват също предплатени карти, които са закупени от лица и фирми, намиращи се в периферията на престъпната дейност и дори от лица и фирми, които не участват в схемите, а се прехранват с регистрирането на свое име на предплатени карти за мобилни телефони. При извършването на достатъчно добър анализ, винаги могат да бъдат установени телефоните на участниците в престъпната дейност.

Както беше отбелязано по – горе организацията на този вид престъпна дейност е на много високо ниво. Работи се с малък кръг доверени хора. Проникването в престъпната група е изключително затруднено, но когато става въпрос за хора, всеки има слабости и тяхното използване понякога се явява ключа към разкриването на престъпната дейност на подобен род групи. Класическата схема за ДДС измами е така наречената “Каруселна измама” – извършва се на територията поне на две държави, членки на ЕС. В класическия вариант при нея има участници – фирми с три основни роли. Първата роля е на “липсващ търговец”. Втората роля е на “буфер”. Третата роля е на “проводник” или “ползвател”. Липсващият търговец има задача да придобие стоката от друга държава – членка на ЕС и да я продаде в страната си, като не плати данък ДДС. Продажбата може да

бъде направена или директно за ползвателя, или, за да се разкъса връзката помежду им, между тях се вмъкват една или повече фирми буфери. Проводника, след като придобие стоката, обичайно я продава на фирма от друга държава членка на ЕС, при което иска ДДС за възстановяване. Характерното в случая е, че липсващия търговец не внася ДДС, а фирмата буфер балансира резултатите си и също не внася ДДС. Каруселната измама има и модифициран вид. При него ползвателя е действителен търговец на стоки и има всички изискуеми документи, с които да докаже ВОД и правото си на данъчен кредит по ЗДДС. Характерното за тази схема е, че стоката реално не следва движението на документите към чуждестранната фирма, а реално се продава на други потребители в страната. Тук се включва български липсващ търговец, за да се легализира стоката във вътрешността на страната, но само по документи. Реално от българския проводник стоката заминава за потребителя в страната, но такава фактура не се издава. Допълнителния негативен ефект е, че проводника иска и възстановяване на ДДС в страната. И в двете модификации на каруселната измама се избягва плащането на ДДС по два начина: декларира се дължимия данък, но не се внася или се неутрализират задълженията чрез псевдопокупки от други липсващи търговци.

Друг, много важен аспект в нашата работа, особено през последните няколко години, освен реализирането на наказателната отговорност, разбира се, е отнемането от престъпниците на техните парични средства и материални активи. Това се осъществява от една страна, в рамките на образувани наказателни производства чрез механизмите на закона, чрез действия на прокуратурата и КУИППД. От друга страна, ние, съвместно с органите на НАП също сме намерили механизми за лишаване на измамниците от паричните им средства, имоти и материални активи, които по правило са придобити от престъпната им дейност. При осъществяване на оперативно-издирвателни мероприятия и процесуални действия при разкриване и разследване на дадена измама с ДДС се идентифицират точно кръгът от лица и фирмите, осъществяващи престъпната дейност. След тяхното идентифициране, съвместно с органите на НАП се подготвят и съответните последващи мероприятия. В деня, когато се извършва реализацията на престъпната група, на лицата и на представители на фирмите се връчват заповеди за възлагане на ревизии от органите на НАП. Предварително е установено недвижимо имущество, банковите сметки, наличието на касети в трезори и цялата информация за парични средства и материални активи, притежавани от лицата и фирмите. Органите на НАП налагат така нареченото предварително обезпечение по ДОПК, в рамките на ревизионното производство. По този начин имоти, парични средства и дълготрайни

активи се блокират, до приключване на ревизията и служат като обезпечение при установени бъдещи вземания.

Най-често срещаните схеми на престъпна дейност, свързана с неправомерно възстановяване на ДДС и укриване на плащането на ДДС, са следните:

Първата схема е за неправомерно възстановяване на данъчен кредит по ЗДДС. Фирма голям арендатор на селскостопански земи и производител на земеделска продукция, с помощта на служители от данъчната администрация за близо две години е възстановила неправомерно ДДС в размер на над 3 000 000 лв. Това се случва, като се декларират закупени стоки – например изкуствени торове и се подава месечна справка декларация с ДДС за възстановяване. Извършва се проверка само по документи от органите на НАП и с АПВ данъчният кредит се възстановява ефективно. Не се проверява в складовете на фирмата има ли реално доставена продукция. Отговорен служител от НАП решава да не бъде извършвана ревизия, а само проверка, определя екипа извършващ проверката и го инструктира проверката да бъде извършена само по документи и да приключи възможно най-бързо. Отговорният служител получава и съответното неполагащо му се възнаграждение за действията си.

Друга конкретна схема е с извършване на СМР. Голяма българска фирма, която прави ВОП на машини от ЕС и ги продава в Р. България, има реално да внася ДДС в много големи размери. Фирмата сключва договор с българска фирма за извършване на СМР, по който само ДДС – то е в размер на около 6 000 000 лв. Парите за СМР се превеждат авансово на фирмата изпълнител. До изтичане на договора не са извършени никакви СМР. Същевременно на фирмата е извършена данъчна ревизия и им е приспаднала съответната сума ДДС. Проверката отново е извършена само по документи. Никой от проверяващите не е отишъл на място да установи има ли извършени СМР. Щетите за държавния бюджет са в размер на цялото невнесено ДДС.

Трета схема е свързана с търговия със селскостопанска продукция. На територията на страната лица изкупуват селскостопанска продукция от производители без документи. Изкупената продукция се продава на големи фирми, които извършват ВОД и износ за трети страни. Чрез съставяне на неистински документи се представя, че продукцията е закупена от няколко фирми по веригата, които по съществото си са фирми – бушони, без ресурсна обезпеченост и управителите им нямат представя, че са крупни производители и търговци. По този начин, от една страна се придава произход на селскостопанската продукция, а от друга страна по веригата се избягва плащане на ДДС. Същевременно фирмите – крайни получатели, след ВОД или износ, възстановяват данъчен кредит по ЗДДС.

Така държавния бюджет се ощетява веднъж от невнесен ДДС и втори път от възстановен ДДС.

При търговията със скрап се прилага така нареченото обратно начисляване на ДДС. Декларира се ДДС по покупките от страна на купувача като кредит, а самоначислява ДДС в продажбите си по тези покупки и не начислява данък. При тази схема се закупува скрап от физически лица, като им се удържа 10 % данък при източника, съгласно ЗОДФЛ. За да обоснове произхода на скрапта търговеца декларира ВОП, което не е вярно, разбира се.

Друга схема е намаляване вноските на реално работещи фирми по ДДС чрез така нареченото “чистене” на ДДС. Използват се кръг от лисващи търговци, регистрирани на социално слаби лица. Обособяват се един или повече конспиративни счетоводни офиси в които се изготвят неистинските счетоводни документи. Назначават се множество пълномощници с право да преупълномощават, които да получават средства от банкови сметки, да представят документите в НАП, НОИ и др. държавни органи. Ръководителите на групата влизат във връзка с реално работещите фирми и договарят срещу определен процент от размера на ДДС за внасяне, получаването на документи за нереални доставки. Характерно в схемата е че няма реално движение на стоки и услуги, фирмите “чистачи” нямат ресурсна обезпеченост за привидната дейност, която извършват. Разплащанията между реалната фирма и фиктивния доставчик се извършват по банков път, като контрол по средствата има реалния търговец. След превеждането на парите по сметката на чистача, същия ден сумите се теглят от пълномощници и намалени със съответния процент за услугата, се връщат в брой на реално работещите фирми. Между отделните звена в престъпните групи се спазва принципа необходимост да се знае, като цялата информация е известна само на организаторите. Използват се интернет за изготвяне на заявки за издаване на фактури, а ръководителите на групата, чрез интернет банкиране постоянно знаят за наредените парични средства и контролират тяхното изтегляне.

РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ДДС

РОСИЦА НЕШЕВА - старши разследващ полицай в ОДМВР - ПЛЕВЕН

1. Данъчна измама

ДДС е косвен многофазен данък. Парично плащане към държавата с безвъзмезден характер /характеристика, която прави този вид плащане особено нежелан/. Данъкът е въведен е в Република България през 1993г. /обн. ДВ бр.90/22.10.1993г./ ДДС е основен косвен данък и се дължи за всяка доставка на стока и услуга с място на изпълнение на територията на Република България и извършена от данъчно задължено лице по ЗДДС. Данъчно задължено лице /ДЗЛ/ по смисъла на ЗДДС е всяко лице, което извършва независима икономическа дейност, независимо от целите и резултатите от нея.

Данъчен кредит е сумата от начислен данък по ЗДДС на регистрирано лице за получена от него стока или услуга по облагаема доставка или за осъществен от него внос или износ в рамките на данъчния период, което лицето има право да приспадне, освен когато законът предвижда друго /чл.68 от ЗДДС/. Предпоставките за да се признае на получателя по доставката правото на приспадане на данъчен кредит са посочени в чл.68, ал.2 от ЗДДС.

Правото на приспадане на данъчен кредит винаги е за получателя по доставката, който заплаща данъка на своя доставчик. Изискването да се начислява данъка се съдържа в чл.69 от ЗДДС и се извършва от изпълнителя на доставката. Последният издава данъчна фактура в която посочва облагаемата доставка и размера на ДДС. Фактурата следва да се отрази в отчетните регистри и данъкът да се включи в справка-декларация по ЗДДС. ДДС като косвен данък върху потреблението не оказва значение върху печалбата на предприятието, а крайния потребител е този който реално понася данъчния товар.

Участието в схеми за избягване плащане на дължим ДДС цели следното: Първо, формулиране на по-атрактивна цената за потребителя, като фирмите, които не плащат ДДС, могат да си позволят да продават стоките си на по-ниски цени от тези на изрядните, т.е. изкривява се конкуренцията. На второ място – нерядко контрагенти на участниците в схеми /измамниците/ стават честни компании, на които след това данъчните отказват право на данъчен кредит. По този начин ДДС веригите са насочени към реализация на бързо оборотни стоки, при които укриването на ДДС се отразява при формулиране на цената за потребителя,

намаляване на продажната цена и съответно по-високо потребление, без да се внася в държавния бюджет съответния данък, който следва да се начисли при всяка облагаема доставка.

Целта на измамите с ДДС са: Избягване плащане на ДДС от търговски субекти с реална дейност, “източване” на ДДС с цел имотна облага, като се създават обръч от т.нар фирми-фантоми. В повечето случаи една и съща фирма участва и двата вида схеми. С избягване плащане на ДДС се намаляват постъпленията в бюджета, което влияе негативно на цялата икономика. Създават се “кухи” фирми, които декларираат големи обороти, укриват реалните обороти на фирми, развиващи търговска дейност с бързо оборотни стоки. Чрез създаване на фиктивни фирми, измамите с ДДС се преплитат с контрабанда на стоки и пране на пари. Обикновено тази роля се изпълнява от фирми, които имат паричен ресурс с неясен произход, който се опитват да вкарат в легален оборот, или фирми фантоми, които ще изчезнат или фалират, преди да издължат надценения ДДС. Те използват фиктивни или надценени фактури за доставки, увеличават необосновано облагаемите разходи с цел приспадане на по-голям данъчен кредит. Необходим е търговец, който да е готов да регистрира по-големи приходи от реалните и съответно да плати повече ДДС и корпоративен данък от реално дължимите.

Данъчната измама е форма на умишлено укриване на данъци, която обикновено е наказуема по наказателноправен ред. Този термин включва ситуации, при които умишлено се подават неверни декларации или се представят фалшиви документи. Укриването на данъци обикновено се изразява в незаконни действия, чрез които се укриват или пренебрегват данъчни задължения, т.е. данъкоплатецът плаща по-малко данъци, отколкото е правно задължен да плати, като укрива доходи или информация от данъчните органи.

Избягване плащане на данъчни задължения - гл.7 от НК, чл. 255 и сл. от НК– деецът ще носи наказателна отговорност при неплащане на дължими данъци при следните изпълнителни деяния: не подал данъчна декларация, потвърдил неистина и затаил истина, не издаде фактура или друг счетоводен документ, унищожи или не съхрани счетоводни документи в законоустановените срокове, осъществи или допуска осъществяване на счетоводство в нарушение на изискванията на счетоводното законодателство, състави или използва документ с невярно съдържание, неистински или преправен при упражняване на стопанска дейност, приспаднал неследващ се данъчен кредит.

Данъчните престъпления не обхващат само деяния, които засягат пряко и непосредствено данъчната система. Законодателят е криминализирал деяния от финансово и друго естество, които имат отношение към функционирането на

данъчната система. Такива са: пречене на данъчен орган да изпълнява служебните си задължения, създаване на организация с нестопанска цел с цел освобождаване от данъци, преобразуване на търговско предприятие с цел избягване установяване или плащане на данъчни задължения. В понятието данъчни задължения се включва едно по-широко понятие – данъци от доходи, от продажба на стоки, местни данъци, акцизи и др. От всички данъчни престъпления най-голям е броя на делата свързани с укриване на ДДС, като увреждането на бюджета от този род измами е най-голям. По данни на НАП държавата губи между 700 и 750 млн. лв. на година от измами с ДДС. Проучване на Европейската комисия показва, че средните загуби от косвения данък в страните от ЕС са 12 % от очакваните постъпления от него, което съвпада и с българските оценки.

Престъплението по чл. 255 от НК е резултатно и ще бъде довършено, когато деецът е избегнал плащането на данъчни задължения – на практика това е изтичане на срока, посочен в съответния закон /ЗДДС/. Субект е всяко наказателно отговорно лице, което е адресат на изискуемото данъчно задължение – управител на ЕТ, ЕООД. От субективна страна деянието е извършено само с пряк умисъл. Елемент от фактическия състав е размера на укритите данъци – те трябва да са в големи или особено големи размери, като чл.255 от НК препраща към чл. 93, т.14 от НК.

Регулаторните и административни бариери пред източването на ДДС са довели до развитието на три варианта на измамата с фиктивния търговец: измамата с неплатежоспособния търговец (missing trader fraud), международната кръгова измама (carousel fraud), схемата за източване на ДДС сметка. Принципът на измамата с неплатежоспособния търговец е същият, както при липсващ търговец. Предимството е, че за разлика от класическата схема длъжникът реално съществува, но обикновено, след като е изиграла ролята си в схемата, фирмата се прехвърля на безимотни и полуграмотни собственици, срещу които държавата реално не може да предприеме действия по събиране на задълженията или други ограничителни мерки.

Международната кръгова измама или „Каруселната” измама е най-голямото предизвикателство пред приходните администрации в ЕС. Правото на данъчен кредит се упражнява от износителите, а задълженията се натрупват на фирми вътре във веригата, чиито следи се губят. Веригата включва многократни трансгранични покупко-продажби. Измамите с ДДС сметки или т.нар. „Х-образна схема за измами с ДДС”. Това е схема за източване на ДДС-сметка. Накратко измамниците се възползват от привилегията на ДДС-сметката, отменяща солидарната отговорност. Организаторът на схемата ползва данъчен кредит въпреки наличието на нередовен платец по веригата, като заедно с това успява да изпразни ДДС сметката на

нередовния платец, която по замисъла си би трябвало да служи за обезпечение на данъчните вземания.

2. Вътреобщностна доставка

За целите на облагане с ДДС в търговията между държави членки на ЕС понятието “износ” се заменя с **“вътреобщностна доставка на стоки”**, а понятието “внос” с **“вътреобщностно придобиване на стоки”**. Мястото на изпълнение на доставката/ услугата е обвързано с мястото, където доставчикът е установил своята независима икономическа дейност, а когато няма такова място, това е мястото на неговото обичайно пребиваване. Вътреобщностна доставка на стоки /чл.7 от ЗДДС/ е доставката на стоки, транспортирани от или за сметка на доставчика – регистрирано лице по този закон или на територията на получателя на стоките до територията на друга държава членка, когато получателят е ДЗЛ или данъчно незадължено лице, регистрирано за целите на ДДС в друга държава членка. Вътреобщностна доставка е и доставката на акцизни стоки до територията на друга държава членка, когато получателят е ДЗЛ. Съответните регистрирани търговци имат право да извършат внос на облагаема стока или услуга по реда на чл.21 от ЗДДС /ВОП/ и съответно да извършат износ на територията на държава – членка на ЕС /ВОД/. Вътреобщностно придобиване /чл.13 от ЗДДС/ е придобиване на право на собственост върху стока, както и фактическото получаване на стока, която се изпраща до територията на страната от територията на друга държава членка, когато доставчикът е ДЗЛ, което е регистрирано за целите на ДДС в друга държава членка. На регистрация подлежи всяко ДЗЛ и незадължено лице, което не е регистрирано на осн. чл.96 от ЗДДС /оборот от 50 000 лв./ и което извършва вътреобщностно придобиване на стоки / чл.99 от ЗДДС/. Данъчното събитие при вътреобщностна доставка възниква от датата на която започва транспортът на стоките. Данъкът при ВОД става изискуем на 15 ден от месеца *следващ* датата на възникване на данъчното събитие. Данъчното събитие при внос на стоки възниква и данъкът става изискуем на датата на която е възникнало задължението за плащане за митни сборове. Когато не се дължат митни сборове данъкът става изискуем когато се приключат митническите формалности. Начисляване на данъка при внос може да се извърши от митническите служители или от вносителя, ако е регистрирано лице и има разрешение да прилага този режим. Данъкът при вътреобщностните придобивания е изискуем от лицето, което извършва придобиването.

За отчитане при вътреобщностни придобивания ДЗЛ – получател на доставката задължително издава протоколи по чл.117, ал.1 от ЗДДС с определени реквизити. Протоколът се издава не по-късно от 15 дни от датата на която данъкът е

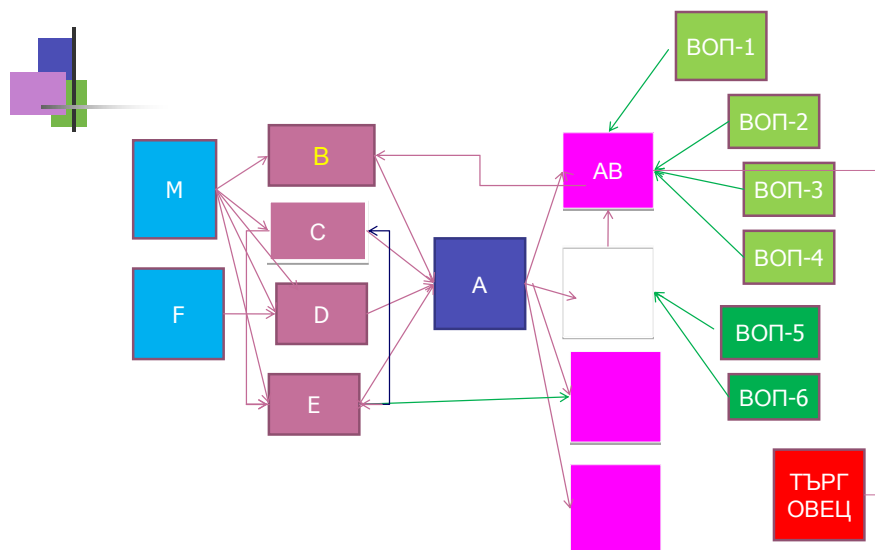
станал изискуем. При изменение на данъчната основа или при разваляне на сделката се издава нов протокол с дата не по-късно от датата на която е възникнало съответното обстоятелство за промяната. Протоколите по чл.117, ал.1 от ЗДДС за извършените ВОП се отразяват в дневниците на продажбите. Правото на данъчен кредит при ВОП може да бъде упражнено от регистрирано лице получател по ВОП, ако то е издало Протокол по чл.117, ал.1 от ЗДДС. Данъчния кредит се приспада чрез отразяване на протокола по чл.117 от ЗДДС в дневника на покупките за същия данъчен период. Правото на данъчен кредит не може да възникне по фактури издадени от доставчици, регистрирани по ДДС в други държави- членки, тъй като те не са регистрирани по ЗДДС приложим в България.

Важен е въпросът как се декларира данъка. Регистрираното лице подава справка-декларация по образец и VIES-декларация по чл.125, ал.2 от ЗДДС. VIES-декларация следва да съдържа данни за регистрираното лице, всички вътреобщностни доставки по които получател е регистрираното лице. VIES-декларация не се подава в случаите когато регистрираното лице не е извършило вътреобщностна доставка. При доставка на стоки от фирми регистрирани в други държави членки на ЕС, платец на данъка е лицето, получател на доставките в България. С използването на фактури за фиктивни доставки от “липсващ търговец” /фирма бушон/ дружеството което извършва ВОП /внос/ приспада неследващ се данъчен кредит с което намалява размера на дължимия ДДС за деклариране и внасяне в републиканския бюджет.

3. Схема на избягване плащане на ДДС при ВОП от Румъния на доставки на олио

Типична схема, при която има 7 дружества от липсващи търговци и 2 които имат реална търговска дейност: Фиктивните дружества нямат реална дейност и декларираните от тях доставки са само по документи. Всички дружества са представлявани от ниско грамотни лица или такива които не знаят че са управители на фирми. Всички те се обслужват от един счетоводител, който преупълномощава друг счетоводител от една и съща счетоводна къща. Банковите сметки са открити от един и същ счетоводител, който има спесимен на подписа да оперира по банковата сметка. Някои от търговците са открили банкова сметка, а други имат фирмена банкова сметка без да знаят за съществуването и. Нито един от търговците не е съставял и подписвал счетоводни документи. Липсва плащане по банков път по някои от сделките, а по други извършеното плащане не отговаря на стойността по фактурата посочена в дневника на покупките. Нито един от търговците не разполага с първични документи. Липсва обезпеченост.

Схема на избягване плащане на ДДС свързано с ВОП на олио

В хода на разследването се установява, че дружество М е едновременно предходен доставчик на ревизираната фирма А и получател на стоки. Установени са големи парични потоци на банкови преводи от Румъния с посочен предмет олио и фактури приложени в банка с доставчик румънски фирми, а по фактури доставките са от дружеството А и са с посочен предмет плодове, санитарни материали и др. Проведени са разпити на свидетели – управителите на посочените фирми, които сочат че не са извършвали никаква търговска дейност. В показанията си свидетелите сочат, че са упълномощили едно и също лице с генерално пълномощно – счетоводителя на фирмата. Разкрита е данъчна и осигурителна тайна по реда на чл. 75 от ДОПК и е установено, че документи на посочените търговци са подавани с електронен подпис от един и същ счетоводител. Същият счетоводител е получавал и представял документи по насрещни проверки и ревизии. Разкрита е банкова тайна по реда на чл. 62 от ЗКИ по отношение на сметки на ревизираната фирма А, а също и на доставчици и получатели на стоки. Установено е, че по банковите сметки са извършвали операции само двамата счетоводители – единият като пълномощник, а другият като преупълномощено лице. От банковите сметки и приложени преводи са установени множество плащания от 6 румънски фирми, които са доставчици на две от фирмите от веригата */получатели на стоки от ревизираната фирма/* с предмет на доставка олио и сухо мляко */мляко на прах/*. След това олиото се бутилира от българска фирма, която е реалния търговец. Дружеството, което е осъществило ВОП е извършило деклариране в дневника на покупки на фактурите по доставки от Румъния, но не е начислило и платило дължимия ДДС за доставката на реалния продавач на олио. Назначена е съдебно-икономическа експертиза която следва да

установи наличие на укрити данъци и техният размер. Експертизата установява, че ревизираната фирма "А" е т-нар. "липсващ търговец" и няма реална дейност. Всички декларираните покупки и продажби са фиктивни, поради което дружеството не дължи ДДС. Предприето е привличане на счетоводителя на фирмата за престъпление по чл.255, ал.3, вр. с ал.1, т.7 от НК, затова че е избегнал плащане на данъчни задължения като приспаднал неследващ се данъчен кредит, който в дадения пример за период от 3 месеца е в размер на 137 540 лв.

Реално дължимия ДДС следва да се начисли и плати от дружеството АВ. Такова плащане обаче няма, като управителя изобщо не е запознат с дейността на фирмата. По банковите сметки има движение на големи парични суми, които се нареждат и теглят в брой от преупълномощено лице с пълномощно, без управителят да знае и да е запознат.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ

Росен Станков - старши разследващ полицай в ОДМВР - Благоевград

1. Същност на данъчните измами

Данъчните измами винаги са били и ще продължат да бъдат елемент от престъпните посегателства в държавата. Нито една власт не е успяла да се пребори напълно с тях, затова усилията на всички страни, в които има ДДС, са насочени към това данъчните престъпления да се ограничат до стойности, които не застрашават сигурността на обществото. Бизнесът, администрацията и експертите са единодушни, че ДДС измамите значително надвишават останалите данъчни измами и в абсолютни стойности, и като дял в общите бюджетни загуби. По данни на НАП държавата губи между 700 и 750 млн. лв. на година от измами с ДДС. Проучване на Европейската комисия показва, че средните загуби от косвения данък в страните от ЕС са 12 процента от очакваните постъпления от него, което съвпада и с българските оценки. Освен щетите за публичния сектор измамите с ДДС нанасят щети и на частния сектор най-вече чрез нелоялната конкуренция и пазарните изкривявания.

Измамите с ДДС могат да се разделят в две групи. Първата група включва методи за укриване на данъчни задължения по ДДС. Втората група обхваща методи за източване на ДДС чрез вериги от фиктивни сделки и търговци. При първата група укриването на данъчни задължения по ДДС има за цел спестяване на данък и получаване на ценови предимства за реални продукти от реални фирми. При тях бюджетът е ошетен с невнесения данък върху реално създадена добавена стойност. За целта се използват такива конвенционални инструменти, като: укриване на облагаеми приходи или надценяване на облагаемите разходи с цел приспадане на по-голям данъчен кредит.

Укриването на облагаеми приходи се извършва по три основни начина: а) продажба без фактура; б) фактуриране на продажна цена под реалната; в) фактуриране на реалната цена, но на количества под реално продадените.

На теория основното предимство на кредитния метод на начисляване на ДДС е, че дори някой търговец да не е регистриран по ДДС или да го спести в нарушение на закона, данъкът се събира от следващия по веригата. Освен това като предимство на ДДС се изтъква, че купувачът, особено ако не е краен потребител, има стимул да изисква данъчна фактура, за да може да приспадне платения данък от начисления от него данък. Така купувачът, ако е добросъвестен данъкоплатец, упражнява натиск

върху доставчика да регистрира продажбата и улеснява данъчните в събирането на данъка, т.е. на теория за разлика от данъка върху крайните продажби (данък върху оборота) ДДС до известна степен се „само администрира“. Тези предимства на ДДС обаче понякога водят до действия с отрицателен резултат. При подценяване на фактура на по-ранен етап следващите търговци, дори да са добросъвестни платци, могат да се окажат принудени да продължат двойното счетоводство, ако не искат да платят скрития от техния доставчик данък. Така се получава верижна реакция. Дистрибуторът и крайният доставчик нямат друг избор освен да продължат двойното счетоводство. В противен случай укритият от техния доставчик данък остава за тяхна сметка, тъй като те нямат фактура за действителните си разходи. Възможни са случаи, когато те не крият добавената от тях стойност, т.е. поемат данъка върху нея в пълен размер. Въпреки това те не могат да фактурират на реалната цена, защото в този случай биха поели избегнатия от техния доставчик ДДС, както и по-голям подоходен данък. Този стимул действа дори ако търговецът е освободен от ДДС (търговецът на дребно в примера), тъй като той не би искал да плаща по-висок подоходен данък от реално дължимия. Когато така или иначе търговците по веригата са принудени от първия търговец да издават занижени фактури, изглежда малко вероятно те да превеждат цялата дължима от тях сума. В този контекст по-вероятни са случаи, при които следващите търговци извличат максимална полза от двойното счетоводство, като не само продължават да прикриват подценяването на добавената стойност преди тях, но на свой ред също подценяват фактурите. С други думи, действа обратната връзка между нарушение и евентуална санкция: ако, избягвайки загуби заради укрит преди тях данък, търговците трябва да поемат риска да бъдат наказани за двойно счетоводство, рационалната им реакция би била да максимизират печалбата, която съответства на евентуалните загуби при разкриване. Този фактор е особено силен, когато размерът на наказанието за укриването не е ясно обвързан с размера на нарушението, а е оставен на усмотрението на прилагащия орган. Такъв е случаят със санкциите в българското законодателство.

Другият инструмент за укриване на данъчни задължения по ДДС е надценяването на облагаемите разходи с цел приспадане на по-голям данъчен кредит. За тази цел се използват фиктивни или надценени фактури за доставки. Разбира се, необходим е търговец, който да е готов да регистрира по-големи приходи от реалните и съответно да плати повече ДДС и корпоративен данък от реално дължимите. Обикновено тази роля се изпълнява от фирми, които имат паричен ресурс с неясен произход, който се опитват да вкарат в легален оборот, или фирми фантоми, които ще изчезнат или фалират, преди да издължат надценения

ДДС. Тук разграничението е по-скоро методическо. На практика тези два типа фирми често са свързани и действат заедно като част от една верига. Втората група измами се определя като източване на ДДС. Целта тук е не укриване на данък, а неправомерно възстановяване на данъчен кредит. По принцип разграничението е условно, тъй като всички описани по-горе случаи за укриване на задължения по ДДС могат да се превърнат в схеми за източване, ако резултатът от тях е задължение на бюджета да възстанови данък, т.е. ако платеният на доставчици данък надхвърля събрания от клиенти данък. Българската уредба на данъчния кредит предвижда първо приспадане на данъка за възстановяване с данъчните задължения през следващите два месеца, преди да се пристъпи към ревизия и към действителното възстановяване на неприспадания остатък. Освен неправомерно възстановяване на ДДС, в резултат от подценяване на приходите или надценяване на разходите, съществуват и специални схеми, които разчитат на фиктивни сделки. Такива са например измамите с фиктивния износ, фиктивния търговец (missing trader fraud), кръговата измама (carousel fraud) и най-различни техни хибридни и производни схеми.

По своя механизъм и мащаби те са по-близо до категорията на организираната престъпност, отколкото до конвенционалното данъчно укриване.

Регулаторните и административни бариери пред източването на ДДС са довели до развитието на три варианта на измамата с фиктивния търговец: измамата с неплатежоспособния търговец; международната кръгова измама и схемата за източване на ДДС сметка.

На практика се използват комбинации от тях.

2. Измама с неплатежоспособния търговец

Принципът на действие е същият, както при липсващ търговец. Предимството е, че за разлика от класическата схема длъжникът реално съществува, но обикновено, след като е изиграла ролята си в схемата, фирмата се прехвърля на безимотни и полуграмотни собственици, срещу които държавата реално не може да предприеме действия по събиране на задълженията или други ограничителни мерки. Международна кръгова измама (carousel fraud). Проследяването на мрежата и парирането на схемата с фиктивния или с неплатежоспособния търговец става значително по-трудно и бавно, когато схемата излезе извън рамките на една юрисдикция. Правото на данъчен кредит се упражнява от износителите, а задълженията се натрупват на фирми вътре във веригата, чиито следи се губят. Веригата включва многократни трансгранични покупки-продажби. Така, от една страна, се затруднява проследяването и противодействието на веригата, а от друга, се мултиплицира ефектът на липсващия търговец. „Каруселната” измама е най-

голямото предизвикателство пред приходните администрации в Европейския съюз. Тя е прилагана за времето от 2002 до 2006 г. Актуална ДДС схема за измами, популярна като “въртележка”, източва по близо 1 милиард лева от хазната за година. Общо бюджетите на държавите – членки на ЕС, “олекват” с по 50–55 млн. евро пак за година. Печелившата схема е заработила с въвеждането на ДДС у нас, но след членството ни в ЕС получила нови територии. На жаргон тя е популярна като “съседски тройки”. Най-добре се сработили организирани групи, в които влизали румънци, българи и гърци. Те регистрирали огромно количество “кухи” фирми – по 30–40 на територията на всяка от трите държави. За да избегнат случайни засечки, всеки от измамниците се явявал като “чужд инвеститор” – той отварял фирми извън държавата си. След това започвал светкавичен и огромен фиктивен “износ” и “внос”. Но не на стоки, а на документи, основно данъчни фактури. Предмет на фалшивия “трафик” обикновено са скъпи и удобни за съхранение компактни стоки – мобилни телефони, компютърни чипове, а в последно време и горива и захар. Така, ударно за 5–6 месеца заради високите обороти се натрупвал огромен ДДС. Накрая стоката се изкарвала от склада и се продавала вече реално, без ДДС. Територия за измамите са 27-те страни членки, а движението на стоки е без такси и мита. По закон, ако българин регистрира фирми в Гърция и Румъния и има внос или износ, ДДС-то се връща от нашия бюджет. Преди това има данъчна ревизия, която заради изнесената регистрация означава запитване от НАП към колегите им от съответната държава. Отговорът идвал до 8 месеца. От НАП признават официално за ръста на този тип измами. Последната печеливша модификация на схемата била стоки да се “изнасят” извън ЕС, най-често до Дубай, да се реимпортират в държава от ЕС и след това да се завъртат по “въртележката”. Извършителите вече са толкова специализирани, че правели дори виртуални “въртележки” с компютърни системи, които генерирали несъществуваща верига от фирми с празни обороти с цел връщане на данъчен кредит. Освен участието си в транснационални вериги родните дедесари дори изнасяли патента за схемите си зад граница срещу процент от печалбата.

3. Измами с ДДС сметка

В хода на историята на приложение на ДДС в България е известен периодът на ДДС сметката. ДДС сметката беше въведена на доброволна основа през юли 2002 г. и стана задължителна от януари 2003 г. до края на 2006 г., когато използването на ДДС сметката отпада с влизане в сила от 01.01.2007 г. на новия ЗДДС. ДДС сметката даде нови възможности на недобросъвестни платци за отклоняване на плащания по ДДС.

Инструментът, описан от данъчната администрация, е т.нар. „X-образна схема за измами с ДДС”. Всъщност това е схема за източване на ДДС сметка. Накратко измамниците се възползват от привилегиите на ДДС сметката, отменяща солидарната отговорност. Организаторът на схемата 8 ползва данъчен кредит въпреки наличието на нередовен платец по вери-гата, като заедно с това успява да изпразни ДДС сметката на нередовния платец, която по замисъла си би трябвало да служи за обезпечение на данъчните вземания.

4. Администриране на данъчните задължения

За противодействие на злоупотребите и измамите с ДДС непрекъснато се усъвършенства нормативната уредба и се формира техника на данъчния контрол при действието на ДДС. Обект на контрола са различните документи, които издават данъчно задължените лица във връзка с прилагането на ЗДДС и ППЗДДС.

Данъчното производство е производство по издаване на данъчни актове чрез формите на данъчна ревизия и данъчна проверка, които са две основни понятия. Данъчната ревизия е определянето на всички или отделни видове данъци за всички или определени данъчни периоди, както и установяването законосъобразността на действията на данъчния субект, на основата на специфичните или репрезентативните методи за контрол.

Данъчната ревизия цели осъществяването на правомощия за установяване по вид и размер неплатени данъчни задължения. Данъчна проверка – това са действията на данъчните органи за установяване на факти и обстоятелства, свързани с определянето на данъчните задължения и спазване разпоредбите на данъчното законодателство от данъчните субекти. Ревизиите и данъчните проверки по ДДС се извършват от ревизори, които работят в екип. Всеки екип има ръководител. Екипът може да е и от един ревизор. На първо място пред проверяващия орган по ДДС стои задачата да установи размера на действително дължимия от регистрираните лица данък върху добавената стойност, както и да осигури своевременно внасяне в държавния бюджет на разликата между декларирания и дължимия от лицата данък. На второ място контролът по ДДС има за задача да съблюдава за това в каква степен регистрираните лица спазват разпоредбите на ЗДДС и ППЗДДС, да формира у тях коректно отношение към изискванията на данъчните закони и доброволното им спазване. От гледна точка на конкретна причина, която може да породить необходимост от контрол по ДДС, съществуват следните видове данъчни проверки и други форми на контрол: насрещна проверка; данъчна проверка по делегация; проверка по прихващане или връщане; проверка за регистрация по ЗДДС; проверка за установяване на административни нарушения.

Контролът може да се извършва в териториалните дирекции по всички предоставени от данькоплатеца документи и информация; или данъчна ревизия на място при данъчния субект във всички останали случаи. Насрещната проверка по ДДС е проверка за установяване на факти и обстоятелства, имащи значение за облагането на ревизирувания данъчен субект, свързани с дейността на други данъчни субекти, регистрирани в същата териториална дирекция. При тях не се определят данъчни задължения за проверявания субект. Данъчната проверка по делегация е проверка, която се извършва от органи на друга териториална дирекция, когато ревизируваният субект има дейност, подразделения или обекти на нейна територия; или когато е необходимо да се установят факти и обстоятелства за друг данъчен субект, регистриран на нейна територия, които имат значение за определянето на ДДС на ревизирувания субект. Срокът за извършване на данъчна проверка по делегация се определя в акта за възлагане и не може да бъде повече от 7 дни. Резултатите от извършената проверка се отразяват в констативен протокол в три екземпляра. Данъчната проверка по прихващане или връщане е основен момент в контрола по ДДС. Това са действията на ревизорите, свързани с прихващане или връщане на ДДС на данъчния субект за определен период.

Инициативата обикновено е на данъчния субект с подаване на писмено искане. Ако при проверката се установи, че има основание за прихващане или връщане, ревизорът изготвя данъчен акт за прихващане или връщане. С него се прихващат или връщат недължимо платените данъци или подлежащи на възстановяване суми. Проверката за регистрация по ЗДДС е проверка за установяване на факти и обстоятелства, посочени в заявлението за регистрация по ЗДДС, за наличието на основание за регистрация. Инициативата за извършване на проверка е на данъчния субект, който подава заявление за регистрация по ЗДДС в отдел „РОД”, което се изпраща незабавно в сектор „Ревизии” за извършване на проверка. Данъчният орган преглежда подадените със заявлението за регистрация документи и преценява наличието на основание за регистрация по ЗДДС. При необходимост изисква допълнително документи от данъчния субект. Изготвя протокол в три екземпляра, в който описва констатираните факти и посочва дали е налице основание за регистрация по ЗДДС.

Проверката за установяване на административни нарушения обикновено се извършва по сигнали на външни източници. При нея се разглежда търговската и счетоводната документация на проверявания субект и се преценява дали е извършено нарушение на разпоредбите на ЗДДС.

Данъчната ревизия се извършва в подходящо място, предоставено от данъчния субект. Органът, възлагащ ревизия по ДДС, издава акт за 11 възлагане на ревизия в

два екземпляра, с който се определя ревизирият субект, ревизиращият екип, данъчният орган, който ще издаде данъчния ревизионен акт, срокът за извършване на ревизията както и други обстоятелства, имащи значение за ревизията. Ревизор от екипа уведомява данъкоплатеца за извършването на данъчна ревизия и му връчва екземпляр от акта за възлагането ѝ. След приключване на ревизията (но не по-късно от 7 дни), се издава данъчен ревизионен акт в два екземпляра. Той е официален документ, с който се определят, изменят, възстановяват или прихващат данъчни задължения по смисъла на ЗДДС. Проверката по делегация и насрещната проверка са необходими при извършването на данъчна ревизия по ДДС.

Контролът по ДДС има за задача да установи размера на действително дължимия данък от регистрираните лица. Освен проверките обект на контрола са и различните документи, които издават данъчно задължените лица.

Проверката на счетоводните сметки може да бъде пълна и частична. При пълната проверка се проверяват записванията по всички счетоводни сметки, заведени в счетоводната документация на данъчния субект. Проверката на всички счетоводни сметки се извършва при данъчна ревизия, целяща облагане не само по ДДС, а и на всички видове данъчни задължения за определен отчетен период, както и при наличие за стопански и данъчни нарушения. При частичната се налага подбор на сметки за последващата документална проверка. Изборът зависи от набраната информация. Подборът на счетоводни сметки трябва да е в съответствие с облагането на данъка върху добавената стойност. Когато данъчен орган установи, че ревизираното лице или неговите доставчици са извършили действия с цел да избегнат или осуетят прилагането на закона, за да получат облага или данъчно предимство, данъчният орган отказва правото на приспадане на данъчен кредит по такъв начин и в размер, че да се премахнат всички облаги или данъчни предимства на всяко лице, което пряко е получило облага или данъчно предимство. Действията на лице или лица са извършени, ако: е налице сделка (доставка), по която доставчик или получател е лице, което не съществува или осъществява търговска дейност без съдебна или данъчна регистрация; е налице сделка (доставка), по която доставчикът не е начислил данък в предвидените в съответния закон срокове; лице не е издало данъчен документ, когато по закон се предвижда задължение за това.

Установяването на обстоятелствата, свързани с нерегламентираната дейност по отношение на правото на приспадане на данъчен кредит, се извършва от данъчния орган с данъчен ревизионен акт.

Процесуалните действия свързани с разкриването и разследването на престъпления, свързани с измами с ДДС не се различават като процесуално следствени действия прилагани при разследването на друг вид престъпления.

Използват се всички способности предвидени в наказателно-процесуалния кодекс /разпити на свидетели, оглед на местопроизшествия ,претърсване и изземване/ Спецификата тук е ,че се ползват в голям обем сътрудничеството на други свързани с тези престъпления държавни органи /НАП, Гранична полиция/.От голямо значение е и избора на експерти изготвящи счетоводните експертизи с оглед на тяхната специфика, обем и специфична материя. Голямо е значението и на служителите от НТЛ, които се използват при извършването например на претърсвания в счетоводните офиси на фирмите, тъй като техните знания по изземването на носителите на информация имаща значение за делото съдържаща се в компютърни конфигурации, флаш-памет и други носители е в основата на досъдебните производства и достигането на крайната им цел - повдигане на обвинение на виновните лица въз основа на събраните веществени доказателства при извършените процесуално следствени действия. Не бива да се подценява и стойността на разпита на счетоводителя или счетоводителите водещи счетоводството на разследваните фирми с оглед разкриването на факти и обстоятелства касаещи разследването.

ОСОБЕНОСТИ НА ИЗМАМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДДС

1. Възникване и характеристика на ДДС

ДДС е въведен за първи път в Европа през 1954 г. във Франция. През 1967 г. държавите-членки на съществуващата тогава ЕИО се договарят да заменят националните си системи за данък върху оборота с обща система на ДДС. От тогава досега ДДС е въведен в около 140 страни в света.

Основните характеристики и механизъм на действие на данъка върху добавената стойност се изразяват в следните насоки. ДДС е вид косвен данък. С него се облага потреблението на стоките и услугите. Той е кумулативен данък: включва се еднократно в крайната цена на стоката и услугата. На всеки етап от производството и/или търговията на стоки, с ДДС се облага само създадената добавена стойност. На изхода на веригата по ДДС, данъка се понася от крайния потребител или лице, което не е регистрирано по ЗДДС. ДДС е вид оборотен данък: неговото начисляване зависи от естеството на извършените доставки и по принцип не е свързан със статута на лицето, което ги извършва и правната основа на придобиването. Той е неутрален данък: основава се на принципа на приспадането. Защото неутрализира предходното начисляване. За него е характерен механизъм на обратно начисляване: начислява се ДДС от получателя.

Приложно поле на ДДС се изразява в това, че с него се облагат всички доставки на стоки или услуги, ако отговарят на следните критерии: Извършени са от данъчно задължено лице, Доставките са възмездни, Доставките са с място на изпълнение в България, Доставките основно са облагаеми с нулева ставка или със ставка 20 %; Не са с предмет на освободени доставки.

Данъчно задължени лица по смисъла на ЗДДС е всяко лице, което извършва независима икономическа дейност (чл.3, ал.1 от ЗДДС). Данъчно задължено лице при внос на стоки е всяко физическо или юридическо лице (чл.2 от ППЗДДС във връзка с чл.83, ал.1 от ЗДДС). Данъчно задължено лице е и всяко лице, което инцидентно извършва възмездна ВОД на ново превозно средство (чл.3, ал.4 от ЗДДС).

Данъчен кредит е сумата на данъка, която регистрираното лице има право да приспадне от данъчните си задължения по ЗДДС за: Получени от него стоки или услуги по облагаема доставка, Извършено плащане, преди да е възникнало данъчно събитие за облагаема доставка, Осъществен от лицето внос, Изискуемия от получателя по доставката данък при “обратно начисляване” на ДДС

Вътреобщностни доставки – ВОД най-общо може да бъде приравнено на досегашния режим “износ” към държави членки на Европейския съюз. Съгласно ЗДДС: Вътреобщностната доставка е доставка на стоки, изпратени или транспортирани от територията на една държава членка до територията на друга държава членка.

Вътреобщностно придобиване – ВОП най-общо може да бъде приравнено на досегашния режим “внос” от държавите членки на Европейския съюз. ВОП представлява огледалната страна на вътреобщностните доставки. Според ЗДДС: Придобиването на право на собственост върху стока /фактическото получаване на стока/, която се изпраща или транспортира до територията на страната от територията на ДДЧ, когато доставчикът е ДЗЛ, което е регистрирано за целите на ДДС в друга държава член.

2. Структури на НАП, имащи отношение към противодействие на данъчните измами с ДДС

Дирекция “Разследване на особени случаи” се състои от следните отдели: отдел „Анализ и координация” и сектори във всяка териториална дирекция на НАП “Анализ и координация на особени случаи”, отдел „Анализ и последващ данъчен контрол на митнически доставки”, отдел „Методология и международни дейности”

Основната цел на дирекция РОС е превенция и противодействие срещу извършителите на организирани данъчни и/или осигурителни измами; Редуциране на щетите върху бюджета от извършвани данъчни измами, чрез пресичане на установените схеми на измами и ограничаване неблагоприятния ефект от осъществяването им. Усилията на дирекцията са насочени приоритетно към случаите, представляващи особен риск за бюджета; Установяване участниците, облагодетелствали се от измамата и реализиране на фискален ефект от разкриването ѝ; Дефиниране на физическите лица, организатори на измамата и предприемане на действия по обезпечаване на имуществото на тези лица и установяване на техните данъчни задължения.

Основните функции на Дирекция РОС намират израз в следните направления: Организира набирането и обработването на информация от външни и вътрешни източници за участниците в евентуални значими данъчни измами в национален и териториален мащаб, с оглед идентифицирането им и предприемане на действия срещу тях; Създава, поддържа и актуализира масив от данни за задължени лица, потенциални извършители на данъчни измами; Взаимодейства с националните и регионални органи на Прокуратурата, МВР, Агенция “Митници”, ДАНС и с други държавни органи и институции с цел ефективно противодействие на случаите на

данъчни измами и инициране на наказателно преследване на извършителите и съответно набавяне на доказателства във връзка с осъществяваните административни производства; Подава анализираната и обработена информация с установени данни за осъществени данъчни измами на Дирекция «Контрол» в ТД за предприемане на съответни административни производства.

Случаите на измама разследвани от дирекция РОС са с голям фискален ефект или обществена значимост. Задължените лица, участващи в разработените схеми за измами, на които следва да се извършат контролни действия се намират в различни териториални дирекции. Действията които следва да се предприемат към всяко едно от лицата са различни в зависимост от ролята на всеки от тях в схемата. Действията спрямо всяко едно от лицата следва да бъдат извършени в определена последователност. Направените констатации за всяко едно от лицата в схемата следва да се допълват, и да не бъдат взаимно изключващи се.

Идентификация на случая на данъчна измама преминава през следните етапи: Анализ на схемата на данъчна измама – действия на органите по приходите от Дирекция РОС в хода на анализа, Предложение за действие – доклад и възлагателни писма, Участие на органите по приходите от Дирекция РОС в хода производствата

Събирането на доказателства в хода на данъчното производство се осъществява чрез изрично посочени в процесуалния закон способи за събиране на доказателства. Видовете способи за събиране на доказателства са следните: Проверка, която може да бъде насрещна проверка, проверка по делегация, проверка по установяване на факти и обстоятелства и проверка по прихващане и/или възстановяване. Други способи са искане за предоставяне на информация от задълженото лице или трето лице, Оглед, Достъп до счетоводната информация на технически носител.

Съгласно чл. 40 от ДОПК при извършване на ревизия или проверка органът по приходите може да предприеме действия за обезпечаване на доказателства чрез опис или чрез изземване с опис на ценни книжа, вещи, документи, книжа и други носители на информация, както и чрез копиране на информация от и на технически носители, даващи възможност за възпроизвеждането ѝ, като вземе необходимите технически мерки за запазване на автентичността ѝ. В случай че е невъзможно действията да бъдат извършени своевременно за целите на ревизията или проверката, органът по приходите може да запечата обекта или част от него, само където се намират подлежащите на обезпечаване доказателства, за срок до 48 часа.

Съдействие от страна на МВР по реда на ДОПК намира израз в две основни форми. Първата е съдействие по реда на чл.42 от ДОПК. Те се прилага при проявлението на две алтернативни предпоставки: отказ на задължено лице да

осигури достъп до подлежащ на контрол обект и отказ на задълженото лице да представи книжа или други носители на информация. Обхват на съдействието е определено в закона изключително широко – това ще са всички подходящи действия, включително и извършване на претърсване или изземване по предвидения за това в Наказателно-процесуалния кодекс ред.

Втората форма на съдействие е по реда на чл.43 от ДОПК. Две кумулативни предпоставки за допустимостта на съдействието по чл.43 са предвидени в ДОПК: при извършване на ревизия или проверка са налице данни, че в подлежащ на контрол обект се намират вещи, книжа или други носители на информация. Същевременно следва да са налице данни за укриване на факти и обстоятелства, свързани с едно от следните обстоятелства: 1. задължения и отговорности за данъци и задължителни осигурителни вноски; 2. нарушения на данъчното и осигурителното законодателство; 3. стоки с неустановен произход. И в двата случая иззетите вещи, книжа или други носители на информация се предават от органите на Министерството на вътрешните работи на органите по приходите с протокол и опис.

Съгласно чл. 42, ал. 3 от ДОПК, когато по реда на Наказателно-процесуалния кодекс са събрани доказателства, които имат значение за установяване на задължения за данъци или задължителни осигурителни вноски, органите на Министерството на вътрешните работи, прокуратурата или следствието осигуряват на органите по приходите достъп до тези доказателства и заверени копия от тях.

Определение за данъчна измама - Неправомерно намаляване на данъчните задължения или възстановяване на данък в резултат на организирана дейност на две и повече лица. Те биват два вида - данъчни измами извършващи се само на територията на България и такива с трансграничен елемент и данъчни измами на територията на Европейския съюз и с трети страни.

3. Мерки за превенция

Дирекция “Разследване на особени случаи” поддържа база данни ”VAT” и база данни “Рискови лица”. Те са от изключителна важност при извършване на насрещни проверки във връзка с ревизионни производство.

НАП също така извършва анализи и събиране на браншова информация на установяване на стоки и услуги чест предмет на измами. Такива най-често са селскостопански стоки – зърно, слънчоглед, живи животни и д., захар, месо, строителство, горива, метали, мобилни телефони. Услуги, предмет на измама най-често са: рекламни услуги, маркетингови проучвания, проекти за развитие, консултантски услуги, права върху интелектуална собственост

Други често прилагани мерки за противодействие са провеждането на производство с оглед установяване на солидарна отговорност по реда на чл.177 от ЗДДС, Служебна deregистрация на липсващите търговци, Установяване неправомерно ползване на данъчен кредит и корекция по реда на чл.70, ал.5 от ЗДДС.

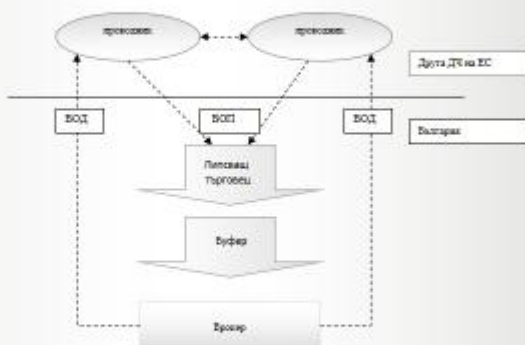
Най-често срещаните проблеми при борбата с данъчните измами са Вътрешноорганизационни проблеми, Външни – трудности при прилагането на солидарната отговорност по реда на чл.177 от ЗДДС. Решенията на СЕС в тази връзка по повод липсата на доставка, Недостатъчно ефективна координация между институциите, Сравнително ограничените правомощия на органите по приходите в контекста на усложняването на данъчните измами – напр. по отношение на претърсването и изземването, Силно рестриктивния режим по отношение на данъчно-осигурителната информация и банковата тайна.

4.Схема на ДДС измама с ВОП

Данъчни измами при използването на митнически режим 42-00. Освободен от данък е вносът на стоки, когато вносът е последван от вътреобщностна доставка и когато вносителят представи следните данни:

- а) идентификационния си номер по чл.94, ал.2;
- б) идентификационния номер по ДДС на клиента, за когото се доставят стоките, издаден в друга държава членка, или собствения си идентификационен номер по ДДС, издаден в държавата членка, в която завършва изпращането или превозът на стоките;
- в) доказателство, че внесените стоки са предназначени да бъдат превозени или изпратени до друга държава членка. Съгласно ППЗДДС това са транспортни документи, в които е указано, че стоката е предназначена за друга държава членка ;

Верижни измами с ДДС (карусел)

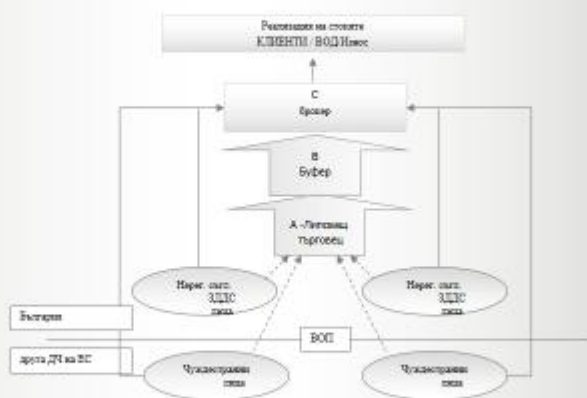

**НАП - модерна и ефективна приходна администрация
в услуга на обществото**

57

Тази схема няма самостоятелно значение – обслужва основните схеми на данъчна измама. Възможни са два варианта: Първата, измамната е свързана със стандартна схема на измама с ВОО и съответно загубата ще в държавата-членка, където се получава стоката. Идентифицира се, когато във веригата от покупко-продажби стоката достига до реален клиент търговец.

Схема на ДДС измама с ВОО

**НАП - модерна и ефективна приходна администрация
в услуга на обществото**

59

Представлява данъчна измама, когато е съпроводена с привидни плащания и има документи, издадени от получателя. Извършване на вътрешни доставки – използва се когато, получателят вътре в страната има необходимост от формиране на данъчен кредит. Възможно е съчетание с данъчна измама по ЗКПО, когато формира привидната покупко-продажба формира и разходи за получателя. Приложимост на тази схема и при услуги, но рядко и с по-нисък интензитет.

АНАЛИЗ НА СЛУЧАИ НА ИЗМАМИ С ДДС, ИЗВЪРШЕНИ С УЧАСТИЕТО НА СЛУЖИТЕЛИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Пламен Михалев - ОДМВР - Бургас

В края на 2012 г. и до средата на 2013 г. в ОДМВР-Бургас, сектор „Противодействие на икономическата престъпност (ПИП)” бяха установени три случая на данъчни престъпления, извършени с участието на служители от ТД на НАП-БУРГАС

1. Първи случай

През 2010-2011 г. служители от Териториална дирекция на Национална агенция по приходите (ТД на НАП) - Бургас извършват ревизия на фирма „Х”. През месец март 2011 г. е издаден ревизионен акт (РА), с който на дружеството са били определени данъчни задължения по Закон за данък върху добавената стойност (ЗДДС) в размер на 860 000 лева и корпоративен данък - 62 800 лева. Инкриминираният период е м. септември 2009 г.- м. юли 2010 г. Ревизионният акт е обжалван пред ОУИ, където е потвърден и пред Административен съд - Пловдив, където жалбата е оставена без разглеждане.

На 02.07.2012 г. фирмата е прехвърлена на македонски гражданин. На 13.09.2012 г. отново фирмата се прехвърля на друг македонски гражданин. След второто прехвърляне е сменено и седалището на дружеството от гр. Айтос на гр. Пловдив.

Схема на измамата с ДДС.

По отношение на гръцките контрагенти - в дневниците за покупки на фирма „X” има отразени значително повече протоколи по чл.117 от ЗДДС от гръцки контрагенти (общо 10 фирми), отколкото в дневниците си за продажби през съответните данъчни периоди. По този начин, нарушавайки ЗДДС и по Правилника за прилагане на Закона за данък върху добавената стойност (ППЗДДС), дружеството неправомерно е ползвало данъчен кредит по фактури, по които всъщност е осъществило ВОП от Гърция.

По време на разработката бяха проведени беседи с управителите на фирмите - доставчици 1, 2 и 3. Установено бе, че тези лица не са издавали фактури към фирма „X” и не са извършвали никакви сделки с нея. Бе установено, че счетоводството на всички фирми се е водило в една и съща счетоводна кантора. Там са изготвяни и справките-декларации (СД) по ЗДДС. Изискани бяха СД по ЗДДС и Дневниците за продажби на доставчици 2 и 3. Установи се, че в тях няма включени фактури с получател фирма „X”.

По отношение на декларирания ВОП от Гърция се установи, че в дневниците за покупки на фирма „X” има отразени значително повече протоколи по чл.117 от ЗДДС от гръцки контрагенти (общо 10 фирми), отколкото в дневниците си за продажби през съответните данъчни периоди. По този начин, нарушавайки ЗДДС и ППЗДДС, дружеството неправомерно е ползвало данъчен кредит по фактури, по които всъщност е осъществило ВОП от Гърция.

Според първоначалните данни нарушенията на служителите от НАП са следните няма наложени предварителни обезпечения на дружеството - нито по време на ревизията, нито след нейното приключване; няма изпратено уведомление до прокуратурата.

Извършено е проучване на имущественото състояние на данъчните служители - установено е значително несъответствие между придобитото движимо и недвижимо имущество през периода по време и след приключване на ревизиите. Установено е, че управителят на фирма „Х” се познава и поддържа близки отношения с органа по приходите, който е възложил ревизионното производство. Събраните материали от Сектор „ПИП” при ОДМВР-Бургас, касаещи нарушенията на данъчните служители са изпратени в Окръжна прокуратура - гр. Бургас. Окръжна прокуратура - Бургас изпраща всички материали до Дирекция „Инспекторат” към Министерството на финансите.

Дирекция „Инспекторат” извършва проверка, изготвя доклад и го изпраща в ОП-Бургас. Констатираните нарушения на длъжностни лица от ТД на НАП-Бургас според доклада при извършването на ревизията на фирма “Х” ръководителя на екипа ревизори и членовете на екипа са извършили следните нарушения: Не са изпълнили указанията в работна карта № 1006031 от 27.08.2010 г. по отношение на предприемане на действия по уведомяване на прокуратурата за установени индикации за извършено престъпление; Не са спазени разпоредбите на чл.34, ал.2 от ДОПК и т.4.5 „Извършване на преценка за предприемане на специфични действия” от процедура № К 12, версия Е „Изпълнение на ревизия” по отношение стартиране на процедура № К 33- „Уведомяване на прокуратурата”. Не са изпълнени указанията в работна карта № 1006031 от 27.08.2010 г. и разпоредбата на т.4.5 „Извършване на преценка за предприемане на специфични действия от процедура № К 12, версия Е „Изпълнение на ревизия” за налагане на предварителни обезпечителни мерки по чл.121, ал.1 от ДОПК.

Предложения, посочени в доклада на Инспектората са: Да бъдат назначени проверки и ревизии на ревизиращия екип на фирма „Х”, като същите се възложат на органи по приходите от териториална дирекция различна от ТД на НАП-Бургас; С резултатите от проверката да бъде запознат Изпълнителния директор на НАП и да бъде уведомена Окръжна прокуратура - Бургас.

Междувременно, в ОП-Бургас са изпратени и материалите, свързани с ДДС - измамата с мнение за образуване на досъдебно производство (ДП) срещу управителят на фирма „Х”. Наблюдаващият прокурор образува досъдебно производство по чл.255, ал.2 от НК и го възлага за работа на следовател. Съвместно с водещия следовател бе изготвен следствено-календарен план за работа по ДП.

През месец октомври 2013 г. водещият разследването с участието на Сектор „ПИП”, ОДМВР-Бургас извършиха процесуално-следствени действия „претърсвания и изземвания” в дома на бившия управител на фирма „Х”, в домовете на неговите най-близки роднини, в домовете на трима данъчни служители, в офисите на фирми, свързани с лицето и в счетоводния му офис. Иззети бяха веществени доказателства, свързани с воденото ДП. От домовете на данъчните служители бяха иззети веществени доказателства, касаещи други престъпления, както и парични средства в големи размери, за които няма установен произход.

2. Втори случай

Обект на разработката от Сектор „ПИП”, ОДМВР-Бургас е фирма извършваща строителство и последваща продажба на недвижими имоти. През периода 2007 г.- 2010 г. фирма „В” е извършила продажби на над 130 недвижими имота, вкл. апартаменти, гаражи и офиса в гр. Бургас. При продажбата на имотите цената, посочена в нотариалните актове е два пъти по-ниска от цената в предварителните договори.

Управителят на дружеството при продажбата на имотите не издава данъчни фактури и не начислява ДДС. Нанесената щета на бюджета е около 300 000 лева - укрито ДДС и корпоративен данък. На дружеството е извършена данъчна ревизия и има издадени ревизионен доклад и акт от ТД на НАП-Бургас.

Индикациите за нарушения на ревизиращия екип са установени от служителя, водещ разработката: РД е издаден на 23.09.2010 г., РД е връчен на 11.05.2012 г.; Заповедта за определяне на компетентен орган по издаване на РА е издадена на 24.09.2010 г., но е връчена на 11.05.2012 г., Няма наложени предварителни обезпечения, Няма изпратено уведомление до прокуратурата. Служителят от НАП, възложил ревизионното производство е същият като при първата ревизия, има данни за извършени други подобни действия от служителя на НАП.

Последната продажба на недвижим имот, собственост на фирмата е на 04.05.2012 г. На 02.05.2012 г. управлението и собствеността на фирмата се прехвърлят на безимотно и неграмотно лице. По случая е образувано ДП за извършено престъпление по чл.255, ал.3 от НК.В хода на разследването след работна среща между наблюдаващия прокурор, следователя и служителя водещ разработката, е взето решение да бъде изпратено писмо до Инспектората на МФ за извършване на проверка. Издаденият доклад от Инспектората е приобщен към досъдебното производство.

3. Трети случай

Обект на разработката от Сектор „ПИП”, ОДМВР-Бургас са две физически лица (пенсионери) г-н Атанасов и г-жа Димитрова, извършващи строителство и последваща продажба на недвижими имоти. Установено е, че през периода 2005 г. - 2009 г. двете лица са извършили продажби на над 260 недвижими имота, вкл. апартаменти, гаражи, офиси, магазини в гр. Бургас. При продажбата на имотите цената, посочена в нотариалните актове е два пъти по-ниска от цената в предварителните договори. И двете лица при продажбата на имотите не издават данъчни фактури. И двете лица не се регистрират по ЗДДС. И двамата нямат подадени никакви годишни данъчни декларации по ЗДДФЛ за периода 2005-2009 г. и съответно нямат платени никакви данъци.

Събраните материали срещу двете лица са изпратени в ОП-Бургас, като с постановление на Окръжна прокуратура - Бургас е образувано досъдебно производство за престъпление по чл.255, ал.3 от НК.

Данъчните служители не са изпълнили служебните си задължения и са превишили властта и правата си като не са извършили ревизиите съгласно утвърдените от Изпълнителния директор на НАП вътрешни процедури и правила, инструкции и данъчното законодателство, а именно: Не са наложени предварителни обезпечения на ревизираните лица; Ревизионните производства многократно се спират и възобновяват на различни основания, които в последствие се установи, че са незаконосъобразни; Въпреки многократните спирания и възобновявания на ревизионното производство, не са изготвени и изпратени уведомления до съответните компетентни органи на основание чл.34, ал.2 от ДОПК и чл.205 от НПК - нарушена е процедура К 33; В хода на ревизиите не е бил извършен анализ на произхода на средствата на двете лица (пенсионери), не е установено с какви средства са изградени жилищните сгради, има ли подизпълнители, фактурирани ли са строително-ремонтните дейности; В хода на ревизията данъчните задължения са били определени чрез използване и при двете ревизии на една и съща експертиза, предоставена от ревизираните (заинтересовани) лица, като в хода на разработката бе установено, че при голям брой сделки експертната цена е по-ниска от продажната.

Ревизиите са спирани и възобновявани многократно, като датите на исканията за спиране и заповедите за спиране се разминават, т.е. има искане за спиране на ревизионното производство още преди ревизираното лице да „знае”, че му е възобновена ревизията според датите на разписките. В издадените ревизионни доклади е записано, че са връчени искания за предоставяне на документи и писмени обяснения от купувачите на имоти. Всички искания са посочени с един и същи номер, от една и съща дата, като липсват установъчни данни и подписи на лицата,

на които се твърди, че са връчени. Приложени са писмени обяснения от купувачите, като на тези обяснения липсва входящ номер и са с идентично съдържание.

В хода на разработката бяха проведени беседи с купувачите, като те заявиха, че не са се явявали в НАП и не са представяли обяснения пред данъчни служители. В хода на разработката се установи, че синът на един от ръководителите на екипите - ревизори закупува апартамент от фирма, свързана с ревизираните лица. При проверка на имущественото му състояние се установи, че лицето няма достатъчно доход за покупката на имота.

Събраните материали са изпратени в Окръжна прокуратура Бургас, която ги изпраща на Дирекция „Инспекторат” при МФ. След издаване на доклада на Инспектората Окръжна прокуратура - Бургас образува досъдебно производство по чл.282, ал. 1 от НК срещу виновните лица от ТД на НАП-Бургас и по чл.255, ал.3 от НК срещу двете физически лица, продавачи на имоти.

ПРЕВЕНЦИЯ, РАЗКРИВАНЕ И РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ДДС

Лора Кавалджиева - разследващ полицай в ОДМВР - Варна

1. Наказателноправна характеристика

Данъчните престъпления се очертават в два основни състава на престъпления в гл. VII от Наказателния кодекс.

Първият е съставът на чл.255 (1) от Наказателния кодекс (НК), очертаващ т. нар. незаконното „спестяване” на средства, чрез „избягване установяването” или „плащането” на данъчни задължения в големи размери. Такъв неправомерен резултат се получава и чрез изпълнителното деяние по чл.255а от НК - преобразуване на търговско дружество, извършване на сделка с търговско предприятие или със свързани лица по смисъла на Данъчно-осигурителен процесуален кодекс (ДОПК).

Вторият е съставът на чл.256 (1) от НК, криминализиращ незаконното „получаване” от държавния бюджет на наследваща се парична сума в големи размери, респективно - даването на възможност на друго лице да получи такава сума.

Предвид действащата понастоящем редакция на чл.255 (1) от НК изпълнителното деяние може да се осъществи при две алтернативно посочени форми - избягване на установяването или плащането на данъчни задължения. От своя страна престъпната дейност на субекта е очертана подробно в т.1-7 на ал.1 на чл.255 от НК. Изпълнително деяние се състои в: неподаване на декларация; потвърждаване на неистина или затаяване на истина в подадена декларация; неиздаване на фактура или друг счетоводен документ; унищожаване, укриване или несъхраняване в законоустановения срок на счетоводни документи или регистри; осъществяване или допускане осъществяването на счетоводство в нарушение на счетоводното законодателство; съставяне или използване на документи с невярно съдържание, на неистински или преправени документи при упражняване на стопанска дейност, при водене на счетоводство или при предоставяне на информация пред органите по приходите или публичен изпълнител; приспадане на наследващ се данъчен кредит. Деянието може да бъде осъществено в една или повече от посочените форми.

От обективна страна престъплението е резултатно - то е довършено с настъпването на определения от законодателя факт - избягване установяването или

плащането на данъчни задължения. Преценката дали деянието е довършено зависи от регламентацията в данъчния закон, който определя кога задължението е изискуемо.

Извършването на данъчна ревизия и издаването на ревизионен акт, респ. влизането му в сила, не е необходима предпоставка за определяне на данъчното задължение по чл.255 от НК и за ангажиране на наказателната отговорност. Смесването на предмета на доказване в наказателния процес, с обстоятелствата относими към административния такъв, е процесуално недопустимо.

От субективна страна безспорно деянието е умишлено, т.е. деецът трябва да съзнава общественоопасния му характер, да предвижда неговите общественоопасни последици и да иска настъпването им. Следва да се имат предвид общите принципи, че за наличието на субективната страна се съди по характера на извършените действия.

Съставът на престъплението по чл. 256 НК регламентира незаконното получаване от държавния бюджет на парични суми в големи размери под две форми: лично от субекта на деянието, или от друго лице, на което той предоставя такава възможност.

Субектът на отговорност при данъчните престъпления обичайно е данъчно задълженото лице. Данъчният субект е лицето, което не подава декларация, или отразява в нея неверни обстоятелства, той се ползва от неправомерното приспадане на данъчен кредит, или го получава неоснователно. Счетоводителят също е възможен субект, когато съставя счетоводни документи с невярно съдържание и така избягва установяването на данъчни задължения в големи размери. Воденето на счетоводство обаче в нарушение на установените изисквания ще бъде основание за търсене на наказателна отговорност само ако е налице и субективната страна на деянието.

Субектът на данъчно престъпление е бил обсъден от Върховния касационен съд (ВКС) във връзка с допустимостта на гражданския иск в наказателното производство по този вид дела. В решение № 548/9.1.2009 г., III отделение се приема, че наказателната отговорност е свързана с конкретно виновно поведение на подсъдимия, въпреки че неплатените данъчни задължения са свързани с дейността на юридическото лице. Релевантно е само качеството на данъчен субект, който е осъществил някоя от формите на изпълнителното деяние. Без значение за неговата отговорност са взаимоотношенията му с останалите съдружници или управители, и начина на разпределение на задълженията между тях в рамките на друг вид правоотношения. Участието на други субекти, освен данъчно-задълженото лице, е квалифициращо обстоятелство и по двата основни състава. Те могат да бъдат

служители от гранична полиция, митническа администрация, Националната агенция за приходите (НАП), Агенцията за държавни вземания (АДВ)¹ или дипломирани експерт-счетоводители. Употребеният в чл.255, ал.2 и чл.256 ал.2 израз „участие” поставя въпрос за формата на съучастие - подбудителство, извършителство или помагачество.

В съдебната практика са разглеждани различни хипотези с участие на пълномощник, водещ дейността на дружеството, като част от решенията защитават схващането, че „ако ангажиран по съответен правен ред пълномощник е водел дейността на дружеството, не може данъчно-задълженото лице да носи наказателна отговорност, при липса на положителни доказателства за наличие на умисъл за осъществяване на данъчно престъпление от негова страна”.

Когато данъчно задължено е физическо лице, то е годният субект на данъчно престъпление, а когато данъчно задължено се явява юридическо лице, субект на данъчното престъпление е физическото лице, което по закон, респективно, по регистрация го управлява и представлява. Данъчното задължение заедно с произтичащите от това законови последици не може да възникне въз основа на пълномощие. Пълномощното е едностранна сделка, която поражда права за пълномощника, но не и задължения. За неизпълнение или лошо изпълнение на правата по пълномощното пълномощникът отговаря само пред своя упълномощител.

Възможна е хипотеза на съучастие, при която извършител отново е данъчно задълженото лице, а негов съучастник например, пълномощникът би могъл да бъде подбудител и/или помагач. В други случаи, данъчно престъпление може да бъде извършено при условията на посредствено извършителство, когато данъчно задълженото лице използва друго лице като оръдие, за да осъществи престъплението.

Възприетата от законодателя формулировка за „избягване установяването” поставя въпрос и кога деянието е **довършено** - дали с подаване на данъчната декларация с невярно съдържание или с изчерпване възможностите на органа по приходите да установи действителните данъчни задължения. Едното становище е, че деянието е довършено след като субектът е извършил действията, посочени в нормата като възможни форми на престъпно поведение, и този извод не се променя от възможностите на данъчните органи да предотвратят настъпването на престъпния резултат.

¹ От 01.01.2010 г. Агенцията за държавни вземания се влива/вля в Националната агенция по приходите и данъчните ще отговарят за принудителното събиране на всички дългове към хазната.

Съгласно мотивите на Тълкувателно решение № 1/2009 г. престъпният резултат - укриване на данъчни задължения настъпва с изтичане на предвидения в съответния данъчен закон срок за внасяне на дължимия данък. Това е и моментът, в който престъплението е довършено.

Измененията в разпоредбите относно данъчните престъпления обуславят и необходимостта за преценка и приложението на по-благоприятния закон. Еднозначно в практиката на ВКС се приема, че тази преценка се прави не по принцип, а съобразно конкретиката на всеки случай, като се вземат предвид всички обстоятелства, свързани с конкретно деяние и конкретен извършител. В този смисъл са редица решения на ВКС, в които се посочва, че отменените текстове са по-благоприятни, тъй като предвиждат по-нисък минимум на наказанието лишаване от свобода, както и с оглед по-тежката кумулативна санкция на новите текстове. Във връзка с това се защитава и разбирането, че прилагането на чл.26 от НК е по-благоприятно за дееца, тъй като при извършени голям брой деяния, което е най-често срещания случай, би могъл да се приложи текста на чл.24 от НК.

На практика възниква и въпросът за съотношението между нормите, регламентиращи данъчните престъпления и тези, с които се дава наказателно-правната рамка на документните престъпления. В някои решения на ВКС се застъпва становището, че е възможна съвкупност между престъпленията по чл.255 и чл.256, както и по чл.311 ал.1 и чл.313 ал.2 от НК, когато предмет на документните престъпления са били справка-декларация и дневниците за покупки и продажби, които са елементи и на данъчните престъпления.

След като документното престъпление е включено като елемент от състава на престъплението по чл.255 от НК, то поглъща извършването на самостоятелното документно престъпление. В този смисъл следва да се приеме, че съставянето на документи с невярно съдържание, каквито са фактурите, дневниците за покупки и продажби, справки-декларации, е извършено с определена цел - осуетяване установяването или плащането на данъчни задължения, и наказателната отговорност трябва да бъде търсена по чл.255 от НК, а не по двата текста.

Друга хипотеза е разгледана в решение № 677/04г. на ВКС, I н.о., в което е посочено, че разграничителен критерий между чл.255 и чл.313 ал.2 от НК е настъпването на резултат, какъвто има само по първия текст. Резонен е въпросът от кой момент данъчните задължения са установени. По дадената в ДОПК (чл.105 и сл.) регламентация за установяване на данъчното задължение следва да се съобрази, че данъците се установяват по два начина: чрез самоизчисляването, което данъчният субект прави в декларацията, или чрез акт на органа по приходите при извършена служебна корекция след констатирани несъответствия, то следователно

задължението е „установено” по смисъла на ДОПК с декларацията, независимо от възможностите за следващи изменения.

Следователно престъплението по чл. 255, ал.1, т.2 НК ще бъде извършено с факта на подаване на декларацията с невярно съдържание. Налице е и друго становище, което защитава тезата, че разликата в двата състава се състои в обективния признак укритите задължения да са в „големи размери”, и, ако той не бъде установен, че следва да се приложи разпоредбата на чл. 313, ал.2 от НК.

2. Работни хипотези при разкриване и разследване на измами с ДДС

При анализа на възможните случаи може да се приеме най-общо, че са налице няколко хипотези:

1. Стоката или услугата, фактурирана като предмет на доставката, за която се претендира приспадане на данъчен кредит, изобщо липсва или иначе казано липсва предмет на доставката и е налице т.нар. абсолютна симулация. Създадена е една правна привидност, зад която не стои нищо. В този случай е фактурирана доставка, която не е извършвана въобще, а не само между страните, сочени като доставчик и получател по фактурата. Съгласно практиката на Върховния административен съд (ВАС) наличието само на фактури не може да бъде доказателство за действителното изпълнение на доставките. Ако доставките са извършени, то както доставчикът, така и получателят трябва да притежават доказателства за това изпълнение. За изпълнението винаги трябва да се представят от лицата достатъчно убедителни доказателства - за превоза и предаването на стоката, предмет на доставката според фактурата, така и данни за нейното заприходяване и съхраняване при получателя, за използването ѝ в неговата стопанска дейност или за последващи доставки или трансгранични операции, или представените такива са недостоверни. Въз основа на тези доказателства може да се направи категоричен извод за липса на доставка поради липса на предмет въобще.

2. Налице е предметът на фактурираната доставка, но действителният доставчик не е посоченият във фактурата. Това например са случаите, при които липсват доказателства за реалното получаване на стоката или услугата от лицето, посочено като доставчик във фактурата и в същото време въз основа на преценка на доказателствата се установява, че съответната стока или услуга е налична, използва се в дейността на получателя или със същата е действително извършено последващо разпореждане, износ или друга трансгранична операция.

При тази хипотеза на наличен предмет на доставката има две възможности:

2.1. Посоченият като получател по фактурата е създал стоката или услугата със собствен ресурс. В някои случаи от събраните в ревизионното производство

доказателства се установява, че предметът на доставката е създаден от лицето, посочено като получател по фактурата. Например: лицето само е произвело селскостопанската продукция, за която претендира данъчен кредит по фактура, по която е посочен като получател, а от събраните доказателства се установява, че само е закупило торове, посев, наело е селскостопански работници, които е използвало за производството на тази продукция, осигурявало е транспорт на работници до обработваеми площи и е извозвало продукцията от същите и други подобни.

2.2. Стоката или услугата е доставена от трето лице (относителна субективна симулация). Тук отново предметът на доставката е наличен, но не е създаден от получателя по фактурата. В тази хипотеза сме например, когато е установено, че наличната земеделска продукция е изкупена от представители на получателя по фактурата, а самата фактура е издадена не от лицата, от които е изкупена продукцията, а от друго лице или лица. Следва да се съберат доказателства, че задълженото лице - получател е знаело или не е възможно да не знае, че доставката е привидна, съответно доставчикът не е лицето, което е посочено в документите. При установяването на въпроса дали получателят е знаел или е бил длъжен да знае, че е налице данъчна злоупотреба трябва да се прецени и статусът на самото задължено лице в неговата времева динамика - дали то традиционно получава стоки или услуги от доставчици, които могат да се квалифицират като липсващи търговци (например при отстраняването на даден липсващ търговец на негово място последователно като доставчик се появява друг липсващ търговец), предходни производства спрямо него, в които е установявано това обстоятелство, има ли нарушения на данъчното и осигурително законодателство, лоялно ли е в правоотношенията си с други административни институции в Република България.

3. След приемането на Р. България за пълноправен член на Европейския съюз (ЕС) през 2007 г. и синхронизиране на нашето законодателство с европейското, се наложиха две нови понятия: Вътреобщностни придобивания (ВОП) и Вътреобщностни доставки на стоки (ВОД) при търговията на страната ни със страни от ЕС. Съществуват случаи, при които фирми се регистрират на името на български граждани - обикновено безимотни, слабо грамотни, от ромски произход, наркомани или алкохолици. Типичен пример е продажбата на стоки, примерно от българска фирма на румънска фирма. Всички документи се съставят съобразно изискванията на законодателството. Съставят се и необходимите транспортни документи, включително се сключва договор и със транспортна фирма. Движат се транспортни средства, паричните потоци минават по банков път, но стоките никога не напускат територията на България. Всъщност стоките се продават на територията на България без документи и естествено без да бъде начислен и платен Данъкът върху

добавената стойност (ДДС), което значи, че стоките се продават на значително занижена цена. На всичко отгоре, продавачът, който е осъществил фиктивната сделка иска съответното ДДС за възстановяване.

Като правило винаги има белези, които подсказват наличието на верига от фирми за извършване на измами с ДДС - наличието на фирми, които извършват само продажби без никакви покупки - това са така наречените „липсващи търговци”; огромни обороти на новорегистрирани по Законът за данък върху добавената стойност (ЗДДС) фирми; търговски взаимоотношения между фирми, регистрирани на един и същ адрес и др. В последните години, поради засиления контрол по повод Закона за ограничаване на плащанията в брой, се наблюдават плащания по банков път, за сделки, които не са извършени реално. Това се прави с цел при проверка да се придаде реалност на сделката.

По правило счетоводството на така създадени вериги за измами с ДДС се води на едно и също място - в една счетоводна фирма. Там се съхраняват касовите апарати на фирмите, кочаните с фактури, съставят се месечните справки декларации по ЗДДС и въобще се извършва цялостното осчетоводяване на първичната счетоводна документация. Като актуална практика напоследък се наблюдава създаването на паралелни „тайни” офиси, в които се води счетоводството на фирмите „липсващи търговци”

3. Действия по разследването

При събирането на доказателствата разследващият орган трябва да установи дали в действителност между тези данъчни субекти, по данъчните фактури, предмет на разследването, има доставки на стоки или услуги. Това налага да се изземат в оригинал неистинските или с невярно съдържание данъчни фактури и да се съберат доказателства - отговарят ли на действителното положение, в какво се изразява невярното съдържание, до какви резултати за данъчните права и задължения на двете фирми е довело невярното съдържание. Когато фактурите са неистински, издателят е фирма фантом. На това основание всичко, записано в тези фактури, е невярно, няма извършена доставка.

В някои случаи описаните във фактурите като стока вещи са били налице като вид, а отчасти и като брой, но те не са предмет на доставка, няма оборот, вещите не са стока. Следва да се съберат доказателства, че са създадени чрез документи видимост на доставка, а такава не е имало. За целта е необходимо да се провери имали ли са складови помещения, чия собственост са, има ли договори за наем на помещения, какъв транспорт е използван. Необходими са: разпити на шофьори, товарачи, разтоварачи; съпоставка по дати; проследяване произхода на стоката към

всички предшестващи доставчици до вносител или производител; производителят дали наистина е имал производствени мощности; заплащане към НЕК и ВиК; ведомости за заплати на работници и служители; всички счетоводни документи; складови помещения; суровини; готова продукция - като цяло и количествената разбивка по видове, т.е. какво за инкриминирания период е произведено и това количество на кои фирми е продадено.

По тези фактури обикновено липсва заплащане, защото в действителност доставка няма, а издателят и получателят на такава фактура не са ги издали с цел действителен стопански оборот - доставка. В някои случаи, за да прикрият липсата на заплащане, се изготвят договори за разсрочено заплащане, които имитират такова. Според престъпната схема, в други случаи, извършителите продават фирмата длъжник като търговско предприятие на подставено лице.

Дори да е създадена видимост на заплащане, вкл. и чрез банкови преводи по сметките на фирмите, трябва да се докаже, че това е част от измамата, че парите са на доставчика или на купувача, според използваната престъпна схема. Има случаи, при които в съответствие със симулативния договор за доставка, се издават в продължение на известен период от време данъчни фактури с текст „авансово” заплащане по договор. Понякога липсва фактура за окончателно заплащане по договора, което е индикация за престъпната дейност.

Обикновено, когато една от тези фирми е фантом, извършителите на деянието откриват банкова сметка на фирмата от името на безимотния и неграмотен управител, чрез упълномощаване на някого, може и адвокат, който да се явява в банката. Банковата сметка понякога е открита от пълномощника на подставеното лице. Притежателят на спесимена по тази сметка е довереното лице на действителните извършители на деянието, а подставеното лице може и да не познава упълномощения.

Разследващият, освен че трябва да изиска от банката всички документи по откриване на сметката и платежни такива, трябва да събере доказателства за евентуално съучастие с упълномощения и нотариуса, заверил пълномощното. Трябва да се изиска заверено копие от регистъра на нотариуса със съответното записване. Подразбира се необходимостта от графическа експертиза на подписите. При фиктивните плащания по банков път се установява внасяне на суми в брой и тегленето им след часове, даже и минути, нещо, което се чете в платежните нареждания и разписки.

По-лесните случаи за доказване фиктивността на доставките са, когато вещите, записани във фактурите, изобщо липсват. За да се докаже, че липсват, разследващият проследява сам или чрез нещо лице фактурите назад, до

производителя или вносителя, т.е. до първия „доставчик“, издател на фактура. Такова проследяване е задължително при всяко разследване. То е необходимо и за доказване, че такива по вид стоки са „доставяни“, но в много по-малко количество. В този случай следва да се признае възстановяване на данъчен кредит до размера, начислен върху стойността на действително продадените бройки, при истински по произход фактури.

ОПЕРАТИВНО-ИЗДИРВАТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ИЗМАМИТЕ С ДДС

К. Костадинов - ОДМВР - В. Търново

Данъкът върху добавената стойност (ДДС) е косвен и сравнително нов вид данък, който е в сила от 01.04.1994 г. ДДС е данък, с който се облага добавената (новосъздадената) стойност. Той още е републикански и многофазен данък. ДДС е основният източник на приходи в държавния бюджет, с най-голям дял - приблизително 30%, от всички приходи. Облагането с ДДС дава възможност да се обхванат и обложат всички реализирани сделки на стоки и услуги, т. е. облагането с ДДС е всеобщо и многофазно (на всеки етап от движението на стоката или услугата до крайния потребител). Целта на ДДС е да осигурява равномерни, постоянни и високи приходи в държавния бюджет. Облагането с ДДС, би следвало да стимулира търговците да се стремят към бърза и пълна реализация на стоките. Другата цел на данъка е да се изключват производствените разходи, а на облагане да подлежи само добавената стойност, включваща: персонални разходи. Добавената стойност се получава като от сумата на brutния оборот (постъпленията от реализацията) се приспадат разходите по производството, включително и амортизациите.

С данък върху добавената стойност се облагат всички осъществени на територията на страната доставки на стоки и услуги, извършени от данъчно задължени лица. Той е косвен данък, включващ се в цените на стоките и услугите, и така фактически се плаща от крайния потребител.

За данъчно задължено лице, съгласно чл. 3, ал. 1 от Закона за данъка върху добавената стойност (ЗДДС), е определено всяко лице, което извършва „независима икономическа дейност“, каквито и да са целите и задачите от тази дейност. Такава дейност е дейността на производителите, търговците и лицата, предоставящи услуги, включително на минното дело и селското стопанство. Независима икономическа дейност е всяка дейност, осъществявана редовно или по занятие, срещу възнаграждение от данъчно задълженото лице, включително всяка интелектуална дейност, упражнявана като свободна професия, срещу възнаграждение. Не е независима икономическа дейност тази, осъществявана по трудово правоотношение или дейността на физическите лица, които не са еднолични търговци, за осъществяваната от тях дейност, уредена в закон или по управление и контрол на юридически лица. Не са данъчно задължени държавата и местните органи, когато извършват дейности или доставки в качеството им на държавен орган или орган на местната власт дори когато събират такси за тези

дейности. Тези органи обаче са субекти на ДДС, когато извършват далекосъобщителни услуги, туристически услуги, превозват стоки, осъществяват складова дейност и другите изброени в чл. 3, ал. 5 от ЗДДС. Качеството „данъчно задължено лице“ не се припокрива с понятието „регистрирано лице по ДДС“. Данъчно задължено лице означава, че то трябва да следи за своя оборот и едва след като го достигне (необходимите по закона прагове, към момента 50 000 лева) то се регистрира и става субект по ЗДДС. Дотогава е само задължено да следи оборота си. Основни понятия включени в ЗДДС са :

а) Стока - по смисъла на закона като стока се определя всяка движима и недвижима вещ, в т. ч. електроенергия, газ, вода и т. н., а също така и стандартният софтуер. Трябва да уточним, че парите в обращение и чуждестранната валута, използвани като платежно средство, не се приемат за стока;

б) Доставка на стоки - прехвърлянето на правото на собственост или друго вещно право върху стоката. Като доставка на стока се третира и прехвърлянето на право на собственост (вещно право) съгласно акт на държавен или местен орган; предоставяне на стока по консигнационен договор; договор за финансов лизинг; комисионен договор;

в) Услуга - всичко, което има стойност и се различава от стоките и парите като платежно средство, е услуга;

г) Доставка на услуга - всяко осъществяване на услуга представлява доставка на услуга;

д) Вътреобщностна доставка (ВОД) - това е доставка на стока, транспортирана от доставчика от регистрирано по този закон лице, като транспортът (транспортът може да се извърши и от нерегистрирано лице) е за негова сметка или за сметка на получателя от територията на държава до територията на друга държава членка.

е) VIES-декларация - информационна система за обмен на ДДС информация между държавите - членки на ЕС. VIES служи за контрол на вътреобщностните доставки на стоки и услуги. Тя е електронна база от данни, която обработва и съхранява информацията от VIES-декларациите на търговците, извършващи сделки в рамките на ЕС. Тази информация се обменя на регулярни интервали между държавите - членки на ЕС;

ж) Вътреобщностно придобиване (ВОП) - това е придобиването на право на собственост върху стока, изпратена или транспортирана до територията на България от територията на друга държава членка (транспортът може да се извърши и от нерегистрирано лице), когато доставчикът е данъчно задължено лице, регистрирано за целите на ДДС в друга държава - членка на ЕС. Като вътреобщностно

придобиване се счита и фактическото получаване на стока, изпратена до България от друга държава в ЕС;

з) Тристранна операция - доставките на стоки между три регистрирани за целите на ДДС лица в различни държави от ЕС се регулират чрез режима на облагане „тристранни операции“;

и) Дистанционни продажби - доставките на стоки от регистриран български търговец към нерегистрирани лица в друга държава членка ще са зависими от правилата на облагане на „дистанционните продажби“;

й) Място на изпълнение на доставките на стоки и услуги - за стоки, които не се превозват - мястото на осъществяване на самата доставка; за стоки, които се изпращат или превозват до клиента - местоположението на стоките към момента на изпращането им на клиента; стоки, които се монтират или инсталират от доставчика - мястото, където се монтира или инсталира стоката. Място на изпълнение при доставка на природен газ и електрическа енергия е мястото, където се намира получателят;

к) Внос на стоки - въвеждането на „необщностни стоки“ на територията на страната.

В ЗДДС има специфични законови разпоредби, отнасящи се за доставките на стоки с монтаж и инсталиране в Съюза, а така също и данъчното третиране на доставките на нови превозни средства и акцизни стоки.

Данъчно събитие е доставката на стоки и услуги, извършена от данъчно задължени по ЗДДС лица, вътреобщностното придобиване и вносът на стоки, т. е. внос от страни извън Съюза. Данъчното събитие обикновено възниква на датата, на която се прехвърля собствеността, но имаме и случаи за изискуемост на данъка, когато преди да е възникнало данъчното събитие се извърши плащане по доставката.

Данъчната основа е стойността, върху която се начислява или не данъкът в зависимост от това, дали имаме облагаема или необлагаема доставка. Сумата на данъчната основа се увеличава със:

а) всички други данъци и такси (в т. ч. и акциз), когато такива се дължат от доставчика;

б) всички субсидии и финансираня, непосредствено обвързани с доставката;

в) съпътстващи разходи - това са комисионни за опаковка, транспорт, застраховка и стойността на обикновените или опаковъчни материали, ако не трябва да се връщат.

В сумата на данъчната основа не се включват: търговските отстъпки или намаленията, ако такива се предоставят на получателя на датата на възникване на

данъчното събитие или след датата на възникване. Не се включва стойността на опаковъчните материали, ако подлежат на връщане, и др. Има няколко особености при определяне на данъчната основа, като едно от тях е изискването данъчната основа на доставката да не е по-ниска от данъчната основа при придобиване на стоката или от себестойността ѝ. Данъчната основа на доставката на услуги е сумата от преките разходи, които са осъществени за нейното извършване.

Данъкът става изискуем на датата на възникване на данъчното събитие или на датата на авансовото плащане, като данъчен документ следва да се издаде в 5-дневен срок от датата, на която данъкът е станал изискуем.

Освободени доставки по ЗДДС- това са доставки, по които не се начислява ДДС. Освободени от облагане са: доставките, свързани със здравеопазване; доставка, свързана със социални грижи и осигуряване; доставка, свързана с образование, спорт или физическо възпитание; доставка, свързана с култура; доставка, свързана с вероизповедания; доставка с нестопански характер; доставка, свързана със земя и сгради; доставка на финансови услуги; доставка на застрахователни услуги; доставка на пощенски марки и пощенски услуги и доставка на стоки или услуги, за която не е взет данъчен кредит, тъй като са използвани изцяло за извършването на освободени доставки.

Според ЗДДС има две групи доставки - облагаеми и освободени, като размерът на данъчната ставка е 20% за:

а) Облагаемите доставки, освен изрично посочените като облагаеми с нулева ставка;

б) Вноса на стоки на територията на страната;

в) Облагаемите вътреобщностни придобивания.

Размерът на данъка се определя като произведение на данъчната основа и данъчната ставка. Когато при договаряне на доставката не е изрично посочено, че данъкът се дължи поотделно, се приема, че той е включен в договорната цена. В този случай размерът на данъка се определя по формулата: $D = (C \times ДС) / (100 + ДС)$, където D е дължимият данък, C е цената на доставката и ДС е данъчната ставка по ЗДДС.

Данъчен кредит е сумата от начислен данък по ЗДДС на регистрирано лице за получена от него стока или услуга по облагаема доставка и/или за осъществен от него внос на стоки в рамките на данъчния период, която лицето има право да приспадне от данъка си, освен когато този закон предвижда друго. Правото да се приспадне данъчният кредит възниква тогава, когато подлежащият на приспадане данък стане изискуем или на датата, на която е издаден данъчният документ по чл. 116, ал. 2, или на датата на издаване на данъчния документ по чл. 131, ал. 2, т. 2 от

ЗДДС. Има и ограничения на правото на приспадане на данъчен кредит, въпреки че са изпълнени условията (чл.70 от ЗДДС). Принципът на приспадане на данъчния кредит се запазва, като това право се упражнява през данъчния период, през който е възникнало, или през следващите дванадесет поредни данъчни периода (чл. 72 от ЗДДС). Лицата имат право на приспадане на данъчен кредит, когато налице е изпълнено поне едно от условията: лицето да притежава данъчен документ с посочен на отделен ред данък, по който той е получател; притежава митническа декларация, в която то е посочено като вносител; издало е протокол по чл. 117 от ЗДДС и др. Регистрирано лице има право на приспадане на частичен данъчен кредит по отношение данъка на стоки и услуги, част от които се използват както за осъществяване на доставки, по които лицето има право на приспадане на данъчен кредит, и друга част за доставки и дейности, за които то няма такова право. Размерът на частичния данъчен кредит се определя, като сумата на данъчния кредит се умножи по коефициент.

Данъчен период по смисъла на закона е периодът от време, след изтичането на който регистрираното лице е длъжно да подаде справка-декларация с резултата за този данъчен период. Данъчният период е едномесечен за всички регистрирани лица и съвпада с календарния месец, а за доставки на услуги, извършени по електронен път от лица, неустановени в ЕС, данъчният период е тримесечен и съвпада с календарното тримесечие.

Първият данъчен период обхваща времето от датата на регистрацията до последния ден, включително на календарния месец, през който е извършена регистрацията, освен в определените от закона случаи. Последният данъчен период обхваща времето от началото на данъчния период до датата на deregистрация включително. Резултатът за данъчния период представлява разликата между общата сума на данъка, който е изискуем от лицето за този период, и общата сума на данъчния кредит, за който е упражнено правото на приспадане през този данъчен период. В случаите, когато начисленият данък надхвърля данъчния кредит, имаме данък за внасяне, и обратно, когато данъчният кредит превишава начисления данък, имаме данък за възстановяване. Регистрираното лице определя само резултата за всеки данъчен период - дали има данък за внасяне или възстановяване от републиканския бюджет. Когато е налице данък за внасяне, регистрираното лице трябва да го внесе в републиканския бюджет (да са постъпили) по сметка на компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите (ТД на НАП) в срока за подаване на справка-декларацията за този данъчен период, т. е. до 14-то число на месеца включително, следващ данъчния период, за който се отнася декларацията, защото в противен случай се дължат лихви. По принцип

данъкът е платим от регистрираното по ЗДДС лице, което е доставчик по облагаема доставка, освен ако законът не посочва друго. Когато доставчикът не е регистрирано по закона лице и в същото време не е установен на територията на страната, данъкът е платим от получателя на доставката. При тристранна операция данъкът е изискуем от придобиващия.

За данъка при внос платец е вносителят. При ВОП данъкът е изискуем от лицето, реализирало придобиването. Регистрираното лице посочва в своята справка-декларация за съответния данъчен период данък за възстановяване, след което органът по приходите извършва проверка и ако има невнесени публични задължения, прихваща тези задължения с посочения данък за възстановяване. Срокът за ефективно възстановяване на ДДС е 30 дни от подаването на ДДС декларацията.

Регистрацията по ЗДДС е задължителна и по избор. С вписването лицата получават идентификационен номер за целите на ДДС, пред който е поставен знакът „BG“. Прагът за задължителна регистрация е 50 000 лв., като в него се включват и доставките, облагаеми с нулева ставка, както и доставките на финансови и застрахователни услуги, когато представляват основната дейност.

Както бе посочено целта на ЗДДС е да осигурява равномерни, постоянни и високи приходи в държавния бюджет, както и да стимулира търговците да се стремят към бърза и пълна реализация на стоките, за съжаление за част от търговците прилагат ДДС измами с цел облага. Този проблем не е само фискален. Фирмите, които не плащат ДДС, могат да си позволят да продават стоките си на по-ниски цени от тези на изрядните, т.е. изкривява се конкуренцията. И втори път – нередко контрагенти на измамниците стават честни компании, на които се отказва възстановяване.

Основно могат да се разграничат два модела, по които се мами - източване на ДДС чрез вериги от фиктивни сделки и фирми не плащащи дължимия ДДС. Обикновено границата между двете се слива, тъй като едни и същи лица и фирми са замесени и в двата вида нарушения. Ето някои от най-разпространените схеми, по които става това:

Фактура Shop - фирма се регистрира на името на социално слаб, от който не могат да бъдат събрани никакви данъци. Компанията работи няколко месеца, издава фактури за неясни или фиктивни доставки и не внася ДДС за тях. Фирмата препродава фалшивите фактури на други компании, които след това имат право на данъчен кредит или пък използват документите, за да намаляват дължимия данък. Обикновено цената на фактурите е нисък процент от дължимия ДДС.

В практиката, много често подобни дружества работят като изрядни в началото с цел да заблудят администрацията и дори си внасят дължимите данъци. Има и разлики. Понякога фирмата е регистрирана от предприемачи, които, след като я задлъжняят, я препродават. Обикновено такива фирми се използват и в другите схеми за точене на ДДС. Същите компании участват и в измамата с надуване на цената на дадена стока. Така купувачът ѝ в края на веригата може да ползва по-голям данъчен кредит. След последната продажба стоката се изнася, за което не се дължи данък добавена стойност.

Една от най-често използваните схеми е с фиктивни сделки, при които купувачът е румънска или гръцка фирма. Вътреобщностните доставки се облагат със ставка нула при продавача на стоката. Така българска фирма може да "изнесе" документално стока в друга страна - членка на ЕС. Стоката реално обаче се продава в България без фактури и без да се плащат данъци. Обикновено при този тип измама един търговец по веригата - подставено лице или фантом, поема данъчните задължения, без да ги внася в бюджета, а останалите участници в измамата са успели да упражнят правото на ползване на данъчен кредит и ефективно възстановяване на данъка. Така една стока се препродава няколко пъти през едни и същи фирми – обикновено една или няколко от тях са регистрирани извън България, в други страни от Европейски съюз с прилагана нулевата ставка на данъка.

При тази схема фирми фантоми декларираят, но не внасят ДДС по вписаните от тях фиктивни продажби. За целта са създавани десетки дружества, а за техни собственици или управители се привличат хора с нисък социален статус. Същинската роля на "липсващите търговци" е чрез декларирането на фиктивни сделки да се генерират по-високи размери на данъчен кредит, който да се оползотвори от следващите по веригата. Обикновено такива такава схема се контролират от организирана престъпната група. В подобни схеми за укриване на ДДС неволно попадат и честни фирми. Например при възлагане на услуга на поддоставчици. Някой от тях може да се изкуши да намали част от дължимия данък с фалшиви фактури, за което възложителят не знае. А когато той подаде искане за данъчен кредит до НАП, ревизорите проверяват контрагентите му по веригата. Фалшивите фактури се залавят бързо и обикновено приходната администрация отказва възстановяване на ДДС и на изрядните компании. При анализа на престъпленията, свързани с ДДС, през годините на извършването им се забелязва тенденция към преориентиране от „източване“ на ДДС при въвеждането му в България, към укриване (неплащане) на ДДС-то в момента. Чрез ДДС схемите вече се крият чужди данъци (на други търговци), които впоследствие не могат да се събират. Престъплението е факт, но възстановяване на щетата няма

или е частично, тъй като данъчно задълженото лице не разполага нито с пари, нито с имущество.

Рисковите сектори в икономиката за извършване на престъпления, свързани с ДДС, са:

а) Производството и търговията със селскостопански продукти – живи животни, месо, кожи, зърно, зеленчуци, плодове, гъби, билки, подправки, дървесина и т.н.;

б) Строителството, особено в периода от 2004г- 2008 г. В строителството имаше „добра практика“ за укриване на ДДС поради факта, че продажбите в сектора ставаха на база данъчна оценка, а не по пазарни цени, при което разминаването е почти два пъти;

в) Търговията със стоки втора употреба с ДДС;

г) Интернет услуги и услуги, свързани с интелектуална собственост;

д) Различни видове услуги - рекламни, транспортни, маркетингови и др.

След като се идентифицират отраслите и търговците с повишен риск, е нужно да се наблюдават и проверяват периодично. Важен фактор за противодействието на престъпления, свързани с ДДС, е селекцията на фирмите за ревизии в НАП. При нея се прилага диференциран подход за оценка на риска в различните сектори на икономиката в зависимост от спецификата на дейността, големината на търговеца и т. н., за да се постигне максимална ефективност от контролно-ревизионната дейност на НАП. Правомощията на НАП са, че при констатирани нарушения от страна на т. нар. светнали или замъглени търговци, т. е. търговци с повишен риск, се отказва възстановяването на данъчен кредит по ЗДДС и на свързаните с тях лица (търговци), а при съмнения за данъчни престъпления с ДДС се уведомяват съответните компетентни органи за противодействие на този вид престъпления.

При разкриването на данъчни престъпления, свързани с ДДС, важен момент са индикаторите. Като правило винаги има индикатори (белези), които подсказват за извършване на престъпления, свързани с ДДС. Основните от тях са: натрупването на покупки без продажби в рамките само на няколко месеца в даден търговец, резки колебания в оборотите на търговеца, огромни обороти на новорегистрирани търговци, липса на реални парични потоци по банкови сметки и търговски отношения, т. е. разплащанията само в брой между търговците, множество търговци, регистрирани на един и същи адрес, често сменяне на търговските и данъчните адреси на търговеца, често анулиране на сделки чрез пускане на данъчни кредитни известия по ЗДДС, неработещи (затворени) офиси на действащи търговци, регистриране на трансакции на цени, отклоняващи се от пазарните, регистриране

или прехвърляне на търговски фирми на фиктивни или несъществуващи собственици и др. За последния индикатор (в позицията на фиктивен търговец) може да бъде поставено определено лице, което в подходящия момент остава без фирмена и лична собственост, или пък управителните органи биват изцяло сменени, за да се избегне имуществената и наказателната отговорност.

Друг важен индикатор при данъчните престъпления с ДДС при ВОД и ВОП в ЕС е престоят в някоя държава от ЕС на дадена стока или услуга под 3 месеца, като по този начин се цели избягването на данъчния контрол върху престъпления (измами), свързани с ДДС. Друга особеност е, че организаторите на престъпления, свързани с ДДС, почти винаги включват в схемата лица от контролните органи, без които не може да се реализира данъчното престъпление.

Спецификата по разкриването на престъпления, свързани с ДДС, се изразява с първоначалното установяване на: всички помещения (офиси, складове); моторни превозни средства (МПС), използвани от проверяваните лица; средства за комуникация (компютри, телефони, факс машини, кореспонденция чрез физически лица); местонахождението и броя на касовите апарати, използвани за извършването на противоправната дейност; банкови сметки (лични, фирмени и на трети лица с пълномощно или без), използвани от участници в престъпната схема; местонахождението и съхранението на счетоводни документи и печати на търговците, участващи в извършване на престъпна дейност, и не на последно място - всички участници (не избирателно) в престъпната схема.

Следващото действие трябва да е свързано с набиране и анализ на икономическата информация, най-вече от годишния/те отчет/и за дейността (ГОД или стария годишен финансов отчет - ГФО) на търговеца, обект на проверката. В него има около 20 приложения - баланс, ОПР, паричен поток, амортизационни разходи, трудови разходи, задължения към доставчици и др., оттам се набира информация и се преценява доколко е престъпление или административно нарушение (ако въобще има такова), например липсва реквизит - данъчно нарушение, но ако фактурата е неистинска, вече е престъпление.

За да се разкрие дадено престъпление, свързано с ДДС, трябва събраната информация да се анализира много внимателно от добре обучени аналитици и да се прецени кога (в кой момент от ОИД) да се назначи (започне) ревизия от НАП и/или да се пристъпи към процесуални действия. Така дори и да няма данни за извършено престъпление, а да е констатирано само административно нарушение, свързано с невнасянето на данъчни задължения, трябва да се направи всичко възможно държавата да си ги събере, ако е възможно, т. е. лицето (търговецът) да има налични активи. Без да се подценява ролята на наказателното преследване при този вид

престъпления, по-голям ефект от работа на държавните органи има, когато могат да съберат и внесат данъчните задължения.

При получаване на информация са възможни два варианта:

1. НАП анализира и подава информация на МВР за проверка.

2. МВР е получило информация от свои източници и е започнало проверка чрез събиране и анализиране на информация, като впоследствие я подава на НАП за подпомагане дейността по разкриването или за реализиране на административна отговорност в случай на липса на данни за извършено престъпление и наличието на данни за административно нарушение. задължения в държавния бюджет, за да се запази икономическата стабилност (сигурност) на държавата.

При анализа на горните документи с цел установяване на данни за извършено престъпление, свързано с ДДС, задължително трябва да се отговори на двата основни въпроса: има ли ресурс лицето (търговецът) да извърши дадена услуга и има ли реално движение на стока/и и парични плащания?! Това налага понякога включването на външни специалисти (експерти, специалисти) за установяване на специфичните особености на даденото данъчно престъпление, свързано с ДДС. Следващото действие е анализ на минали (приключили) ревизионните актове (РА) и актове за възстановяване и прихващане (АПВ) на проверяваното лице, тъй като и с двата документа е възможно да се възстановява ДДС. След този анализ е възможно да се открият следи за неправомерно възстановяване на ДДС в минал период, които да са преки щети върху бюджета. Освен събраната, проверена и анализирана информация от горните документи до момента, е добре да се ползват и информационните масиви на НАП за най-различни справки за установяване престъпната дейност на лицето (групата). Тази информация може да бъде набавена по явен или негласен път от: „Рискови субекти“ (система за информация за установени данъчно задължени лица извършили данъчни нарушения), СУП (система за управление на приходите), СКАК (система за обмен на информация за насрещни проверки на сделки с ДДС в ЕС), VIES (информационната система за обмен на ДДС информация между държавите-членки на ЕС), VAT (система за проверка на идентификационния номер на даден търговец, регистриран по ДДС в държава - членка на ЕС) и Интрастат (статистическата система на Европейския съюз за събиране на информация от търговците, които осъществяват стокообмен със страните членки, т. е. бившата „митническа декларация“). След проверка на счетоводната и данъчната документация, следва (съвместно с НАП и други, упълномощени от закона институции) проверка на произхода на средствата за придобиване на имущество, както и произхода на средствата за погасяване (вноските) на кредитите спрямо декларираните доходи.

Към тях трябва да се добавят и извършените разходи от ФЛ и ЮЛ за даден период (месец, година) на проверката. В случай на установяване на разминаване на доходи с разходи веднага трябва да се предприемат действия за незабавно блокиране на имуществото и банковите сметки на лицето (т. е. обезпечения на данъчните задължения) от оправомощените органи по закона и търсене на наказателна, или в по-лекия вариант (ако няма данни за придобито имущество от престъпна дейност) - административнонаказателна, отговорност с начисляване и внасяне на данъчните задължения с дължимите лихви към момента на внасянето. Наред с горните действия по блокиране на банковите сметки и имуществото по време на проверката (разследването), е хубаво да се наложи забрана за напускане на страната на всички участници в престъпната схема, макар че забрана за напускане на страната по отношение на държавите - членки на Европейския съюз, противоречи на забраната по чл.27, ал.1 от Директива 2004/38/ЕО за ограничаване правото на свободно движение на територията на държавите - членки на Съюза, единствено по съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве, като позоваването на такива съображения за икономически цели е забранено, но пак остава в сила към трети държави извън обхвата на ЕС.

Друга особеност е, че в престъпните схеми за укриване или „източване“ на ДДС участват лица с различни професии и имуществен ценз в различни комбинации: счетоводители, адвокати, нотариуси, данъчни служители, консултанти, лица, занимаващи се с контрабанда, полицаи, митничари, следователи, малоимотни и/или неграмотни лица от малцинствените групи и др.

Друга специфика е, че полицейските реализации при разкриването на престъпления, свързани с ДДС, по възможност е добре да се провеждат след 14-то число на месеца, т. е. след изтичането на срока за подаването (декларирането) на месечната справка- декларация по ЗДДС в НАП, за да има довършено престъпление, свързано с ДДС. В противен случай може да се констатира в последващ етап на разследването липсата на престъпление, свързано с ДДС, или редукция на извършеното деяние. В повечето случаи използването на СРС при противодействието на престъпления, свързани с ДДС, служат за ориентировка в оперативната обстановка или разкриване на определени факти, документи, предмети и по-рядко за доказване на данъчните престъпления, свързани с ДДС. Изключение правят проверките по чл. 212 и чл. 321 от НК, където могат да бъдат изготвени веществени доказателствени средства (ВДС), които в повечето случаи се използват за доказване на организирана престъпна група за извършване на престъпления, свързани с ДДС и много рядко за механизма на самото престъпление. При документиране на престъпната дейност на лицата (групата) извършващи

престъпления, свързани с ДДС, важна роля имат обясненията на съучастник, доброволен сътрудник или служител под прикритие, които впоследствие да влязат в наказателния процес като показания на свидетел с тайна самоличност или на служител под прикритие.

Важен момент при разкриването на престъпления, свързани с ДДС, е блокирането на всички парични потоци (имущество, банкови сметки и пари в брой) възможно още в най ранен етап или успоредно със започване на първоначалните действия по разследването, за да се избегне корумпиране на определени длъжностни лица. Ако не бъдат прекъснати паричните потоци, лицето може да се разплати за „подкрепата“ или съдействието, дори могат да плати на определени лица да унищожат уликите (ако са иззети компютри и документи, т. е. срещу определена сума информацията в тях може да бъде изтрита или да „изчезне“ нацяло). „Дедесарите“ се учат от грешките си и използват новостите на високите (информационните) технологии. При приключване на работа проверяваните (засечените) лица в ДДС схемите свалят (прехвърлят) всички компрометиращи файлове от компютъра на флашпамет, която взимат със себе си, а когато започват работа, извършват обратната операция.

Друга особеност е, че престъпленията, свързани с ДДС, вървят ръка за ръка с укриването на други данъчни задължения и корупция. В случай на установено престъпление, свързано с ДДС, задължително има и укрити допълнително други данъчни задължения (корпоративен данък по ЗКПО, ДДФЛ и др.), т. е. укрит ДДС плюс други данъчни задължения. Много от управителите на държавните предприятия искат комисиона за себе си, понякога достигаща до 70% от стойността на сделката, за да „пуснат“ даден търговец да работи в управляваното от тях предприятие, което провокира извършването на престъпления, свързани с ДДС. Впоследствие държавните директори избягват отговорността чрез прехвърлянето ѝ върху подчинените им служители (МОЛ) и фирмите контрагенти. Обществените поръчки се печелят от определени търговци, но данъците, които плащат на държавата, са нищожни в сравнение с обема на извършената сделка. Цените на фактурираните (доставените) стоки и услуги при обществените поръчки много често са в пъти по-високи от закупените от търговската мрежа по пазарни цени. Честа практика при обществените поръчки е да се сменя произходът на стоките. Примерно: дизел с нефта или газьол и т. н. Така се губи не само ДДС, но и акциз. Впоследствие в дадения пример дължимият ДДС се „покрива“ с различни „услуги“ и/или „закупено“ някакво техническо масло!

Разкриването на престъпления, свързани с ДДС, се утежнява и от факта, че много от контролните органи, поради ограничените си финансови средства, приемат

спонсорство от търговци с не дотам чисти намерения. И така едно такова обвързващо спонсорство се превръща в прикрита корупция и блокиране на работата им. В последно време (след приемането ни в ЕС) се наблюдава тенденция за интернационализиране на престъпните схеми с ДДС (ВОД и ВОП). Те стават вече не само вътрешен (национален) фискален проблем, но и общоевропейски (международен) проблем. Престъпленията, свързани с ДДС, могат да бъдат разкрити от контролните органи само при задълбочена проверка на всички облагаеми доставки, извършени от проверяваното лице. Трябва да признаем, че това е много трудоемък процес, отнемащ огромни материални ресурси и време. Практиката показва, че към проверка се пристъпва само ако доставчикът е привлякъл вниманието на контролните органи. Така могат да минат години преди престъплението да бъде разкрито. Данъчно престъпление, свързано с ДДС, извършено от български търговец, може да бъде разкрито и от контролните органи на друга държава - членка на ЕС, когато се установи, че българският доставчик е посочил фиктивен купувач от същата държава членка. Това става ясно едва след като фиктивният купувач не е декларирал в своята VIES- декларация получените стоки и/или услуги от българския доставчик. Нещо повече, в случай на липса на сговор между тези лица (търговци), фиктивният купувач не декларира българската доставка, тъй като не знае, че българската фирма използва неговия ДДС идентификационен номер за извършване на данъчни престъпления, свързани с ДДС.

При планиране на оперативно-издирвателни мероприятия за разкриване на престъпления с ДДС усилията са насочени към установяване на всички лица, участващи в престъпната дейност, ето защо е необходима задълбочена оценка на риска както по отношение на запазване принципа на конспиративност, така и за личната сигурност на полицейските служители и лицата, имащи желание да сътрудничат при разкриване на престъпления, свързани с ДДС. В тази насока следва да се спомене, че риск съществува винаги, дори от случайна непредвидима намеса, но той следва да бъде преценяван и свеждан до възможно най-ниско ниво при планирането на всяко оперативно-издирвателно мероприятие. След установяване по възможност на всички лица участващи в престъпната схема, усилията би следвало да се насочат към лицата и дружествата, които притежават имущество, чрез който да се възстанови нанесената щета на бюджета, естествено тези лица са приоритетни при разкриване на ДДС – измамата, на следващо място е необходимо да се установи организатора /мозъка/ на схемата, като е напълно реално това да е лице непритежаващо търговско дружество и да не е в трудовоправни отношения с посочените дружества. Основните доказателства за документиране на ДДС – измама, е чрез изследване на документите, поради тяхната специфичност е добре да

се привлекат специалисти (експерти). При изследването на документи, в които са отразени финансово-стопанските операции, в хода на оперативната проверка трябва да се установяват следните факти:

- а) видът на документите и техният размер/брой (договор, складова разписка, фактура и др.);
- б) признаци по външния вид на документа (хартия, оцветители и др.);
- в) как, кога и от кого е съставен;
- г) има ли реално движение на стоки/услуги и парични потоци между търговците;
- д) търговецът имал ли е реалната възможност да осъществи сделката и изпълнението ѝ;
- е) какви факти и обстоятелства се съдържат в документа, важни ли са за проверката (разкриването на престъплението);
- ж) има ли признаци на външно въздействие - на изменение на текста (съдържанието), реквизитите и др.

При изучаване на външния вид трябва да се обръща внимание на съответствието на общоприетите форми (реквизитите) за такива документи. При изследването на документи под строга отчетност следва да се обърне внимание на номерата и датите на издаване, а също така регистриран ли е документът в съответната книга (дневника за покупките/продажбите, касова книга и др.). Целесъобразно е документите да се проверят за правилността на разчетите, направени в тях.

Трябва да се обърне внимание на: признаци, свидетелстващи за подправка; признаци за изменение на първоначалното съдържание на текста на документа (поправки, дописвания, допечатвания, корекции); признаци на триене, отмиване; признаци на подправка на печати, щампи, техническо копиране на подписи на длъжностните/упълномощените лица и др., въпреки че са забранени при документите, свързани с ДДС.

При анализа на смисловото съдържание на документите се проверява и съответствието/несъответствието между различните характеристики на една и съща стопанска операция - например несъответствието между различните екземпляри на един и същ документ; между масата на всички стоки и броя на опаковките; между количеството на товара, изразен в куб. м, и неговата маса или мястото за неговото съхранение, между масата на товара и товароподемността на транспортното (превозното) средство, използвано за неговото транспортиране.

Във всички взаимосвързани документи се съпоставят направените записи - например в отчетните документи и регистрите (т.нар. насрещна проверка). Когато

документът (първичен или регистър) се изготви в няколко екземпляра, задължително трябва да се проверят или съпоставят всички екземпляри от този документ. На изследване подлежат и документи (графики), направени от контролно-измервателни прибори. Основните експертни справки по време на ОИД за разкриване на данъчни престъпления, свързани с ДДС, са съпроводени с изследвания на документи. Те биват основно два вида - криминалистични и счетоводно-икономически. Към задачите на технико-криминалистичната експертна справка на документи влизат: установяване на начина, по който е изготвен документът, подправяно ли е съдържанието му или са ползвани подправени бланки; има ли следи от подправяне на печати, текстове и т. н.

За документиране на деянието особено важно значение имат счетоводно-икономическите експертни справки. Те позволяват на база проучване на документите да се изяснят: извършените финансово-стопански операции, икономическите показатели, наличието или отсъствието на парични средства и т. н. При това проучване получените сведения дават отговор на основния въпрос на оперативната проверка - какъв е размерът на присвоените или неплатените данъчни задължения. От групата на икономическите анализи и оценки най-често използвани са счетоводните и икономическите експертни справки. Предмет на счетоводните експертни справки са операциите от счетоводната отчетност. Те позволяват да се установи правилно ли са отчетени финансово-стопанските операции в счетоводните документи; по отношение на кои операции са допуснати нарушения, в резултат на какви нарушения е занижена сумата на данъка (данъчните задължения); какъв е размерът на неплатения данък или противоправно изтеглените средства от държавния бюджет; потвърждават ли се изводите от ревизионния акт на органите по приходите; кой е отговорен за организацията на отчетността на счетоводството в предприятието (търговеца).

Приведеният модел на счетоводните експертни справки е оптимален, но за съжаление не винаги е осъществим при разкриването на данъчни престъпления, свързани с ДДС. Това е така, защото при фактическото извършване на тези престъпления счетоводната отчетност като правило или отсъства, или не отразява финансово-стопанската дейност в пълния ѝ обем. Подобно положение със счетоводната отчетност създава сериозни, а често и непреодолими пречки (препятствия) за провеждането на счетоводните експертни справки. Ето защо за да се отговори на основния въпрос какъв е размерът на неплатения данък (данъчни задължения) или противоправно изтеглените средства от държавния бюджет, е необходимо преди това да се отговори на следните въпроси:

а) какво е състоянието на счетоводната отчетност в предприятието (търговеца);

б) има ли нарушения във воденето на счетоводната отчетност;

в) съответстват ли записите във вторичните счетоводните документи с данните от първичната документация;

г) съответстват ли текущите данни през даден период с отразените в счетоводната отчетност на предприятието за същия период от годишния отчет за дейността (годишния финансов отчет)?;

д) напълно ли са отразени (заведени) материалните запаси (стоките).

Счетоводната експертна справка изследва балансовите взаимовръзки на данните от годишния отчет за дейността (годишния финансов отчет), разкриващи конкретни нарушения на данъчното законодателство. Тези взаимовръзки се установяват по отраженията в журналните ордери, ведомостите, главната книга, регистрираща стопанските операции, баланса и приложенията към него и всички други регистри, където се намира информация.

Пред икономическата експертна справка могат да се поставят следните въпроси:

а) каква е фактическата себестойност на реализираната продукция;

б) подлежат ли на данъчно облагане сумите, получени от определените стопански операции, и в какви размери;

в) в резултат на какви нарушения е произтекло занижението на данъчнооблагателната база;

г) каква е сумата на неплатените данъчни задължения или противозаконно изтеглените средства от държавния бюджет в резултат на допуснатите нарушения. За решаване на тези въпроси на специалиста (експерта) следва да бъдат представени оригиналните и откритите финансови (счетоводни, банкови, митнически, транспортни и т. н.) документи и документите, предоставени от НАП. Говорейки за използването на специалисти при оперативната проверка за данъчни престъпления, свързани с ДДС, е необходимо да се споменат и одиторските проверки. Одиторската проверка позволява да се провери достоверността на счетоводната отчетност на предприятието (търговеца). Тя се провежда на основата на документите, предоставени на одитора, обслужващ предприятието. По своята същност одиторските проверки представляват сами по себе си независими експертни оценки на финансовата отчетност на стопанския субект с цел установяване на нейната достоверност и съответствие с действащото законодателство, реда за водене на счетоводната отчетност, съставянето на финансови отчети и др. Основен недостатък на одиторската проверка е, че одиторът проверява документното, а не фактическото

потвърждение на записите в общата счетоводната отчетност с тези в годишния отчет за дейността (годишния финансов отчет). Иначе казано, той проверява наличните първични документи, фиксиращи сведенията за стопанските операции, и тяхното последващо отразяване. В случаи, когато в документите има неверни сведения, одиторът, за разлика от експерта, не може да определи недостоверността на първичните документи, а следователно и да установи фалшификацията на баланса и другите способи за извършване на данъчните престъпления.

Вземането на обяснения от евентуалните извършители на данъчни престъпления, свързани с ДДС, е целесъобразно да се проведат след като бъдат получени резултатите от ревизиите, одиторските проверки, експертните справки и обясненията от гореизброените лица. Част от евентуалните извършители на данъчни престъпления, свързани с ДДС, са лица с високо ниво на образование и интелект, имащи достатъчно добър социален статус, способни правилно да оценят зададените им въпроси и предявените им документи. Вземането на обяснения от тях задължително трябва да се предшества от щателна (задълбочена) подготовка на оперативния орган. Нужно е да се проучат всички материали от оперативната проверка, както и данъчното законодателство към момента на деянието, за да се определят фактите, по които е необходимо да се получат сведения, имащи значение за проверката, и въпросите, които трябва да се зададат. Голяма помощ в подготовката за вземането на обяснения от тези лица може да бъде оказана от специалист по счетоводство и данъчно облагане - експерт (специалист) по тази материя, или служител от НАП. В обясненията на лицата често има противоречия, които не са резултат от обикновено забравяне. Съзнателно се прехвърля вината от едно лице на друго. Често противоречия се констатира в обясненията на собственика или управителя и главния счетоводител; на собственика или управителя и подчинените му работници/служители; на главния счетоводител и неговите подчинени и т. н. Отчитайки факта, че в основата на противоречията се крият лъжливи обяснения на едно или част от лицата, е нужно да се извърши допълнително събиране на достоверни данни от други източници за проверка на истинността на обясненията. Обикновено тезите за защита на евентуалния извършител са, че той е действал добросъвестно, но не е успял да се справи с икономическите или нормативните промени в страната; че липсва мотив за вреда на държавата (мъчи се да избегне наказателна отговорност чрез административна); че поведението му е оправдано, защото се е повлиял от съвет на външно лице (юрист или друг специалист/ професионалист). Вариант за защита е и твърдението, че той е бил поставен под натиск (заплаха) или подмамен да предприеме съответната линия на поведение. Умело зададените въпроси към потенциални свидетели и лица, готови

да сътрудничат доброволно, ще спомогнат или принудят свидетелите и/или евентуалните извършители да си спомнят или разкрият полезни за оперативната проверка данни и тяхното документиране. Всяка оперативна проверка е различна и трябва да бъде разглеждана от гледна точка на конкретните факти и обстоятелства. Рядко има случай, който да не изисква новаторство. Добрият оперативен работник (ОР) е необходимо да подготви такава комбинация от ОИМ, че от събраните данни (ако се съберат достатъчно данни) да се убеди, че обектът на проверката несъмнено е извършил престъплението.

При оперативна проверка на наскоро извършено данъчно престъпление, свързано с ДДС, обикновено съществуват повече възможности за неговото разкриване и документиране, отколкото при „исторически“ проверки на извършени в миналото престъпления, авторите на които може да са с вече преустановена противоправна дейност или да не са живи. Спазването на посочените похвати при извършването на оперативната проверка ще допринесе за разкриване и пълно документиране на престъпната дейност, включително и в посока за предпазване от унищожаване на доказателства. ОИД за разкриване на престъпления, свързани с ДДС, се счита за завършена само след като в резултат на проведените гласни и негласни действия се окажат опровергани всички хипотези, освен една, и са взети всички мерки спрямо извършителите в предвидените от закона случаи. Организацията на ОИД за разкриване на данъчни престъпления, свързани с ДДС, в голяма степен зависи от качеството на взетите решения и постигнатите резултати при оперативно-издирвателните мероприятия.

На първо място, както бе вече посочено, в основата на измамата с ДДС е невярното документиране на движението на стоки и услуги и съответно невнасяне на дължимият данък или неправомерно получаване на данъчен кредит. Следва да се отбележи, че с навлизане на информационните технологии все по-голям обем от документооборота в отделните териториални дирекции на НАП се подават по електронен път, чрез ползването на т.нар. електронен подпис. При ползването на “електронен подпис” не може да се разчита на експертиза, която да посочи кое лице подало документа, евентуално може да се достигне до IP адреса от който е подаден документа, което е крайно недостатъчно за доказване на факта в хода на досъдебно производство, тъй като подателя би трябвало да се установи по безспорен начин. Лица специализирали се в измами свързани с ДДС, обикновено са с добри компютърни умения, но не ползват персонален компютър за подаването на документи пред НАП, а ползват интернет зали, или чрез преносим компютър ползвайки безплатен интернет трафик в големи търговски обекти, като по този начин се избягва установяването на IP адреса и /МАК/ адреса. Такива лица, често се

сдобиват с чужд електронен подпис, като обикновено схемата, е чрез наемане на офис и публикуване на обява за работа, че дружеството търси администратор, кандидатстващия е уж одобрен дават му се 80 лева за да си извади електронен подпис. След като кандидатстващия за работа си извади електронен подпис, “работодателите” му казват да остави електронен подпис в офиса за да не оперира с него извън офиса, след което му обявяват, че ще подпишат трудов договор след седмица в офиса. Когато лицето посети офиса след седмица, той вече е празен, обикновено потърпевшият не знае имената на “работодателите”, не е претърпял имотна вреда и не подава сигнал.

Друго често срещано затруднение е в нежеланието на контролните органи да установят нарушения на ЗДДС по браншови отрасли, например в преработваща хранително-вкусова промишленост. Налице е тенденция предприятията от този бранш, да си осигуряват суровини на по-ниска цена, чрез ползване на един търговец по веригата - подставено лице или фантом, който поема данъчните задължения, без да ги внася в бюджета, а останалите участници в измамата са успели да упражнят правото на ползване на данъчен кредит и ефективно възстановяване на данъка. Така една стока се препродава няколко пъти през едни и същи фирми – обикновено една или няколко от тях са регистрирани извън България, в други страни от Европейски съюз с прилагана нулевата ставка на данъка. Нежеланието на контролните органи да работят срещу дружеството, което по този начин си набавя по-евтини суровини се основава на два аспекта, първият документите на дружеството са изрядни и трябва да се проследи цялата схема за да се документира умисъл, на второ място е социалният аспект, тъй като това е браншов модел на поведение и реално контролният орган, предприемайки действия, ще се получи пазарна ниша, която ще се заеме от конкурентите на търговеца обикновено от друг регион.

В заключение разкриването на извършителите на престъпленията, свързани с ДДС, от оперативните органи на МВР, като дейност по правило приключва с началото на наказателно преследване спрямо конкретно лице, а доказването е задача на процесуалните субекти по НПК, но въпреки това оперативните органи са длъжни да подпомагат разследването в досъдебна фаза, тъй като реално резултата от положеният труд е реалното възстановяване в държавния бюджет на установения дължим данък, или неправомерно получен данъчен кредит. Ето защо получената информация от ОИД трябва да осигурява възможност за бъдещото ѝ използване в наказателното (досъдебно и съдебно) производство.

ДОКУМЕНТИРАНЕ И ДОКАЗВАНЕ НА СХЕМА ЗА ДДС ИЗМАМА. СЛУЧАЙ ОТ ПРАКТИКАТА НА ГДКП

Вангел Кръстанов, Любомир Чернев - ГДКП

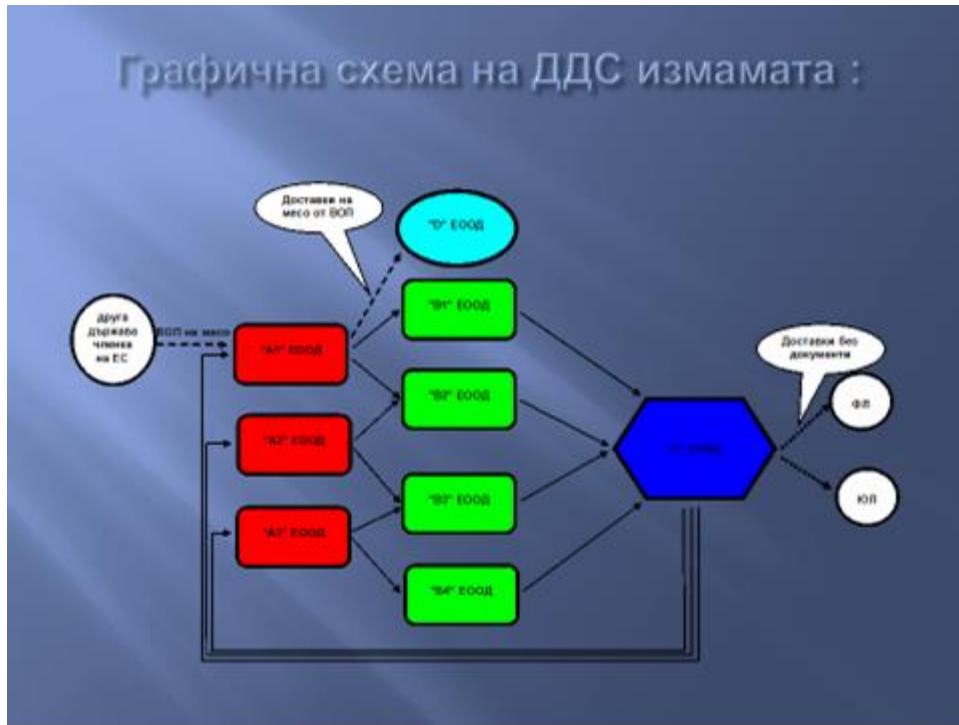
Във връзка с проведена специализирана полицейска операция /СПО/ на територията на гр. София и гр. Петрич през 2011 г. от служители от 04 сектор ОИП – ГДКП, съвместно с разследващи полицаи от ГДКП по досъдебно производство в счетоводен офис в гр. София е извършено претърсване и изземване на веществени доказателства по воденото досъдебно производство. Освен имащите отношение по делото счетоводни документи, в офиса са открити и документи на повече от 20 фирми. След извършена оперативна проверка в НАП, е установено, че дружествата играят ролята на “липсващи търговци” в схеми за измами с ДДС. Извършен е анализ от експерти на НАП – МФ, в следствие на което е възникнало основателно предположение, че в счетоводния офис се води счетоводна отчетност с невярно съдържание на фирми, които участват в схеми, свързани с укриване на ДДС в особено големи размери.

При проведените процесуални действия в офиса са засечени пет лица. С цел документиране, разкриване и предотвратяване на престъпната дейност на лица е заведено ДОО в 04 сектор ОИП – ГДКП. В резултат на проведени оперативно – издирвателни мероприятия е установено, че в офиса шефове на цялата дейност по осчетоводяване на документи са две от лицата. Счетоводители в офиса са три от лицата, установени при предшестващата СПО. В процеса на провеждането на ОИМ е установено и още едно лице – счетоводител в офиса. Счетоводителите изпълняват разпорежданията на шефовете, но имат също така оперативна самостоятелност да вземат решения по различни счетоводни и други въпроси. Четиримата счетоводители са в същото време и пълномощници на част от множеството фирми, които се обслужват счетоводно в офиса и са типични представители на така наречените фирми – бушони.

Механизмът на осъществяваната на престъпната дейност е следния: Имаме три групи фирми. Първата група са фирмите – бушони, които се обслужват счетоводно в офиса. Втората група можем да наречем фирми – ползватели на фактури издадени, от фирмите – бушони за различни стоки и услуги /фирми буфери/. По този начин фирмите от втората група, чрез използване на фактури с невярно съдържание, издадени от фирмите от първата група, укриват и не внасят данъчни задължения по ЗДДС. Третата група е всъщност само една фирма – с управител и собственик едно от установените лица. Понеже за фирмите от първата

група, след като са извършили фиктивни продажби на фирмите от втората група, също възниква задължение да декларират и внесат ДДС, чрез фиктивни покупки, основно на цигари и предплатени пакети и ваучери за мобилни телефони от фирмата от третата група, те укриват и съответно не внасят ДДС.

От своя страна фирмата от третата група наистина извършва търговска дейност, като купува и продава цигари и ваучери. Само че, тя ги купува с документи, продава ги без документи на различни фирми и физически лица на територията на цялата страна, но ги фактурира на фирмите – бушони от първата група. Тези фактури по същество се явяват документи с невярно съдържание. Трябва да се отбележи, че фирмите от първата група, освен покупки от фирмата от третата група, осъществяват и вътреобщностни придобивания / ВОП /, основно на месо и местни продукти, от страни от Европейския съюз. По всяка вероятност част от ВОП са реални. При продажбата на придобитите стоки чрез ВОП също възниква задължение за начисляване и плащане на ДДС. Това задължение също се стопява с фиктивни покупки от фирмата от третата група. Счетоводният офис се намира в гр. София. В София са данъчно регистрирани повечето от фирмите – от първата група, които се обслужват в офиса. Фирмата от третата група и съответно нейният собственик и управител са регистрирани и осъществяват своята дейност в Пловдив.

Схемата за извършване на престъпната дейност по укриване на данъчни задължения по ЗДДС в особено големи размери, по данни на НАП действа от 2009 г. До момента на реализацията 01.03.2010 г., на голяма част от фирмите от първата група са извършени или се извършват ревизии, които са установили или предстои да установят задължения по ЗДДС в особено големи размери. Част от фирмите от първата група са deregистрирани по ЗДДС по инициатива на данъчен орган. На тяхно място веднага се появяват нови фирми, които започват участието си в схемата. Периодът, върху който е съсредоточена нашата проверка беше една година назад от датата на провеждането на СПО. Предполагаемите щети от престъпната дейност на лицата, по предварителна оценка на органите на НАП, за този почти едногодишен период беше в размер на около 2 200 000 лв.

След извършена проверка чрез оперативни и явни мероприятия е установено, че фирмите са типични представители на така наречените фирми – бушони: нямат никаква кадрова и ресурсна обезпеченост; нямат наети офиси; нямат назначен персонал; нямат транспортни средства и каквито и да е дълготрайни материални активи; част от фирмите имат наети складови помещения, но те са по скоро наети проформа и са много малки и недостатъчно на брой за да поемат купените от фирмите стоки, както ще видим по – нататък. На адресите им за кореспонденция, при извършване на проверки от органите на приходната администрация, обичайно не са намирани управителите на фирмите, нито техни представители и пълномощници. Самите собственици и управители на фирмите са хора с ниско образование и квалификация и нямат необходимата подготовка за извършване на съответната дейност.

Голяма част от тях са с нисък социален статус. През целия си живот те са работили, работят и се осигуряват като строителни работници, пазачи, чистачки и други нискоквалифицирани професии. Управителите и собствениците по същество нямат почти никаква представа каква дейност извършва съответната фирма. Пълномощници на фирмите са счетоводителите в офиса, които по разпореждане на техните шефове извършват цялата дейност на фирмите. Локализираните лица са изградили стройна и трайна йерархична организация с ясно разпределение на ролите и функциите по между си, която е създадена и функционира с цел извършване на данъчни престъпления.

Две от лицата ръководят дейността на служителите от офиса, трето лице е управител на фирмата “С”-брокер, другите две лица са счетоводители, установен е и управителя на фирмата “D”

Какво предприемехме и извършихме в конкретния случай и как се развива нещата:

Справки в публични източници – Търговски регистър, публични информационни системи, в Интернет, в информационните системи на МВР.

Съвместна работа с органите на НАП - установяване на данъчния профил на фирмите, установяване на осигурителния профил на лицата , които са собственици и управители на фирмите, установяване на сделките на фирмите и съответно техните контрагенти. Изготвяне на схеми по месеци с цел визуализиране на получената информация и установяване на връзките между лицата и фирмите. Данъчната информация е от особено важно значение. Много е важно да се установи кой подава месечните справки – декларации по ЗДДС, как се подават те – по електронен път и с електронен подпис или се носят в данъчните подразделения от някой. Важни са също и така наречените IP адреси , от които се подават справките – декларации по електронен път, тъй като могат да бъдат сравнени с IP адресите на компютрите в офиса.

Анализ, както на придобита от предишната СПО информация, така и на информация, получена от сектор “Оперативен анализ”, която сме поискали, както и от публичните източници, за установяване на телефонните номера на основните участници в схемата.

Изготвяне на искания до съответния Районен съд за изискване от мобилните оператори на трафични данни на установените телефони, обикновено за не много продължителен период от време. Какво ни дава тази информация? Освен интензивността на комуникации, тази информация ни дава представа за движението на лицата, като много важни са клетките на заспиване вечер и събуждане сутрин. Тази информация ни дава възможност да получим и ИМЕИТЕ на съответните телефонни апарати, които ползват интересуващите ни хора. Освен това тя показва говорят ли участниците в групата помежду си, както и с кои хора водят по – често телефонни разговори.

Изготвяне на искания за експлоатация на СРС като исканията включват цялата гама на СРС , освен слушане на телефонни разговори, така и външно наблюдение, проследяване , фотографизиране и записване. Първия въпрос е спрямо кои лица трябва да бъде поискано експлоатирането на СРС? При всички случаи на двамата шефове в офиса. След това на управителя и собственика на фирмата от третата група, която се явява основния “чистач” на ДДС. Трето – поне на един или двама счетоводители в офиса. В нашия случай счетоводителите са двама . Поискахме също и СРС за лицето, което не работи в офиса, но е установен като човек който е управител на фирма и контролира още няколко фирми, които са от втората група – на ползвателите на ДДС. Каква информация получаваме в случая?

Първо и на –важно - установяване на ролята на всички участници в ОПГ, кой какъв е, йерархичната им свързаност и умишля при договарянето на извършваната престъпна дейност. Т.е. документираме, че те се договарят помежду си да извършат определена престъпна дейност – в случая укриване чрез недеклариране и невнасяне на данъчни задължения по ЗДДС в особено големи размери. Друга важна информация, особено от външното наблюдение, е установяване на точните адреси – домашни и на офисите на участниците в групата. Невинаги дадено лице живее на декларирания от него адрес. Трето и също не никак маловажно е с кого и къде се срещат и къде ходят през работния ден наблюдаваните лица. Разбира се всичката информация от експлоатацията на СРС се получава в резултат на много внимателен и подробен анализ.

От получената, главно чрез използване на СРС информация, е установено, че лицата работят в условията на добре изградена конспиративност. По телефоните рядко говорят по работа и ако говорят са много внимателни. Ако някой започне да се задълбочава по дадена тема, събеседникът му го прекъсва и казва, че е по добре да продължат разговора по “скайп” или информацията да бъде изпратена по имейл. Говорят с псевдоними, включително и за имената на фирмите, които осчетоводяват. Например една фирма я бяха кръстили “Хижата”. Освен това новите, новорегистрираните фирми ги наричаха “значки”. В процеса на експлоатиране на СРС беше установен имейл адреса на един от ръководителите на ОПГ. Установи се, че той непрекъснато получава на него информация за дейността на фирмите, както и изпраща информация на различни контрагенти.

Имейла се ползваше свободно и от счетоводителите в офиса, които обаче бяха инструктирани от ръководителя редовно да изтриват информацията от него. Тогава ние отправихме искане до администратора на имей адреса да ни предостави всички компютърни информационни данни, свързани с неговия клиент, регистрационна бланка, лог файл от администраторски достъп и други данни посочени при регистрацията, информация за IP адреса/адресите, от които е извършено достъпването към пощенската кутия за интересуващия ни период от време, както и да бъде запазена електронната комуникация от и към имей адреса за определен от нас период от време. По същия начин постъпихме и с установения имей на управителя на фирмата от третата група, която е регистрирана извън София. Както ще видите по – нататък, това ни помогна много при документирането на престъпната дейност на лицата.

Какво освен това още направихме? Изискана бе по съответния ред и получихме банковата информация за открити банкови сметки на физическите лица и фирмите, които имат отношение към престъпната дейност. Поискана е също

информация затова, кои лица имат право да се разпореждат с откритите банкови сметки. Това се прави с цел да се установи дали счетоводителите от офиса, които са пълномощници на по – голямата част от фирмите – бушони, се разпореждат и с банковите сметки на фирмите. Целта е също да бъдат установени действащи банкови сметки и касети в трезори, с оглед бъдещо предварително обезпечение по ДОПК по извършвани в момента и предстоящи ревизии на фирми и физически лица. Тази информация не представлява банкова тайна. От получената информация се установи, че трима от четиримата счетоводители са пълномощници и имат право да се разпореждат с банковите сметки на голяма част от фирмите – бушони от първата група

Установихме и други лица, пълномощници по банкови сметки на фирмите – бушони и на фирмите – ползватели.

От дирекция “МОС” – МВР е поискано съдействие за установяване на наименованието на фирми и имената на лицата – управители и собственици на въпросните фирми, които са регистрирани в страни на територията на ЕС. За тази цел са посочени европейските VIN номера на фирмите. Тези номера са идентификационни за регистрацията на фирмите по ДДС на територията на ЕС и не представляват данъчна и осигурителна информация. Поисканата информация е за европейски фирми, които са осъществили доставките за фирмите бушони, участнички в схемата. Тези доставки за българските фирми се явяват ВОП. Поисканата информация цели да се установи, доколко са реални декларираните от фирмите – бушони ВОП пред българските данъчни власти. За една от европейските фирми от Интерпол Лондон ни уведомяват, че фирма с посочения VIN не е регистрирана във Великобритания

От Интерпол Братислава ни уведомяват, че фирма с посочения VIN не е установена. Тази информация вече говори, че част от декларираните ВОП от фирмите бушони са от недействителни фирми и по всяка вероятност не са извършени, а декларираните покупки пред данъчната администрация по същество са извършени чрез документи с невярно съдържание.

Дотук изяснихме обстановката и набрахме необходимата информация, която ни дава основание да направим основателно предположение , че група лица и фирми извършват престъпна дейност , чрез която ощетяват държавния бюджет със суми в особено големи размери.

Какво последва - Изготви се съответната справка и заедно със събраните материали се докладва на съответната компетентна прокуратура – в нашия случай Специализираната прокуратура гр. София , тъй като става въпрос за ОПГ. Справката е изключително подробна и съдържа цялата придобита до момента информация,

включително и анализ на получената информация от експлоатацията на СРС. Към справката е приложена и схема на фирмите, участващи в престъпната дейност и схема на връзките между лицата, участници в престъпната дейност. Предварително също така бяха определени разследващи полицаи от ГДКП. Беше определен наблюдаващ прокурор, който образува досъдебно производство за престъпление по чл. 321 вр. чл. 255 и чл. 256 от НК. С прокурора, съвместно с разследващите полицаи и представители на НАП, направихме няколко работни срещи

Наблюдаващия прокурор ни даде конкретни указания как да бъде проведена предстоящата СПО. Преди провеждането на СПО обаче ние получихме ВДС от използваните СРС, иззехме след разрешение на съда цялата информация, намираща се в имейлите на двете лица, за които стана дума по – горе. Веднага беше назначена и в кратки срокове беше извършена експертиза, която доказва съставянето и изпращането по имейли на документи с невярно съдържание, които нямаше как да придобием по друг начин. Уточнихме и детайлизирахме списъците с адресите, където трябваше да се извърши претърсване и изземване, включително на компютърни конфигурации и други носители на данни. Направихме списък със свидетелите, които трябваше да бъдат разпитани, като ги разделихме на четири групи – управители и собственици на фирмите – бушони от първата група, управители и собственици на фирми – крайни ползватели, пълномощници по банкови сметки на фирмите бушони, извън кръга от счетоводителите, както и няколко други лица, имащи отношение към престъпната дейност.

За всяко лице от всяка група бяха подготвени конкретни въпроси, които да бъдат зададени. Проучихме имотите на лицата и фирмите. Вече имахме информация за банковите им сметки и трезори и за фирмите, които притежават дълготрайни материални активи. От НАП подготвиха необходимите документи за извършване на ревизии на всички физически лица и фирми, имащи отношение към престъпната дейност, като ревизиите щяха да бъдат извършени с предварително обезпечение по ДОПК върху имоти, активи, банкови сметки с цел обезпечаване на бъдещи вземания по ревизионните производства. Друга много важна цел на обезпеченията е да бъдат лишени престъпниците от достъп до колкото се може по – голям обхват от парични средства и активи, които могат лесно да бъдат превърнати в пари.

Беше определен ден за провеждане на СПО, при която да се извърши претърсване и изземване от шестнадесет адреса на физически лица и офиси на фирми на територията на два града – София и друг голям български окръжен град, включително и претърсване и изземване от автомобили на лицата. Естествено, че всички адреси предварително са оперативно проучени, доколкото разбира се не съществуват никакви обективни пречки, като например затворени адреси с охрана и

видеонаблюдение, неточно интерпретиране и анализиране на получената информация и др.

Какво е следващото действие? Съставяне и утвърждаване на план за провеждане на СПО. Обикновено СПО започва рано сутринта, за да бъдат заварени лицата на адресите им. Какво е необходимо да се направи ден – два преди провеждане на СПО?

Да се активира външното наблюдение с цел установяване на местонахождението на лицата – членове на ОПГ към момента на СПО – лицата трябва да бъдат приспани по адресите си в деня преди СПО. Също така да се активира и акаунт с цел установяване в реално време на местонахождението на телефоните на лицата, последните им разговори преди началото на СПО и евентуално последващи разговори, ако е изработена такава тактика.

Кои са най – важните въпроси, свързани с тактиката на провеждане на СПО? Първото нещо е ясно формулиране на целта на СПО - събиране и приобщаване към досъдебното производство на веществени доказателства, имащи отношение за разследването, установяване на свидетели и провеждане на разпити по отношение на същите. Определя се оперативен щаб, който пряко ръководи провеждането на СПО. Определят се обектите на СПО, както и силите и средствата, с която тя ще бъде извършена. В конкретната СПО взеха участие и експерти на НАП.

Естествено всичко това подробно се описва в плана за провеждане на СПО. Много важен момент при тактиката е, след влизане в обектите, което трябва да бъде осъществено по едно и също време, да бъдат събрани мобилните телефони на лицата и по никакъв начин да не им се дава възможност да комуникират с никого, за да се избегне предупреждаване на някои лица. Никога не е възможно да бъде осъществено влизане напълно едновременно в седемнадесет обекта.

В резултат от проведените СПО на територията на два града в България всички лица от ОПГ бяха установени и намерени на адресите им. Извърши се претърсване и изземване на адресите на лицата, личен обиск на лицата и претърсване и изземване на три автомобила. Беше извършено претърсване и изземване в основния счетоводен офис в гр. София и в гаража, който ползват от офиса, където ОПГ е извършвала основната част от престъпна дейност. Намерени са и са иззети документи и компютърни конфигурации, които имат съществено значение за досъдебното производство

Общо беше извършено претърсване и изземване на 16 адреса, 13 от които в гр. София и 3 в друг голям окръжен български град. В условията на неотложност са извършени претърсване и изземване от още 4 адреса, 1 МПС в гр. София, и 1 адрес в

другия български град. Иззети са документи, мобилни телефони, кореспонденция от електронна поща, компютри, флашпамети, пари с неустановен произход, електронни подписи, печати, касови апарати, оптични носители и др. имащи отношение към предмета на разследване. На територията на гр. София в първия ден на провеждане на СПО са разпитани девет свидетели. Двама от счетоводителите разкриха в голяма степен механизма на осъществяване на престъпната дейност и лицата, която са я ръководели и осъществявали.

Пред съдия от СпНС гр. София са разпитани още двама ключови свидетели. В другия български град в деня на провеждане на СПО са разпитани тринадесет свидетели. Един ключов свидетел от същия град е разпитан пред съдия от СпНС гр. София. Със заповед за полицейско задържане за 24 часа са задържани пет лица. На следващия ден е повдигнато обвинение за престъпление по чл. 321 вр. чл. 255 от НК на три лица. Бяха назначени ревизии на физически лица и фирми с предварително обезпечение по ДОПК.

КОНСТАТИРАНИ ПРОБЛЕМИ В СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА ПО РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ДЕЛА ЗА ДАНЪЧНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Теодорина Димитров - съдия от Окръжен съд, гр. Велико Търново

Материята, касаеща данъчните престъпления е сложна, тъй като от една страна изисква множество познания във връзка с данъчното третиране на субектите, а от друга страна предполага и познаване и на наказателно-правното третиране на данъчните престъпления с оглед приложението на принципа на чл.2 ал.II от НК за по-благоприятния закон във връзка с измененията на НК, Глава VII от Особената част, извършени с ДВ бр.75/2006 година, в сила от 13.10.2006 година.

От една страна трябва да се прави разграничение между данъчни нарушения и данъчни престъпления, доколкото и при двете обект на посегателство е някакво данъчно правоотношение, респективно обществените отношения, свързани с нормалното функциониране на данъчната система. Разграничителният критерий между двата вида правонарушения е степента на обществена опасност, като при определяне кое деяние е правонарушение от административен характер или е престъпление, Наказателният кодекс изхожда от конкретен такъв, изразен в стойност или обобщен – в понятието „маловажен случай” – чл. 93, т. 9 от НК. В случая с престъпленията против данъчната система законодателят в НК е използван конкретния критерий – чрез оценъчните понятия – „данъци в големи размери” и „данъци в особено големи размери” – чл. 93, т. 14 от НК.

Следва да се има предвид, че под данъчни престъпления в наказателно правната теория се разбира, както престъпленията против данъчната система по Глава 7 от Особената част на НК, така и други престъпления, които засягат данъчната система, но са очертани в други глави от особената част на НК/ напр. чл. 313 от НК/. И двете обаче засягат обществените отношения, свързани с данъчната система и засягат по някакъв начин данъчните правоотношения.

Правната теория разделя още данъчните престъпления „на две основни групи в зависимост от това, дали избягването на плащане на данъци е регламентирано или не е регламентирано като признак на съответния състав /било като резултат, било като цел²:

Първа ГРУПА – престъпленията по чл. 255, чл. 255а, чл. 256, чл. 259 от НК

Втора ГРУПА – противозаконно пречене на държавен орган – чл. 258 от НК; даване на невярна оценка или заключение на оценявано имущество от

² Панайотов, Пл. Данъчни престъпления по българското право, Сб.Данъчни престъпления и нарушения”, изд. ВСУ”Ч.Храбър”, „ЮФ и СУ”Св.Кл.Охридски”, ЮФ, Варна, 2000г

лицензиран оценител – чл. 260, ал. 1 от НК; заверяване на годишен счетоводен отчет на търговец от регистриран одитор – 260, ал.2 от НК; продажба или държане на склад на акцизни стоки без бандерол – 234 от НК и престъпленията по служба със субект данъчен орган.

В настоящата презентация ще бъдат разгледани именно тези данъчни престъпления, визирани в Глава VII от Особената част на НК, а именно престъпления против данъчната система. Макар и често извършвани, на практика, част от тези престъпления трудно се разкриват, а оттам - и по-трудно се доказват предвид принципните положения относно доказателствената дейност по НПК. Казусите са сложни и като факти, и като право, налага се необходимост от експертни познания, които в повечето случаи пък засягат правни въпроси. Част от проблемите с правоприлагането по материята, свързани с данъчните престъпления намират разрешение в Тълкувателно решение №1/2009г. на ВКС. Поставените в това тълкувателно решение въпроси са такива относно приложението на вече изменените текстове на чл. 255 и чл. 256 от НК и отменени такива – чл. 257 от НК, но ОСНК на ВКС приема, че „правният интерес и допустимостта на искането за тълкуване на норми, част от които вече не са действащо право, се обуславя освен от установената противоречива съдебна практика по приложението им, също и от общите правила за пределите на действие на нормите на Наказателния кодекс, чието прилагане е обвързано с времето на извършване на престъпленията - чл. 2, ал.1 от НК и с преценката за по-благоприятния закон (чл. 2, ал. 2 от НК). С изменението на НК, публикувано в ДВ бр.75/2006г., съставите на данъчните престъпления, регламентирани в Глава VII на НК, претърпяха промяна, като промените не засегнаха съществено въпросите относно субектите на престъпления, обекта на защита, квалифициращите признаци и тези, които водят до смекчаване отговорността на извършителите.

Съгласно мотивите на цитираното тълкувателно решение за "укрити данъци", следва да се имат предвид - данък върху добавената стойност/ДДС/, данък върху дохода /ЗДДФЛ/, данък върху печалбата, акцизът като вид косвен данък, местните данъци.

Когато избягва установяването или плащането на данъчни задължения чрез някое/някои от посочените в нормата на чл.255, ал.1(отм.) НК действия или бездействия, деецът извършва продължавано престъпление, което следва да се преценява с оглед причинения общ престъпен резултат, независимо дали се касае до нарушаване на изискванията на един или повече данъчни закони, както и дали се касае до едно или повече нарушения в рамките на едно данъчно правоотношение. Еднородността на продължаваното престъпление не се нарушава и когато някои или

всички данъчни задължения са под установените в чл.93, т.14 от НК размери, ако причиненият общ престъпен резултат изпълва изискванията на тази норма на закона. Обективният признак "непродължителен период от време" по смисъла на чл.26 от НК се обосновава с установеният от данъчните закони (ЗКПО, ЗДДФЛ) едногодишен данъчен период.

Престъпленията по Глава VII от Особената част на НК са данъчните престъпления, при които избягването на плащане на данъчни задължения е обективен признак от състава на престъплението (по чл. 255 от НК - редакция ДВ, бр. 62/1997 г. и редакция ДВ, бр. 75/2006 г.) или негова специална цел (по чл. 256 от НК редакция ДВ, бр. 62/1997 г.). Извършването на тези престъпления засяга обществените отношения, свързани с нормалното и законосъобразното функциониране на данъчната система, като пряко се въздейства върху конституционно закрепеното задължение на гражданите да заплащат определените със закони данъци.

Очертават се два основни състава на престъпления по този раздел на гл. VII.

- съставът на чл.255, ал.1 НК, очертаващ т.нар. незаконното „спестяване” на средства, чрез „избягване установяването” или „плащането” на данъчни задължения в големи размери. Такъв неправилен резултат се получава и чрез изпълнителното деяние по чл.255а от НК- преобразуване на търговско дружество, извършване на сделка с търговско предприятие или със свързани лица по смисъла на ДОПК.

-съставът на чл. 256, ал.1 от НК, криминализиращ незаконното „получаване” от държавния бюджет на наследваща се парична сума в големи размери, респективно- даването на възможност на друго лице да получи такава сума. Съставът на престъплението по чл.256 НК регламентира незаконното получаване от държавния бюджет на парични суми в големи размери под две форми: лично от субекта на деянието, или от друго лице, на което той предоставя такава възможност.

Настоящото изложение основно ще бъде свързано с елементите от фактическия състав на престъплението по чл. 255 от НК и констатираните проблеми в съдебната практика при разглеждането на този вид дела.

При основния състав – чл. 255, ал. 1 от НК, обект са обществените отношения, свързани с нормалното и законосъобразното функциониране на данъчната система, като пряко се въздейства върху конституционно закрепеното задължение на гражданите да заплащат определените със закони данъци. Общественият отношения, свързани с данъчните задължения на гражданите, конституционно закрепени в чл. 60 от Конституцията на Република България.

Данък – няма легална дефиниция, но ТР № 1/2009г. на ОСНК на ВКС приема, че данъкът представлява публично държавно вземане, установено на базата на задължителност, безвъзмездност и безвъзвратност, като неговото реализиране е гарантирано с държавна принуда. На това публично субективно право на държавата съответства задължението на гражданите, закрепено в чл. 60, ал.1 от КРБ, за заплащане на данъци и такси, установени със закон, съобразно своите доходи и имущество. Под понятието „укритите данъци”, предмет на визираните престъпления, са именно и само данъците - данък върху добавената стойност, данък върху дохода, данък върху печалбата, акцизът като вид косвен данък, местните данъци.

Субект, най-общо казано, това е всяко физическо лице, имащо качеството данъчно задължено лице. Следва да се има предвид обаче, че кръгът на данъчно задължените лица е по-широк от кръга на лицата, които могат да бъдат субекти на обсъжданите данъчни престъпления. Данъчно задължени лица са и юридическите лица и неперсонифицираните местни или чуждестранни дружества – чл. 14 от ДОПК, а както е известно, наказателното ни право не регламентира корпоративна наказателна отговорност. Освен това, субектът на данъчното задължение може и да не съвпада с данъчно задълженото лице, т. е. с платеща и вносителя на данъка и това е особено характерно при косвените данъци. Всъщност, данъчно задължени лица са тези, които следва в предвидените от закона срокове да изготвят и подадат данъчни декларации с вярно съдържание. Данъчният субект е лицето, което не подава декларация, или отразява в нея неверни обстоятелства, той се ползва от неправомерното приспадане на данъчен кредит, или го получава неоснователно. Субектът на данъчно престъпление е бил обсъден от ВКС във връзка с допустимостта на гражданския иск в наказателното производство по този вид дела - решение № 548/ 9.1.2009г. , III отделение се приема, че наказателната отговорност е свързана с конкретно виновно поведение на подсъдимия, въпреки че неплатените данъчни задължения са свързани с дейността на юридическото лице. Релевантно е само качеството на данъчен субект, който е осъществил някоя от формите на изпълнителното деяние. Без значение за неговата отговорност са взаимоотношенията му с останалите съдружници или управители, и начина на разпределение на задълженията между тях в рамките на друг вид правоотношения.

Счетоводителят също е възможен субект, когато съставя счетоводни документи с невярно съдържание и така избягва установяването на данъчни задължения в големи размери. Воденето на счетоводство обаче в нарушение на установените изисквания ще бъде основание за търсене на наказателна отговорност само, ако е налице и субективната страна на деянието. От гледна точка на субекта на

това престъпление се поставя и въпроса за посредственото извършителство, при което данъчно задълженото лице използва друго лице като оръдие, за да осъществи данъчното престъпление.

Решение 314/20.06.2011 на ВКС, н.д. № 1651/2011 година I Н.О. – поставя въпроса за пълномощникът и може ли той да е субект на престъплението по чл. 255 от НК; е налице посредствено извършителство или съучастие.

Предвид действащата понастоящем редакция на чл. 255, ал. 1 НК изпълнителното деяние може да се осъществи при две алтернативно посочени форми- избягване на установяването, или- на плащането на данъчни задължения. От своя страна престъпната дейност на субекта е очертана подробно в т.1-7 на ал.1 на чл.255 от НК: не подаване на декларация; потвърждаване на неистина или затаяване на истина в подадена декларация; неиздаване на фактура или друг счетоводен документ; унищожаване, укриване или несъхраняване в законно-установения срок на счетоводни документи или регистри; осъществяване или допускане осъществяването на счетоводство в нарушение на счетоводното законодателство; съставяне или използване на документи с невярно съдържание, на неистински или преправени документи при упражняване на стопанска дейност, при водене на счетоводство или при предоставяне на информация пред органите по приходите или публичен изпълнител; приспадане на наследващ се данъчен кредит

Условно можем да ги разделим на две групи дейности:

1. Такива дейности изразяващи се в извършването на правно забранена дейност – по т. 2, 4, 5, 6, 7 /действия/

2. Всъщност явяващи се бездействия – пропускане да се извърши правно вменена дейност – т. 1 и т. 3, неизпълнение на задълженията за подаване на декларация или неиздаване на фактури или други счетоводни документи, предвидени по Закон.

Всяко едно от двете изпълнителни деяния – избягване установяването или избягване плащането на данъчни задължения - може да бъде осъществено в една или повече от посочените форми. „Във всички случаи обаче е необходимо настъпването на посочения в нормата определен престъпен резултат - избягване установяването или плащането на данъчни задължения в големи или особено големи размери, който резултат настъпва с изтичането на предвидения в съответния закон срок за внасяне на дължимия данък. Само тогава би имало довършено престъпление по тази норма на закона. Ако деецът извърши някое/някои от посочените в нормата деяния (действия или бездействия), но в предвидения в съответния данъчен закон срок плати надлежно и в точния размер своите данъци, той няма да извърши данъчно престъпление по чл. 255 от НК. Това е така, защото престъплението е резултатно и

не е достатъчно да бъде извършвана някоя от посочените дейности, а те реално да са довели до избягване установяването или плащането на данъчно задължение, възникнало по силата на закон и станало изискуемо с настъпването на конкретен данъчен падеж. Последният също е предвиден в закона. Преценката дали деянието е довършено зависи от регламентацията в данъчния закон, който определя кога задължението е изискуемо.

Когато се обсъжда въпроса за предмета на престъплението по чл. 255 от НК, а именно този за данъчните задължения, следва да се има предвид, че задължението за плащане на данъци възниква с настъпването на определения в конкретния данъчен закон падеж, без значение дали това задължение е определено с акт на данъчната администрация. В Република България липсва единна кодификация на материалните данъчни задължения, а всеки вид данък е определен в отделен закон, който е източник на подробна регламентация за неговото основание, за данъчното събитие, данъчния период, данъчно задължените лица, задълженията за деклариране, плащане, сроковете за това и пр. Тази регламентация в преобладаващата си част е действащо право от 1.01.2007 г. – Закон за данък върху добавената стойност (ЗДДС), Закон за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО), Закон за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). Процесуалното данъчно право и данъчният изпълнителен процес са кодифицирани с Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДВ, бр. 105/29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г.). именно в него е посочен начина на установяване на данъчните задължения /чл. 105-109/ и кои са данъчно задължените лица /чл. 14/. Извършването на данъчна ревизия и издаването на ревизионен акт, респ. влизането му в сила, не е необходима предпоставка за определяне на данъчното задължение по чл. 255 от НК и за ангажиране на наказателната отговорност. Както е посочено в мотивите на вече цитираното ТР № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС „Спецификата на инкриминираната дейност - укриване на данъчни задължения, по необходимост свързва доказателствената съвкупност в наказателното производство с ревизионната дейност на данъчната администрация. В разрез с основни принципи на наказателното производство обаче би било да се допусне смесване на обстоятелствата, предмет на доказване по обвинението, с относимите към данъчния деликт обстоятелства, които са основа за ангажиране на административна отговорност. Съдът изследва обстоятелствата от кръга на подлежащите на доказване по чл. 102 от НПК единствено със способите и средствата на НПК, без да презумира формална доказателствена сила на заключенията на данъчните органи, както не би могъл да направи това и по отношение на което и да било друго доказателство или доказателствено средство – чл. 14, ал. 2 от НПК.

Смесването на предмета на доказване в наказателния процес, с обстоятелствата относими към административния такъв е процесуално недопустимо. /Решение № 463/07.12.2009г. н.д. № 539/2009, I н.о., ВКС/

Безспорно деянието е умишлено, т. е. деецът трябва да съзнава общественотоопасния му характер, да предвижда неговите общественотоопасни последици и да иска настъпването им. И тук следва да се имат предвид общите принципи, че за наличието на субективната страна се съди по характера на извършените действия.

Имайки предвид изложеното до тук относно елементите от състава на престъплението по чл. 255 от НК – относно субекта, обекта, субективната и обективната страна, както и предмета на престъплението, става ясно, че „предвидените в закона форми на изпълнително деяние на основния състав на данъчното престъпление сочат несъмнено на усложнена престъпна дейност, като отделните престъпления могат да са типични двуактни (напр. по т. 1) или нетипични такива (напр. по т. 2). Характерно за всички тях обаче е, че правно регламентираното задължение за извършване на определени действия (подаване на данъчна декларация, при това с вярно съдържание) или правната забрана за извършване на такива действия (унищожаване, укриване и пр. на счетоводни документи, водене на счетоводство в нарушение на изискванията на счетоводното законодателство и т. н.), са дадени не в наказателния закон, а извън него. Отделните данъчни закони регламентират конкретни задължения за данъчните субекти, които се осъществяват по определен ред и в определени срокове. С изтичането на всеки отделен данъчен период данъчно задълженото лице дължи определено поведение, свързано, най-общо казано, със съобщаване на правно значими за съответния данъчен фактически състав обстоятелства и това става чрез подаване на декларация (справка-декларация по ЗДДС) с резултата за конкретния период - ежемесечно (по ЗДДС), ежегодно (по ЗДДФЛ, ЗКПО) или при настъпване на посочено в закона събитие (по Закона за акцизите и данъчните складове, по Закон за местните данъци и такси и пр.)”. В този аспект ТР № 1/2009 г. на ОСНК на ВКС приема, че „...ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО по чл. 255 НК /чл. 255-257 НК, редакция от ДВ бр.62/1997 г. редакция, когато има за предмет данъчни задължения в големи или особено големи размери /в частност ДДС по ЗДДС/, дължими през непродължителни периоди от време от един и същи деец, е продължавано престъпление, когато са налице предпоставките по чл. 26 от НК.

Обективната даденост на единното продължавано престъпление чл. 255 от НК (чл. 255-257 от НК, редакция ДВ, бр. 62/1997 г.) не се нарушава, когато някои

или всички от отделните данъчни задължения са под установените в чл. 93, т. 14 от НК размери.

Установеният с данъчните закони (ЗНПО, ЗДДФЛ) едногодишен данъчен период съответства на признака "непродължителен период от време" по смисъла на чл. 26 от НК. За всеки конкретен данъчен период, определен от данъчен закон, е налице извършено престъпление по чл. 255 от НК(чл. 255-257 от НК, редакция ДВ, бр. 62/1997 г.), когато деянието самостоятелно осъществява елементите от състава на престъплението.”.

Тежко квалифицирани:

- с оглед участието на други субекти – чл. 255, ал.2 от НК - служители от гранична полиция, митническа администрация, НАП, АДВ или дипломирани експерт- счетоводители. Употребеният в чл.255/2/ и чл.256/2/ израз „участие” поставя въпрос за формата на съучастие- подбудителство, извършителство или помагачество.

- с оглед размера на укритите, респективно неплатените данъчни задължения – особено големи размери чл. 255, ал.3 от НК

По-леко квалифицирани – чл. 255, ал. 4 от НК, предвижда по-леко наказание, както по отношение на основния състав, така и по отношение на тежко квалифицирания по чл. 255, ал. 2 от НК.

ЧАСТ ВТОРА
РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ С КРЕДИТНИ КАРТИ

ДОБРИ ПРАКТИКИ ПО СЪБИРАНЕ И ДОКУМЕНТИРАНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ПО ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ЕЛЕКТРОННИ ПЛАТЕЖНИ ИНСТРУМЕНТИ

1. Наказателно-правна характеристика на престъпленията, свързани с електронни платежни инструменти

Този вид престъпления засягат обществените отношения свързани с правилното функциониране на банковата и кредитната система, която е в основата на правилното движение и разпределение на паричните средства, в правилното и точно съхранение на средствата предоставени от граждани и други правни субекти в банковите институции. Платежен инструмент е понятие от банковата терминология: Електронните платежни инструменти са платежни инструменти, които позволяват достъп до електронно регистрирани или съхранени пари и дават възможност да се извършват депозити, преводи, теглене на пари в брой, зареждане и отнемане на парична стойност и/или други операции посредством електронни или други технически способи.

За целите на наказателното право е дадена легална дефиниция и в общата част на НК, именно чл.93, т.24: „ПЛАТЕЖЕН ИНСТРУМЕНТ” е веществено средство, което позволява самостоятелно или във връзка с друго средство да се прехвърлят пари или парични стойности”. Включването на това определение и самостоятелни текстове в НК, които наказват различни форми на неправомерна употреба на такива инструменти е обусловено от важноста на обществените отношения, които са обект на посегателство. Това са обществените отношения посочени по-горе, свързани с правилното функциониране на банковата и кредитната система.

Наказателно правната защита е отразена в раздел IV глава Шеста от НК и обхваща няколко текста, а именно от чл. 243 до чл. 251 вкл. Обективните и субективни признаци на престъпленията и тяхната съпоставка със сходни текстове от НК ще бъде разгледана в презентацията на моята колежка, но все пак тук ще отбележа само основните форми на изпълнителните деяния на този вид престъпления. Чл. 243 от НК говори за „изготви неистински” или „препрати истински парични знаци”. Приемайки платежните инструменти като веществено средство, което позволява самостоятелно или по друг начин да се прехвърлят пари или парични стойности, законодателят предвижда самостоятелна наказателна отговорност и за лица изготвили неистински платежни инструменти или преправили истински такива – ал. III чл. 243 от НК.

Чл. 244 – до чл. 248 от НК предвиждат наказателна отговорност в случаи на „прокарва в обръщение” на подправени парични знаци или други знаци или платежни инструменти, „приеме” такива знаци, както и недоносителството във връзка с извършени такива престъпления. Най-често срещаното в настоящите обществено-икономически отношения престъпление от Глава Шеста на НК обаче, е това по чл. 249 НК, който в своите четири алинеи въздига няколко форми на изпълнителното

деяние, а именно: по ал. I – „използва платежен инструмент” или „данни от платежен инструмент без съгласието на титуляра”; по ал. II – „Използване” на платежен инструмент без покритие за сумата, за която е използван”; по ал. III „Изготвя”, „монтира” или „използва” техническо средство, за да придобие информация за съдържанието на платежен инструмент” и по ал. IV – „съхранява” или „предоставя” придобитата информация, посочена в ал. III.

Предвиденият размер на наказанието по посочените текстове определя този род престъпления като тежки по смисъла на чл.93 т.7 НК.

Доктрината определя, че предмета на доказване по всяко дело е съвкупността от обстоятелства, които трябва да се докажат, за да се приеме, че е разкрита обективната истина.

Горното е отразено в разпоредбата на чл. 102 от НПК и означава, че предмет на доказване са винаги конкретни факти от обективната действителност. Затова предмета на доказване по всяко конкретно дело е различен и е поставен в зависимост от конкретният случай.

Понятието предмет на доказване е различно от понятието предели на доказване. Пределите на доказване – това е съвкупността от доказателствените материали, които трябва да се съберат и проверят, за да се приеме, че е разкрита обективната истина. Затова е вярно, че понятието предмет на доказване се свързва с обстоятелствата по делото, а понятието предели на доказване – с доказателствата.

Функционалното предназначение на предмета на доказване е да се сложи чрез това понятие рамки в процеса на доказването въобще. Разпоредбата неслучайно указва, че предмет на доказване са не всички обстоятелства около извършеното деяние, а само тези три групи, така както са посочени в точките на чл.102 НПК.

В доктрината и практиката понятията предмет на доказване, главен факт и обстоятелства по делото се използват като синоними.

В хода на провежданите разследвания трябва да се установят и докажат всички обстоятелства относно деянието – извършителя и вредите, резултат от престъплението. Както посочих по-горе формите на изпълнителните деяния при различните текстове, касаещи престъпления свързани с паричната и кредитна система са твърде разнообразни, като законодателят е положил усилия в значителна степен да защити обществените отношения, свързани с правилното функциониране на паричната и кредитна система. Тази палитра от различни форми на изпълнителното деяние изисква да бъдат установени и доказани множество важни обстоятелства, свързани със самото деяние:

Обстоятелства, относно самото деяние:

За чл. 243 НК: – способите, по които е била извършена подправката на платежния инструмент, който обикновено е платежна карта; кои елементи от платежната карта са били обект на подправката и в какво точно се е изразила тя, като се събират сведения за начина на извършване; необходимо е да се изяснят начините и методиката по която подправените елементи в значителна степен се доближават до законово определените.

За чл.244 НК: вида и количеството на пуснатите в обръщение подправени парични знаци или платежни инструменти.

За чл. 249 НК: кой е титуляр на платежния инструмент и изпълнил ли е той задълженията си по договор с доставчика на платежната услуга, свързани със съхранението на инструмента и съответния индивидуализиращ го елемент /ПИН/.Твърде често, който извод правя и от проверената от мен съдебна практика, титулярите на платежни инструменти „улесняват” извършителите като съхраняват тази конфединционална информация заедно с картата. Обикновено информацията се придобива безпрепятствено, при осъществено противозаконно отнемане на платежния инструмент или вещ, в която той е съхраняван; кой е извършил ползването на платежния инструмент и има ли съгласие на титуляра, ако не е самият той; време, твърде често и продължителни периоди от време, място и начин на ползване на платежния инструмент; какви технически средства са изготвени или монтирани за получаване на информацията, както и какво техническо средство е използвано за придобиване на информация от платежен инструмент; по какъв начин и с какви технически средства е съхранявана придобитата информация, както на кого, с какви технически средства, колко пъти е предавана придобитата информация.

Друга група важни обстоятелства, които трябва да бъдат установени в хода на разследването са свързани с извършителя на деянието. Това в повечето случаи е най-трудната част от процеса. Ако извършителят не е установен на местопрестъплението - не е посочен като такъв от свидетели очевидци или не е установен по реда на разпознаването сме изправени пред фигурата на неизвестния извършител. Това във всички случаи е най-неблагоприятният момент от положения труд на разследващия орган.

Но все пак ако извършителят е известен, в хода на провежданото разследване е необходимо да се установи и докаже: Възраст, гражданство, вменияемост на лицето, знанията му в областта на подправка на платежен инструмент, както и техническите му възможности за обработка и съхранение на добитата информация.

Освен това е необходимо да се изясни дали е действал сам или в съучастие с други лица / респ. налице ли е организирана престъпна група при извършване на конкретното престъпление/.

Пред вид характера на обсъжданите престъпления, твърде често ако не е налице организирана престъпна група, прокуратура и разследващи органи са изправени пред престъпна дейност извършена от повече от едно лице при обикновено съучастие.

Необходимо е да се изясни, също така размера на причинената вреда: Размера на сумата, придобита в резултат на използването на платежен инструмент без съгласие на титуляр, както и в случаите на подправен платежен инструмент. Това е възможно да се установи преди всичко чрез информацията получена при разкриване на банковата тайна. Реализирани ли са придобитите средства по някакъв начин от извършителя /закупуване на предмети, вещи и пр./

2. Способи на доказване при разследване на престъпления, свързани с паричната и кредитната система

Използваните способи за разследване при престъпления против паричната и кредитната система / в частност – кредитни карти/ са всички възможни описани в НПК.

Обикновено, когато досъдебното производство е започнало с извършване на първо процесуално-следствено действие от разследващ орган /чл. 212 ал. 2 НПК/, това първо процесуално действие е **ОГЛЕД НА МЯСТОТО НА ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО**, включително освидетелствуване, претърсване, изземване и разпит на свидетел.

Проучената от мен към настоящия момент съдебна практика – решения на окръжни съдилища, апелативни съдилища и на ВКС във всички случаи в мотивите си приемат, протоколите за оглед на мястото на престъпление като годни доказателства.

Огледът като способ за събиране на доказателства е отразен в чл. 155 и следв. от НК.

Специфичното при огледите отнасящи се за престъпления по чл. 249 от НК е преди всичко наличието на специални технически средства, които са използвани или такива които служат за събиране на данни и информация необходима за последващо използване на платежни инструменти чрез технически средства – АТМ, ПОС.

НПК изисква да се положат максимум усилия за запазване на следите от престъплението. Това безспорно е изключително важно, тъй като при един задълбочен и професионален оглед биха могли да бъдат открити следи, които да дадат насока било за вида на използваните технически средства, било много по-рядко обаче на личността на извършителя.

В случаите, когато са извършвани трансакции с платежни инструменти, обект на провеждания оглед следва да бъдат АТМ или ПОС.

Огледът на тези обекти задължава предвид развиващите се технически възможности и компетентност на извършителите да е изключително обстоен, с включване на вещо лице или специалист – технически помощник.

Огледът следва да е широко обхванат – да не се свежда до установяване на факта – оригинална платежна карта или някакъв вид заготовка за такава карта е използвана. Необходимо да се направи задълбочен оглед на самото вещественото средство /ако е налично/ – платежен инструмент. Целта на огледа е да се установи дали сам по себе си това е оригинален платежен инструмент, т.е. отговаря ли на стандартите заложили за неговите размери и пр. Този оглед е първа стъпка към последващо назначаване на комплексна компютърно-техническа експертиза и редица други експертизи.

Усъвършенстването на извършителите на този вид престъпления налагат при провеждания първоначален оглед да се направи обстоен оглед на самото техническо устройство – мястото за поставяне на платежен инструмент, клавиатурата, екранът, както и се изясни налице ли са и какви са ако ги има техническите устройства послужили за придобиване, обработка и съхранение на информация, т.е. поставени ли са технически устройства за това.

Този оглед, когато е извършен достатъчно професионално би могъл в някои случаи да установи следи от извършителя, които чрез назначена последваща експертиза да посочи категорично конкретно лице за извършител. Практиката до настоящия момент по дела касаещи платежни инструменти – карти посочва, че неточни, непълни и некомпетентни огледи са в основата на постановени оправдателни присъди.

Разследването на този вид престъпление не изключва извършване на претърсвания и изземване. Това процесуално следствено действие е визирано в чл. 160 от НК и се извършва, когато има достатъчно основание да се предполага, че в помещение или конкретно лице се намират предмети, книжа или компютърни информационни системи, съдържащи информационни данни, които да имат значение за делото. Напр. присъди № 125/24.09.2009г., НОХД № 1829/09 ОС-Пловдив, пр. №49/26.10.2011 по НОХ №522/11 ОС-Русе, пр.64/06.07.2012 НОХД №1368/11 ОС-Пловдив, в мотивите си изрично сочат, че градят своето вътрешно убеждение за съставомерност на деяние против паричната и кредитната система и върху резултатите от проведени претърсвания и изземвания.

Обикновено претърсване и изземване се извършва, когато има достатъчно данни, че извършителят или друго лице биха могли да извършват подправка на платежни инструменти, че държат подправени платежни инструменти или притежават техническо средство за придобиване на информация за съдържанието на платежен инструмент, както или съхраняват информацията, придобита с техническо средство или притежават технически средства за монтиране върху технически устройства, собственост на банките. С тези процесуално – следствени действия се цели преди всичко физическо установяване на предмети, вещи, системи и др. устройства имащи отношение към всяко едно от изпълнителните деяния, касаещи платежни инструменти.

За изясняване обаче начините на подправяне на платежен инструмент, използване на технически средства за придобиване на информация от такива инструменти, както и технически устройства за съхраняване на придобита информация са необходими специфични знания в конкретни области на техниката, затова се налага назначаване на сложни комплексни експертизи – технико-криминалистически, компютърни експертизи, често пъти и дактилоскопски, портретни и пр.

Всеки случай, които осъществява някой от признаците на изпълнително деяние от чл.243 до 249 от НК обаче е индивидуален и към него не би могло да се пристъпва по строго определен ред, както и не биха могли да се назначат конкретно определени експертизи в строго методологичен порядък. Въпреки това обаче, ако сме в хипотеза на подправен платежен инструмент е необходимо в задачите на възложената от разследващия орган техническа експертиза да се установява: в каква степен е извършена подправката, като се установи съдържанието върху магнитната лента на платежния инструмент, по какъв начин е извършена подправката, какви способности и методи са използвали за това извършителите.

Обикновено този тип престъпления не се извършват от едно единствено лице, а от група, в която всеки има своите функции по набавяне на заготовки, по осигуряване на информация за съдържанието, както и лица, които притежават значителна техническа – компютърна грамотност, лица които извършват записите на осигурената вече информация. В случаите, когато възложената експертиза за изследване на платежна карта даде отговор на тези въпроси и е възможно установяване автора на деянието, работата на разследващите органи и прокуратура довежда до най- важния момент, реализиране наказателна отговорност по отношение на лице, което с действията си е нарушило основните принципи на функциониране на паричната и кредитната система.

Почти по всички дела, разследващите органи назначават компютърно – технически експертизи. Това са сложни, трудоемки и отнемащи продължително време за изготвяне експертизи, без изводите на които обаче, решаващият орган не би могъл да се произнесе правилно и компетентно, тъй като не притежава необходимите специални знания в тази сложна материя. Обикновено обект на тяхното изследване са иззетите по време на оглед, претърсване и изземване компютърни устройства – персонални компютри, преносими компютри, кабели, модеми, принтери, СИМ-карти, четци на информация от съдържанието на платежна карта. Спецификата на тези технически средства обуславя и специфичните задачи, които се поставят на експертите с постановлението за назначаване на експертиза. Без да е налице изчерпателност, ще посоча няколко задачи, които могат да се поставят на експерта, напр. – има ли запис върху картата и какво е съдържанието, какъв е способа за модифициране съдържанието върху картата и пр.

Всичко това може да бъде илюстрирано с един пример – пр. №10/2010 год. По НОХД № 70/2010 год. Делото е приключило с осъдителна присъда на първа инстанция, потвърдена от апелативен съд и върховен касационен съд.

Внесеният обвинителен акт е за това, че обвиняемият е държал подправени / неистински/ платежни инструменти в големи количества – 13 бр. пластики, за които е знаел, че са подправени / неистински/ и върху които са нанесени данни от банкови карти/ изредени подробно по № и наименованието на банката издател/.

Освен за горното обвинение, обвинителният акт е бил и за това, че обвиняемият съхранявал, след като е използвал техническо средство – компютърна конфигурация с инсталирана операционна система / изрично посочена вкл. със сериен номер/, за да придобие данни за платежен инструмент, без съгласието на титуляра, а именно данни от 129 броя банкови карти, както следва / подробно изброени/.

За установяване на обективната истина разследващите органи са предприели претърсване и изземване на вещи от лек автомобил и жилищно помещение. Тези действия са материализирани в протокол, в едно с фотоалбум като неразделна част от него. За да се приеме от съда протокола за оглед за годно доказателство е необходимо задължително това действие да е разрешено или одобрено от съда по реда на чл.161 ал. 1 и 2 от НПК.

Описването подробно и точно на намерените и иззети вещи е предпоставка за точното и правилно поставяне на задачите на бъдеща техническа, или компютърна експертиза. И по соченият пример, а и при присъдите посочени по-горе / 125/24.09.2009г. НОХД № 1829/09 г. ОС-Пловдив, пр. №49/26.10.2011г. по НОХД№522/11 ОС-Русе, пр.64/06.07.2012г. НОХД№1368/11 ОС-Пловдив/съдилищата изрично обсъждат в мотивите си тези процесуално- следствени действия, чрез които е извършено първоначалното документиране на доказателствата, необходими за доказване предмета на съответното престъпление.

Често, при престъпления от този род се налага извършване и на лични обиски, тъй като у конкретно лице биха могли да бъдат намерени платежни инструменти, които на практика не му принадлежат, както и подправени или заготовки за платежни инструменти. Извършването на това процесуално –следствено действие следва да е съобразено изцяло с разпоредбата на чл. 164 от НПК.

Както посочих по-горе ,когато се назначава експертиза на иззети платежни инструменти основният въпрос който се поставя и е поставен по делото за което е примера би могъл да бъде – разчитане информацията на магнитната лента, запис на хартиен носител, както и отговор дали са истински или неистински и ако са такива, по какво именно се различават от истинските. Това е съдебно-техническа експертиза, която използвайки различни способи може да установи наличие или липса на записи. Горното се осъществява със специални карточетци, като с използване на софтуер се установяват банките издатели на оригиналните карти и съответната картова система.

По конкретното дело е назначена, изготвена и изслушана техническа експертиза, която е имала задача да изяснява по външни и други атрибути истински ли са иззетите карти. При проведените претърсвания и изземвания е възможно да бъдат иззети и различни други технически устройства. За същността и предназначението им поради липса на специфични знания разследващите органи назначат Техническа експертиза за определяне на тяхната същност и предназначение.

В настоящият казус тази експертиза е отговорила, че обектите представляват заготовки за изработване на технически средства за негласно събиране на информация от магнитните банкови карти при използването им на банкомат.

Определени са като „предмет за събиране на данни”. Не се предлагат за закупуване в търговската мрежа и не са част от банкомат АТМ или част от неговото оборудване. За изработката им се изискват специални знания и познания в областта на техниката, компютърните системи, изработка на матрици и механообработка.

Обикновено информацията събирана от платежни инструменти на различни титуляри се съхранява на различни технически устройства, което от своя страна налага назначаването на специфична Софтуерна експертиза. Задачите поставяни на такъв вид експертизи обикновено са дали чрез иззетите технически устройства – дискове и пр. може да се придобива, копира или съхранява информация за електронни платежни инструменти, дали има съхранена информация, свързана с платежни инструменти, дали има инсталирана специализирани програми и драйвери на устройства за обработка на информация от и за електронни платежни инструменти. Подобни са били поставените въпроси и в посочената по-горе присъда.

Това са продължителни и тежки експертизи, но единствено чрез техните заключения е възможно доказване на обвинение свързано с използване на технически средства – компютър и придобиване на информация от платежни инструменти. Обикновено в отговорите на такъв вид експертизи са посочени съдържащите се папки, както и съдържимите файлове.

Същата експертиза подлага на изследване и установените файлове. Установява формата в който са записани данните, като посочва номерата на банковите карти и др. информация. Чрез номерата на банковите карти експертите по специфичен метод установяват и банката – издател или картовата система. По казуса посочен по-горе, освен посочените експертизи с цел разкриване на всички обстоятелства относими към казуса по реда на Закона за кредитните институции е разкрита банкова тайна, като основната цел на тази дейност е било установяване дали са използвани вече установените като неистински карти от обвиняемия на територията на Р България, налице ли са трансакции на АТМ и ПОС, собственост на банките.

В по-голямата си част банковите институции са снабдили АТМ с видео наблюдение. Практика е, провеждащият разследването да изиска от банката – собственик притежавана от нея информация в тази насока. Обикновено банките доброволното предоставят на магнитен носител или като снимков материал /естествено с уточнен период/ заснетото от охранителните камери на АТМ. Именно чрез така предоставената информация банката дава възможност на разследващите да идентифицират ползвателя на платежен инструмент. Идентификацията обаче е възможна чрез назначаване на експертизи.

Често в такива случаи се назначава портретна експертиза /лицево-идентификационна/, която би могла да отговори има ли достатъчно характеризиращи признаци за външността на лицето, позволяващи идентификацията му. Понякога, с цел установяване автентичността на предоставения видеозапис или установяване налице ли е презапис се назначава техническа експертиза на видеозапис. Това са експертизи, назначени по делото, чието решение е посочено за пример, но разгледаната практика на съдилищата по същество сочи на приповтаряне на хронологията на назначаване на експертизи по всички случаи на престъпления с платежни инструменти.

Най – важното от работата на разследващите по документиране на доказателствата са обясненията на обвиняемия, естествено ако той е известно лице, както и свидетелските показания – длъжностни лица от банкови институции, свидетели очевидци и др. Във всички случаи проведените разпити трябва да са задълбочени и подробни, съдържащи в себе си детайли, които могат да допринесат за изясняване на всички обстоятелства по делото.

Техните показания и обяснения, в съвкупност с установеното от назначените експертизи дава отговор на въпроса – кой е извършителят, при какви обстоятелства, кое конкретно изпълнително деяние е осъществил. Не трябва да се забравят и **ВЕЩЕСТВЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА** – вещите послужили за извършване на престъплението, както и тези които не могат да бъдат притежавани от граждани /

изработени пластики/ се отнемат. Отнемането е диспозитив съдържащ се в съдебното решение. Пластиките се предават за унищожаване на БНБ, единствено компетентна да издава и притежава като собственост такива материали.

Както отбелязах и по-горе, в редица случаи осъществяването на престъпление по текстовете касаещи паричната и кредитната система биха могли да бъдат извършени от организирана престъпна група. За документиране подготовката и осъществяване престъпната дейност на групата, твърде често се използват и специалните разузнавателни средства, подробно отразени в чл. 172 и след. на НПК.

В заключение може да се посочи, че статистиката, с която разполага прокуратура сочи, че престъпленията против паричната и кредитната система стоят почти в челото на извършваните престъпления в страната, след престъпления против данъчната и осигурителна система, както и тези против митническия и акцизния режим.

През 2012 год. в страната са наблюдавани 3098 досъдебни производства, при 2555 през 2011 година. Приключените досъдебни производства са общо 2264 бр., при 1700 за 2011 год. Тези данни сочат на изключително добра работа на разследващите органи, които са приложили в пълна степен способите за разследване и документиране престъпната дейност, но броят на внесените обвинителни актове е много нисък – едва 292 бр. при 250 за 2011 година. Тези данни показват, че броят на образуваните досъдебни производства е бил предимно срещу неизвестен извършител.

В тази връзка, с цел по-добра разкриваемост, оперативно-издирвателната дейност, която е извън НПК следва в значителна степен да бъде подобрена.

РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С БАНКОВИ КАРТИ

Павлин Недков - СДВР

1. Основни понятия

■ ПОС терминал - *Electronic Terminal (a point-of-sale (POS) terminal* – терминал в търговски обект)

■ АТМ - устройство за теглене на пари в брой (*an automated teller machine*) автоматична каса), банкомат, автоматично устройство за плащане на бензиностанция или терминал за ограничени суми, използвани в обекта, в който се извършва сделката, за авторизация на продажбата и изпращане на данните за транзакцията на банката.

■ Ембосер (embosser)-устройство, което се използва за да се направят изпъкналите цифри и букви на пластиката. Завърта се колелото на устройството, за да се подбере съответната буква или цифра, след което се надига пластиката за релефно отпечатване (гравирание).

■ Енкодер (encoder)-устройство, което записва информацията на магнитната лента на електронната банкова карта. Енкодерът се свързва със специализиран софтуер, чрез който са прави запис на информацията на магнитната лента.

■ Типер (tipper)- устройство с цветна лента за оцветяване на релефните букви и цифри на електронните банкови карти.

Техническите и графичните изисквания за банковите карти в България, се определят съгласно Наредба 16 на БНБ за плащанията с банкови карти и Указание 16-10002-01 на БНБ

2. Способи за извършване на престъпления с банкови карти

- Използване на истински или подправени електронни платежни инструменти

- Ливанска примка / алжирско v; ползване на карта от не оторизирани лица и без знанието на титуляра /близки и роднини/

- Физическа манипулация на банкомати от определена марка /т.н. “румънска вилица”, поставяне на допълнителна лйсна на отвора за получаване на парите и др./

- Инсталиране на зловредна програма на харддиска на банкомата

- Клониране на банкови карти – най-често използвания метод т.н. скимиране

- Придобиване и използване на данни посредством световната компютърна мрежа “интернет”

- Фишинг /phishing – ловене на риба/, името идва от кражбата на банкови сметки в портала “a lot”. най-често се използва ел. поща

- Spufing /spoof – измама/ - създаването на фалшив сайт в интернет. много често чрез фишинг жертвата се насочва към измамния сайт, точно копие на истинския/

- Изпращане на електронни съобщения съдържащи злонамерен софтуер

- Инсталиране на софтуер, чрез който се осъществява кражба на данни за банкови карти

- Електронна търговия – виртуални измами имитиращи продажба на стоки и услуги или при наличие на данните на банковата карата директна покупка на стоки и услуги

С развитието на технологиите, кражбата на пари минава през кражбата на данни /информация/. Първата задача на извършителите на престъпления свързани с ползване на данни от платежни инструменти е да научат данните записани на самата карта и персоналните идентификационни кодове /ПИН/.

При скимирането непосредствено преди отвора за карти на банкомата се поставя устройство, което копира магнитната лента на картите на клиентите. Данните се записват на самото устройство или се изпращат по електронен път до близко стоящ лаптоп на извършителя. Някъде на банкомата се монтира мини камера, която снима клавиатурата на банкомата с цел записване на набрания ПИН код и го запаметява или отново изпращат по електронен път до близко стоящия извършител. За кражбата на ПИН може да се използва и т.н. “двойна клавиатура”, която представлява клавиатура поставена от извършителите, върху истинската такава на банкомата, като не пречи на работата на самия банкомат и истинската клавиатура, а запомня натиснатите от клиента клавиши или ги предава по електронна връзка в реално време на близко стоящия извършител.

Способи за неправомерно установяване на ПИН-а са:

- Надничане – обикновено извършителят стои наблизо до банкомата и запомня набрания от клиента ПИН;
- Използване на огледало, разположено под такъв ъгъл, който позволява да се вижда клавиатурата на банкомата;
- Използване на камера – понякога замаскирана като рекламна кутийка или използване на съвременни модели с много малки размери
- Измама – извършителят заблуждава картопритежателя, че му помага за изваждане на картата от банкомата, който е с предварително закрито четящо устройство

Специфичен престъпен подход за набиране на данни за ПИН кода на реални карти е изготвянето и монтирането на специални електронни устройства предназначени за поставяне над клавиатурата на действащ банкомат, като при това се осъществява запис, запомняне и последващо прочитане на набирания ПИН код за електронни банкови карти. Конструкцията на това устройство (фалшива клавиатура, двойна клавиатура) позволява натискането на бутоните на истинската клавиатура на банкомата и не пречи на неговата правилна работа.

По какъв начин и къде ще е монтирано едно допълнително техническо устройство за незаконно придобиване на данни от банкови карти зависи от техническите умения и въображение на извършителя.

Актуален метод за физическа манипулация на банкомати от определена марка е така наречената “вилица”, “румънска вилца”, като първоначално извършителят осъществява теглене с истинска банкова карта, малка сума пари от банкомата. Докато издърпва банкнотите от устройството, мушва и заклепва изкривените зъбци на “вилцата” в отвора на банкомата, през който излизат банкнотите. После заявява второ теглене на по-голяма сума пари. В този случай банкоматите са програмирани, така, че банкнотите се “разполагат” в позиция близка до отвора за теглене в очакване клиентът да валидира операцията. Извършителят тогава с помощта на вилцата

издърпва банкнотите, а устройството генерира софтуерна грешка “reversal”, при която транзакцията не се отразява по банковата сметка на клиента.

Друг начин е монтажът на допълнителен панел на лицевата част върху отвора за подаване на банкнотите. Панела представлява метална лайсна с големината на отвора за подаване на банкнотите /21,5см x 2,5 см/. Същата се прикрепва към АТМ устройството посредством залепване чрез лепило върху мек материал в двата си края. При успешна транзакция след монтирането, банкомата подава, изважда банкнотите, но допълнителният панел пречи на банкнотите да излязат извън банкомата. Част от тях се допират до допълнителният панел и залепват от вътрешната му страна върху двойно залепваща лента. Същите се нагъват и смачкват, но остават скрити под допълнителният детайл. АТМ устройството е програмирано, така че като не бъдат изтеглени всичките банкноти, то ги прибира обратно, като в случая успява да прибере само тези които не са залепнали за допълнителният панел. По тази причина АТМ устройството блокира и лицата които извършват транзакцията остават с убеждението, че АТМ устройството се е повредило. Извършителят отлепя допълнителният панел и прибира залепените от вътрешната му страна банкноти.

Способи за престъпно използване на неистински банкови карти

- Теглене на пари от банкомат;
- Съучастие с лице от търговската мрежа и допускане на операция с явно фалшифицирана електронна банкова карта;
- Използване на данните от електронна банкова карта за Интернет търговия.

При използването на фалшиви електронни банкови карти извършителите действат еднолично или в съучастие. Спецификите в способите се определят от подбора на място и време, избора на жертва, престъпния похват.

При изтегляне на пари чрез банкомат се предпочитат места, които позволяват бързото напускане на местопроизшествието и на които машината няма техническа и физическа охрана. Времето, като час от денонощието и ден от календара, се подбира съобразно вече определеното място, когато може да се действа най-спокойно за монтиране на скимера и камерата или за теглене на пари.

Извършителите вземат мерки за конспиративност и не разкриване на самоличността им, като: използване на съучастник за закрила /следи за поява на полиция или бдителни граждани; честа промяна на външния вид на извършителя. Това се постига чрез използване на достиженията на фризьорството и козметиката – прически, перуки, изкуствени и естествени бради и мустаци, боядисване на коса и др.; честа смяна районите на действие за използване на фалшиви електронни карти.

3. Превенция на престъпленията, свързани с банкови карти

Криминогенни фактори, благоприятстващи извършването на престъпления с банкови карти са:

- пропуски и слабости в нормативната уредба– НК, ЗЧОД и др.
- недостатъчна защита на персоналните компютри от зловредни програми;
- благоприятни условия за запазване на анонимността на извършителите;

- опростена процедура при извършване на разплащания в интернет;
 - слаба бдителност на търговския персонал при ползване на пос-устройство;
 - лесно снабдяване с материали и техника за извършване на престъпленията;
 - трансграничен характер на престъпността;
 - професионализъм на извършителите;
 - сложна структура на престъпните групи;
 - негативни фактори в дейността на правоохранителните органи /професионална квалификация, недобро взаимодействие, техническа обезпеченост, липсата на централизирано експертно звено, липсата на изпреварваща информация и др./;
 - виктмогенни фактори /притъпена бдителност на пострадалите/
- Превантивни мерки:
- вземани от издателите на банкови карти;
 - издаване на карти с чип – EMV технология;
 - персонален идентификационен номер /ПИН/ въвеждан чрез клавиатурата на терминалното устройство /АТМ или ПОС/;
 - монтиране на антискиминг техника;
 - видеонаблюдение на банкоматите;
 - изграждане на специални кабинети в които се монтират банкоматите;
 - въвеждане на многостепенно електронно идентифициране;
 - системи за наблюдение на картите разплащания /има изградени в някои банки 24 часови центрове/;
 - непосредствено уведомяване на картодържателя чрез SMS или обаждане;
 - междубанков обмен на информация;
 - физическа охрана на банкоматите;
 - популяризиране мерки за безопасно разплащане;
 - застраховане срещу неразрешени тегления;
 - превантивни мерки;
 - информационно обезпечаване /взаимодействие/;
 - провеждане на срещи и беседи с длъжностни лица;
 - изпращане на сигнални писма по чл. 57 ал. 2 от ЗМВР;
 - специализирани полицейски операции;
 - индивидуална превантивна дейност;
 - участие на ОР при извършване на охранителни обследвания;

4. Разкриване на престъпления с банкови карти

В редица случаи първите полицаи, които имат досег с технически устройства, пригодени за снемане на данни за електронни банкови карти са служителите от охранителния състав. Поради това е препоръчително те или изобщо първите

пристигнали на местопрестъплението да следват следните указания за действия в такава ситуация.

а) Внимателно и подробно се преглежда предната част на банкомата – картовъвеждащото устройство (човката), клавиатурата, светлинния панел над клавиатурата, екрана, както и местата, където би могло да бъдат монтирани допълнителни устройства (скрити миниатюрни камери или скимери), които видимо не са оригинална част от банкомата.

б) Да се провери, дали закрепващите винтове на светлинния панел (плафона) са на мястото си. Ако липсва някой от тях е твърде вероятно да е имало външна интервенция.

в) Опитва се дали картовъвеждащото устройство (човката) е здраво закрепено, дали има следи от намеса и дали няма поставени съмнителни предмети вътре в него.

При откриване на съмнителни устройства на АТМ:

а) Незабавно се информират преките ръководители.

б) Незабавно се информира и банката, която е собственик на банкомата.

в) Абсолютно задължително е, откритите устройства на банкоматите да не бъдат отстранявани, без присъствието на отговорни служители на банката, а да се изчака тяхното пристигане, като банкомата остане под наблюдение.

г) След тази стъпка, АТМ трябва да бъде основно проверен за наличие на задържани карти, които да бъдат описани и предадени на банката, след което да се извърши пълна ревизия на АТМ.

Оперативно-издирвателната дейност на полицейските органи за разкриване на престъпления с електронни банкови карти протича през няколко етапа:

а) Получаване на първична информация от оперативни източници явни и секретни - извършване на първична оценка, проверка и потвърждаване;

б) Определяне на оперативните способности за събиране на необходимата информация: работа с доброволно сътрудничащи на специализираните оперативно-издирвателни полицейски органи граждани; провеждане на разузнавателни беседи; оперативно проучване; лично издирване; белязване на предмети; проверка на компютърна информация и др.

в) Извършване на оперативен оглед на посоченото в информацията място;

г) Приемане или изземване на налични веществени доказателства; извършване на анализ на информацията от банковата картата; установяване наличието на техническите устройства;

д) Оглед на района за установяване на лица свързани с тази дейност;

е) Откриване на оперативна разработка с цел пълното документиране на престъпната дейност.

ж) Тактически криминален анализ: определяне на информационните пропуски; определяне на оперативно-издирвателните способности за отстраняване на информационните пропуски; изграждане на версии; проверка на версиите; изготвяне на заключение – окончателно проверена и потвърдена версия;

з) Извършване на реализация – задържане на извършителите, изземване на доказателства и недопускане на унищожаването им.

Източници на оперативна информация за престъпна дейност:

а) Явните източници на информация могат да бъдат сигнали от: граждани; служители във финансови институции обслужващи разплащания чрез електронни банкови карти; собственици или служители в търговски обекти предоставящи услугата разплащане за закупена стока с електронни банкови карти; други правоохранителни органи

б) Секретни източници на такава информация са: лица сътрудничащи на МВР; специализирани оперативно-издирвателни полицейски органи; чуждестранни служители по линия на международното полицейско сътрудничество и др.

Действия след получаване на оперативно значима информация:

а) установяване на връзка с лицето подало информацията;

б) извършване на оперативен оглед на посоченото в информацията място;

в) приемане или изземване на налични веществени доказателства;

г) в случаи на намерени електронни банкови карти - снемане на информацията от тях, извършване на анализ на същата и осъществяване на връзка с издателя на картата, респективно нейния титуляр /ползвател/ или банковата институция собственик на съответния банкомат, където е ползвана картата

След посочените действие е необходимо да се извърши анализ на информацията от картата и извършваните транзакции с оглед локализиране на местата от които неправомерно са снети данните от банковата карта / т.н. "точка на компрометиране"/. Установява се наличието на техническите устройства (скимери, мини камери, двойни клавиатури). Евентуалните места където се извършва неправомерното снемане на данни от карти, могат да бъдат: банкомати, рецепции на хотели, игрални зали, големи магазини и др.

При отсъствие на подобни технически устройства е необходимо да се извърши внимателна проверка за наличие на следи от монтажа и демонтажа им. В случай, че бъде установено наличието на технически устройства за снемане на информация от електронни банкови карти, необходимите действия са:

а) Оглед на района за наличие на паркиран в близост автомобил и лица със съмнително поведение, използващи преносими компютри или охраняващи самото техническо устройство;

б) Задържане на лица при опит за снемане на технически устройства или извършващи действия показващи, че снемат данни от дистанция при ползване на банкомата от граждани;

в) Проследяване на засечени лица с цел установяване на използвани превозни средства, адреси, връзките им с други лица и др.

г) Изземване на записи от охранителните видеокамери на банкомата организационни форми на оперативно-издирвателната дейност.

При достатъчно данни за извършване подправки на електронни банкови карти и ползването им за неправомерно теглене на суми и разплащане, с цел пълното документиране и доказване на престъпните деяния е необходимо откриването на оперативна разработка. Това ще даде възможност за работа по различни оперативни версии и ползването на оперативно-технически и оперативно-издирвателни

мероприятия и средства за събирането на годни доказателства. Използване на специални разузнавателни средства спрямо лицата на оперативната разработка, като: негласно наблюдение; негласно проследяване; негласно фотографиране, филмиране и видеозаписване; негласен контрол и звукозапис; негласен контрол и звукозапис на телефонни разговори и др.

Ако в хода на оперативната проверка за разкриване на работилница за фалшиви електронни банкови карти се извършва:

а) Изследване на документи относно закупувани или продавани материали, средства за производство и технически средства можещи да се ползват в престъпната дейност. Извършване на насрещни проверки във фирмите доставчици на материали.

б) Извършване на проверки по отношение на митническия контрол за внос на материали и средства за производство.

в) Извършване на проверки по отношение на граничния контрол с цел установяване на влизания и излизания през граница на извършителите

г) Установяване ползването на компютърна техника в обектите и интернет

При провеждане на оперативната реализация е необходимо да се има предвид следното:

а) Реализацията се провежда по предварително подготвен и съгласуван с прокуратурата и разследващите органи план.

б) Необходимо е да се създадат подходящи условия за извършване на процесуално-следствените действие като запазване на местопрестъплението; установяване местонахождението на извършителите (участниците в престъпната група); недопускане на укриването им и евентуалното унищожаване на веществени доказателства от тях и поставянето им под контрол; недопускане извършването на действия спрямо техническото оборудване и компютърната техника, които биха довели до унищожаване на веществени доказателства, като предизвикване на пожар, изтриване на компютърни програми, налична информация и др.

Значимо за ефективността от действията на оперативно-издирвателните органи, органите на досъдебното и съдебното производство е международното съдебно, полицейско и междубанково сътрудничество. Много често разкриването и разследването на тази престъпна дейност започва след обмяна на информация по линия на "ИНТЕРПОЛ" и "ЕВРОПОЛ" между полицейските служби на държавите членки. Важна е ролята на между банковото сътрудничество за изясняване на пострадалата от престъпленията страна. Обикновено ошетени са юридическите лица /съответните чуждестранни банки, издатели на кредитните и дебитни карти/ станали обект на престъпно посегателство, след като са възстановили причинените щети на физическите лица.

За ефективното разкриване на престъпленията с електронни банкови карти е от изключително значение взаимодействието на оперативно-издирвателните органи на МВР с организации от частния сектор, ангажирани с издаването и транзакциите с платежни инструменти:

а) БОРИКА. Банковата организация за разплащания с използване на карти (БОРИКА) е създадена през 1993 г. През 2005г. дружеството е преобразувано в

акционерно дружество, като Българска народна банка продава 63.76 % от капитала на дружеството на 25 местни банки.

б) Българска асоциация за сигурност при картовите разплащания (БАСКР). По инициатива на двадесет банки, членуващи в международни картови организации и развиващи активно съвременни картови продукти и услуги на 23.11.2005г. е учредена БАСКР, като юридически легализиран наследник на създадения през 2001 г. “Национален комитет срещу измамите с и кредитни и дебитни карти”

ПРЕВЕНЦИЯ И РАЗКРИВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ С БАНКОВИ КАРТИ

Николай Русев - ОДМВР - Силистра

1. Увод

Парите са уникално и фундаментално откритие на нашата цивилизация и представляват многовековен фактор в човешкото икономическо развитие. Те лаконично се дефинират като общоприети средства за стоково обръщение. Парите имат незаменими за съвременните икономики на различните държави основни стопански функции.

Независимо от формата на парично изпълнение по сделки – физическа или електронна, фалшификациите в платежните отношения засягат нормалното действие и на петте основни стопански функции на парите. По този начин разглежданата престъпна дейност дестабилизира в една или друга степен, както отделните национални икономики, така и цивилизационното развитие на все по-глобализиращия се свят. Ето защо тези престъпления представляват значителна обществена опасност. Освен това се забелязва тенденция интернационални организирани престъпни групи да изтеглят еуровалута в региони извън Европейския съюз.

У нас в предходните десет години се забелязва непрекъснат ръст при престъпленията с банкови електронни карти, като в последните години темпът е скокообразен. Разкрити са значителни случаи на фалшификации на електронни банкови карти и тяхната употреба, като част от тях са с международен и организиран характер. Тенденцията при тази престъпна дейност е към увеличаване размера и на щетите, нанесени от нея. Банковите карти са модерен платежен инструмент, който опосредства разплащанията между потребителите и търговците, а освен това и намалява риска от носене на суми в брой.

Съгласно Наредба 16 на БНБ, банковата карта е електронен платежен инструмент и представлява пластмасова карта, върху която е записана информация по електронен начин и която се използва многократно за идентификация на картодържателя, за отдалечен достъп до банкова сметка и за извършване на следните операции: теглене на пари в брой чрез терминални устройства АТМ; плащане на стоки и услуги и получаване на пари в брой чрез терминални устройства ПОС; плащане на стоки и услуги чрез виртуални терминални устройства ПОС; превод между сметки чрез терминални устройства АТМ; плащане на услуги чрез терминални устройства АТМ; справочни и други платежни и неплатежни операции.

Поради изложените съображения за нашата държава ще продължат да бъдат от първостепенна важност проблемите, свързани с престъпленията с електронни банкови карти и пагубното им влияние върху националната и световната икономика.

Проблематиката на разкриването и разследването на престъпления с електронни банкови карти не е достатъчно научно изследвана, поради което

настоящата методика има за цел да даде научно обосновани препоръки за повишаване на ефективността на тази правозащитна дейност.

2. Профил на извършителите

Обикновени изпълнители, към които спадат:

- Фалшификатори в работилница, условно наречена, тъй като в редица случаи производствената дейност е разделена на няколко места и между няколко изпълнителя, които може и да не се познават помежду си;
- Доставчици на данни от магнитните ивици на електронните банкови карти;
- Ползватели на фалшиви електронни банкови карти за теглене на пари или закупуване на стоки.
- Осъждани за фалшификации;
- Лица в близки връзки с осъжданите за тези престъпления;
- Работещи или обучаващите се в полиграфически предприятия, като особено внимание следва да се обръща на цинкографи и гравьори;
- Компютърни специалисти;
- Лица опитващи се да се снабдят с материали и машини, годни за извършване на фалшификации;
- Лица проявяващи интерес към овладяване на технологията за изработка на електронни банкови карти.

При доставчиците на данни категориите лица са:

- Сервитьори;
- Продавачи в търговски обекти;
- Служители от граничния контрол;
- Обслужващи хотелски, банкови или други обществени сейфове.

При ползвателите на фалшиви електронни банкови карти категориите лица са:

- Криминалният контингент;
- Близки на осъждани за фалшификации

3. Етапи на фалшифицирането на електронни банкови карти

Фалшифицирането на банкови карти преминава през пет етапа:

- Подготовка на фалшификациите;
- Укриване на престъпната дейност;
- Изготвяне на неистински или преправяне на истински електронни банкови карти;
- Научаване на персоналният идентификационен номер;
- Използване на фалшифицираните електронни банкови карти.

Установени са някои общи закономерности на действията по подготовка и укриване на престъплението. В разкритите случаи на фалшификация е установено, че необходимите за престъпната дейност материали, техника, инструменти и др. са набавяни по три начина, а именно чрез закупуване, кражба и присвояване. При

закупуването плащанията са извършвани в брой и по банков път. В някои от случаите техниката е внасяна от чужбина специално за престъпната дейност по легален или контрабанден начин. Хипотетично е възможно и придобиване на материали, техника, инструменти, приспособления чрез наследяване и дарение.

При действията по укриване на престъплението е характерно използването на чужд пропускателен режим и традиционните мерки за конспиративност на производствената дейност, като ограничаване кръга от лица, които знаят местонахождението на работилницата, разделяне на производствения процес на различни места, всяко от които не буди подозрение, прикриване с легална търговска дейност, използване на кучета, сигнално охранителна техника, скривалища за готовата продукция и др.

Неистинските електронни банкови карти са два вида: опростени и пълни копия. Опростените представляват парче бяла пластмаса с размерите на оригинална карта върху което няма никакви атрибути с изключение на магнитната ивица или данните са записани в магнитната ивица на друга електронна карта – загубена банкова, клиентска за преференции, взета от чужда поща и т.н. Тези фалшификати се използват, когато приносителя на картата контактува с машина без оператор, както е при ползването на банкомат или е в съучастие с лице от търговската мрежа, където може да се използва електронна банкова карта.

При пълните копия на електронни банкови карти фалшификаторите наподобяват изцяло външния вид на истинските карти със съответните защиты. За противодействие на тези способности производителите на електронни карти въвеждат перманентно и нови защиты, като монтиране на микрочип по подобие на телефонните карти, отпечатване на код върху повърхността на картата, който отсъства от данните върху магнитната лента и др. Заготовките на електронни банкови карти се изработват чрез пресоване и последващо наподобяване на защитите, характерни за съответния вид карта.

Способи за изготвяне на неистински заготовки (пластики) за пълни копия на електронни банкови карти са: полиграфически повърхностен печат от вида офсет или фин растер, довършителни операции за наподобяване на защиты, като имитация на холограма, флуоресценция, изработка на релефен номер, оцветяване на релефните цифри и букви. При офсета печатната форма няма директен досег с хартията, а посредствено с гумено платно образа се прехвърля върху хартията чрез натиск. Необходимо е изработването на добър фотографски негатив или позитив. Печатарските машини за офсет за доста обемисти и тежки и обикновено се поставят на първи етаж и в близост до улица.

При финия растер (ситопечат) се използва печатна форма, която представлява фино надупчена плака (копринено платно), през която мастилото се притиска към хартията. Отпечатаният образ представлява сбор от множество от малки точки. Изработването на релефен номер на електронната банкова карта се прави със специално устройство – ембосер. Оцветяването на релефните номера на пълните копия на електронни банкови карти се извършва ръчно или машинно с устройството типер.

Способи за нанасяне на данни в магнитната ивица на пълно или опростено копие на електронна банкова карта. При тях първоначално фалшификаторите снемат данните от магнитната ивица на електронната карта и/или копират външният ѝ вид. Това се практикува обикновено при нормалната употреба на картата от собственика ѝ, като с престъпна цел се прави още едно електронно и/или физическо копие. Електронното копиране най-често се извършва посредством портативно четящо устройство (скимер) на информацията, разположена в три ленти на магнитната ивица на електронната карта. Снемането на данните може да стане и чрез монтиран в банкомата скимер, който посредством антена изпраща информацията до близкостоящ (до 50м.) портативен компютър (лаптоп), находящ се в автомобил или сграда. Следва нанасяне на данните чрез енкодер на предварително изработени заготовки на електронни банкови карти или чужди електронни карти и използване на фалшификатите.

4. Снемане на картовите данни

Първоначално фалшификаторите снемат данните от магнитната ивица на електронната карта и/или копират външният ѝ вид. Това се практикува обикновено при нормалната употреба на картата от собственика ѝ, като с престъпна цел се прави още едно електронно и/или физическо копие. Електронното копиране най-често се извършва посредством портативно четящо устройство (скимер), монтирано в слота за картата на ПОС-терминал или банкомат. Скимерът обикновено се състои от две части - едната част е миниатюрна и се поставя на "устата" на банкомата, за да може да прочете и да копира данните от магнитната лента на поставяните в банкомата карти. Представлява миниатюрна платка с процесор, памет и батерия, която издържа над 24 часа работа. Втората част е микрокамера, която е прикрита някъде по банкомата в декоративна пластмасова лайсна и е насочена към неговата клавиатура, тъй че когато човек си въвежда ПИН кода микрокамерата го заснема. Снетите данни се запамятват в скимиращото устройство, което в зависимост от стойността си може да съхрани данните от няколко до няколко десетки ЕБК.

Когато скимиращото устройство е свързано с предавател, информацията се изпраща до близкостоящ портативен компютър (лаптоп).

Вторият най-често срещан начин за електронно копиране е чрез ръчно портативно четящо устройство. Това става най-често в заведенията при плащане на сметка или в магазините при използване на ПОС – терминалите. Портативното устройство позволява да се запамети цялата информация от магнитната лента, ето защо е добре при предоставяне на картата да не се губи визуален контакт с нея.

5. Способи за установяване на ПИН код

В практиката на органите на МВР са установени следните способности за установяване на ПИН код.

- Използване на огледало, разположено под такъв ъгъл, който позволява да се вижда клавиатурата на банкомата;

- Използване на камера – понякога замаскирана като рекламна кутийка или използване на съвременни модели с много малки размери
- Измама – извършителят заблуждава картопритежателя, че му помага за изваждане на картата от банкомата, който е с предварително закрито четящо
- Фалшива клавиатура – устройството се монтира над истинското и запамятава или изпраща в реално време ПИН.
- Монтиране на собствен банкомат – на оживено място, където машината работи за кратко време около 2-3 часа и записва данните от магнитните ивици и набрания от клиента ПИН, след което връща картата с надпис на дисплея, че временно устройство не работи.

6. Способи за престъпно използване на фалшива електронна банкова карта

Към тази категория способности се отнасят:

- Теглене на пари от банкомат;
- Съучастие с лице от търговската мрежа и допускане на операция с явно фалшифицирана електронна банкова карта;
- Използване на данните от електронна банкова карта за Интернет търговия.
- При използването на фалшиви електронни банкови карти извършителите действат еднолично или в съучастие. Спецификите в способите се определят от подбора на място и време, избора на жертва, престъпния похват.
- При изтегляне на пари чрез банкомат се предпочитат места, които позволяват бързото напускане на местопроизшествието и на които машината няма техническа и физическа охрана. Времето, като час от денонощието и ден от календара, се подбира съобразно вече определеното място, когато може да се действа най-спокойно за монтиране на скимера и камерата или за теглене на пари. Предпочитани жертви са състоятелни лица, в много от случаите чужденци.

7. Оперативно издирвателна дейност на полицейските органи за разкриване на престъпления с електронни банкови карти

Оперативно-издирвателна дейност на полицейските органи за разкриване на престъпления с електронни банкови карти протича през няколко етапа:

1. Получаване на първична информация от оперативни източници явни и секретни - извършване на първична оценка, проверка и потвърждаване;
2. Определяне на оперативните способности за събиране на необходимата информация: работа с доброволно сътрудничащи на специализираните оперативно-издирвателни полицейски органи граждани (секретни сътрудници); провеждане на разузнавателни беседи; оперативно проучване; лично издирване; белязване на вещи; проверка на компютърна информация и др.
3. Извършване на оперативен оглед на посоченото в информацията място;
4. Приемане или изземване на налични веществени доказателства;
5. Извършване на анализ на информацията от банковата картата

6. установяване наличието на техническите устройства
7. Оглед на района за установяване на лица свързани с тази дейност;
8. задържане на засечените лица;
9. проследяване на засечените лица.
10. Откриване на оперативна разработка с цел пълното документиране на престъпната дейност.
11. Тактически криминален анализ:
12. Извършване на реализация – задържане на извършителите, изземване на доказателства и недопускане на унищожаването им.

При използване на фалшиви електронни банкови карти на територията на страната, следва да се има предвид следното:

Обикновено в страната се ползват бели пластики със записана на магнитната им лента информация снета от легална банкова карта и по рядко напълно фалшифицирани карти.

Практиката показва, че ползването на фалшиви банкови карти се извършва винаги поне от двама души. Единият борави с банковата карта и банкомата, а другият обезпечава охраната му, като наблюдава района и има готовност да осигури изтеглянето им с автомобил. По принцип участниците си разменят ролите. Обикновено с дадена карта се правят няколко (три – четири) бързи транзакции, така, че за кратък период от време да се изтеглят възможно най-големи суми. Това зависи от вида на картата (дебитна или кредитна), дневния лимит за максималната възможна за изтегляне сума, наложените ограничения от финансовите институции и др. Трябва да се има предвид, че при дебитните карти се оперира със спестяванията на клиентите и има дневен лимит по отношение на транзакциите. В България дневният лимит е 400 лв. В държавите от ЕС този лимит е различен. При кредитните карти, банките предоставя определен лимит, който е по-висок отколкото на дебитните карти и е в зависимост от вида на картата, може да бъде изтеглен чрез няколко последователни транзакции от банкомати или чрез закупуване на стоки и услуги през ПОС терминали. Лимита за теглене на пари в брой през АТМ от кредитни карти е по нисък в сравнение с този за покупка на стоки и услуги през ПОС терминал. Трябва да се има предвид също така, че банката изпраща информация (извлечение) на картопритежателя месечно или на 15 дни, достатъчно време извършителите на този вид престъпления да се укрият.

В случай, че има данни за места (банкомати и ПОС терминали), от които се теглят неправомерно суми или са подготвени за снемане на данни от легални карти се осъществява секретно наблюдение на същите. Условие за успешно последващо доказване на престъпните намерения на извършителите е да са осъществени тегления на суми чрез фалшифицираните карти.

По доходност бизнесът със скиминг устройства се нарежда до трафика на наркотици. Поставянето на втори интерфейс е най-разпространеният начин за извличане на информация от картата. В този случай данните се четат и от банкомата, и от второто четящо устройство, което ги копира и после може да ги прехвърли върху нова карта. Със специални компютърни програми се разгаждат ПИН кодовете и се

точат картите. Друг вариант да се открадне информацията от картите е чрез поставена по банкомата миниатюрна камера, която записва ПИН кода на картите. Тя може да е разположена на място, където стоят рекламните материали на банката. Съвсем по шпионски миниатюрни камери или MP3 плейър се маскират в слънчеви очила и записват данни от картите. Бизнесът с картови измами расте, но банките са на една крачка пред престъпниците и инвестират в защита на картовите си устройства. В момента рисковете са свързани с физическата защита на банкоматите, с оборудването им с датчици и камери, с отопление, което ги прави по-работоспособни. Новите модели са с подобрен софтуер, чрез който се предава много по-бързо информацията към картовия център. Датчиците позволяват да се отчете посегателството върху АТМ-а и след това най-важно е взаимодействието с полицията.

Клонирането на банкова карта не е особено сложно. Дори най-обикновен човек, който има елементарна компютърна грамотност и умее да борави с банкомат, може да копира данните от чужда карта, а след това да тегли пари на воля, докато евентуално не бъде разкрит. Хардуерът за т.нар. “скиминг устройство” се произвежда предимно в България и Румъния. Размерите му са по-малки от кутия за цигари. Търгува се на черния пазар за около 70 долара. Помни от 20 до 100 магнитни пътечки (магнитна лента) на кредитни карти. Просто картата трябва за секунди да мине през отвора му и ценната шифрована информация е запаметена. След това устройството се включва към компютър и с помощта на специален софтуер кодовете се прехвърлят към друга магнитна лента. Обикновено такава лента се поставя на т.нар. бели заготовки, а ако е необходимо да се изработи фалшива кредитна карта, лентата на оригиналната просто се подменя със скимираната.

В последно време се появиха и по-нови модели скиминг устройства, които са с увеличена памет и могат да копират до 300 карти на ден само от един банкомат. Този род устройства са на по-висока цена и все още се намират по-трудно от желаещите да източват чужди карти. Устройствата са с размерите на кибритена кутийка и са трудно разпознаваеми. Поставят се в отвора за карти на банкомата, а след това безпроблемно записват данните.

Едно от най-важните условия пред желаещия да краде от чужда карта е да си избере подходящ банкомат. На него трябва да има голям поток от хора, за да може да се запишат данните на достатъчно голям брой карти. От друга страна обаче, банкоматът не трябва да е в клон на банка или обществена сграда, където има охрана или камери за видеонаблюдение. Това условие вече се изпълнява по-трудно. Все още обаче се намират “не защитени” банкомати. При тях единственият проблем е да имат редовни посетители, защото не във всяка карта, която се поставя има достатъчно големи суми, които да си заслужават да бъдат изтегляни с клонираните данни.

Друг вариант е кражбата на ПИН-кода, той обаче е по-сложен. Най-изпитаният е монтирането на втора клавиатура върху истинската на банкомата. Втората е изработена от по-тънки елементи, прозрачна е и пасва идеално върху оригиналната. На нея обаче има поставени микроелементи, които запамятват всеки натиснат бутон. В последно време по-широко разпространен е вторият начин за добиване с ПИН-код. За него е необходимо инсталирането на мини видеокамера в

горния десен или ляв ъгъл на банкомата. Камерата трябва да е фокусирана върху клавиатурата и да е достатъчно добре скрита, за да не може да се види от обикновения потребител, който си тегли пари. Обикновено камерата се поставя в някоя от металните лайсни. Заснетото от нея пък се следи от компютър, обикновено крадецът паркира автомобила си в близост до банкомата и чрез безжична връзка със скритата камера извлича необходимите му данни.

Всички откраднати данни се прехвърлят на магнитна лента, която се поставя на т.нар. “бели пластики”, които се продават съвсем свободно у нас и фактически представляват празни карти. Обикновено бандитите предпочитат да теглят пари от български банкомати, но данните от кредитните карти са придобити от устройства в чужбина. Една от причините е, че в картите на чужденците има много повече пари, другата е, че доста по-трудно биват залавяни.

Припомняме, че задължително едната част от “скимера” се поставя върху входа на картоподаващото устройство на банкомата, а другата съответно на място, от което да има възможност да се наблюдава въвеждането на ПИН кода от лицето, ползващо АТМ-ма. Монтираният “Скимер” по никакъв начин не нарушава нормалното функциониране на банкомата. Изработен е от елементи, наподобяващи съответна част на АТМ-ма, които са боядисани в цвят, идентичен на фабричния на банкомата. Това дава възможност да не бъдат забелязвани елементите му при теглене на пари, при справка за наличност по картата или друга операция, и да останат неразпознаваеми.

“Скимера” има възможност да включва едновременно и двата елемента (all-in-one). “Скимери” се поставят на почти всички видове АТМ устройства. Най-често срещаните са банкомати от следните марки – NCR, DIEBOLD и WINCOR. При ползването на банкоматите гражданите следва да имат предвид, че всички елементи на скимиращите устройства са външни, т.е. поставени са допълнително и биха могли лесно да се демонтират.

“Скимера” се поставя като допълнителен елемент върху банкомата, като всяка част от това устройство се позиционира на различни места. Елементите му имат скрита микрокамера, собствено хранване и памет, което дава възможност устройството да работи продължително време. Поставянето му изисква единствено точно фиксиране върху конкретното място на банкомата, като често се използва двойно подлепящо тиксо. Една част от “скимера” се поставя върху входа на карточетящото устройство /”устата”/ на банкомата, а другата съответно на място от което да има възможност да се наблюдава въвеждането на съответния ПИН код от лицето, ползващо банкомата. Монтирания “Скимер” по никакъв начин не нарушава нормалното функциониране на банкомата. Изработен е от елементи, наподобяващи съответна част на банкомата, които са боядисани в цвят идентичен на фабричния. Това дава възможност да не бъдат забелязвани елементите му и при транзакция / било то : теглене на пари, справка за наличност по картата или друга операция/ да останат неразпознаваеми. “Скимера” има възможност да включва едновременно и двата елемента (2 в 1).

След като се сдобият с данните за платежния инструмент и ПИН кода на титулярите, лицата осъществяващи престъпната дейност, изготвят неистински платежни инструменти и теглят всички средства от банковите карти. Когато се установи наличието на манипулиране на банкомат, гражданите следва да сигнализират на телефон 112 и да останат при банкомата до идването на полицейски служител. Скиминг устройства, скрити в кроасани, откриха и задържаха митническите служители на Калотина. Устройствата за точене на банкови карти са били пренасяни от български гражданин, пътуващ с автобус от България за Германия, съобщи от Агенция “Митници”. Частите за скиминг устройствата са били укрита на различни места в багажа на нарушителя. Две “усти” за картите са били напъхани в кроасани, четецът и батериите - в кутия от лекарства, а големите платки - в много банки снабдиха банкоматите си с устройства, проектирани да попречат на престъпниците да прикачват скиминг устройства към машините. Сега се оказва, че тези устройства са премахвани доста успешно и след това са модифицирани за подслушване, пише в най-новия доклад на [Европейския екип за сигурност на банкоматите \(EAST\)](#), събрал данни от измами в банкомати от цяла Европа.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ С ЕЛЕКТРОННИ БАНКОВИ КАРТИ

Димитър Савов - старши разследващ полицай в ОДМВР - Силистра

Наказателната отговорност относно престъпленията с електронни банкови карти се регламентира в чл. 243, 244, 245, 246, 248 и 249 от раздел IV "Престъпления против паричната и кредитната система", глава шеста "Престъпления против стопанството" на особената част на Наказателния кодекс /НК/1. Обект на тези престъпления са обществените отношения, свързани с правилното функциониране на паричната система.

От обективна страна законодателят е използвал признаци относно предмета и изпълнителното деяние в съответните престъпни състави.

Предмет на престъпленията са всички видове електронни банкови карти - визириани в НК като кредитни и разплащателни или общо като платежен инструмент

В чл.93 т.24 от НК е дадено определение на "Платежен инструмент, че е вещественно средство, което позволява самостоятелно или във връзка с друго средство да се прехвърлят пари или парични стойности".

Като изпълнителни деяния наказателноправната уредба посочва подправката, която интегрира изготвяне на неистински или преправяне на истински електронни банкови карти; разпространението им; придобиването и служенето с тях; държането им в големи количества; пренасянето им през границата. Освен това грижата на законодателя да бъде ограничен броя на намиращите се в обръщение подправени електронни банкови карти личи и от регламентираната наказателна отговорност за изготвяне, придобиване, пазене или укриване на предмети, материали или оръдия, компютърни програми, елементи за защита, предназначени или послужили за подправката.

В Параграф 1 т.16 от ДР на Закон за платежните услуги и платежните системи е дадено определение на "Платежен инструмент – персонализирано устройство и/или набор от процедури, договорени между ползвателя на платежни услуги и доставчика на платежни услуги и използвани от ползвателя на платежни услуги с цел подаване на платежно нареждане".

Дебитна карта и кредитна карта представляват пластмасова карта, върху която е записана информация по електронен начин и която се използва многократно за идентификация на картодържателя. Записа на информацията е върху магнитна лента или чип.

Сред инкриминираните деяния по НК на първо място следва да се посочи Чл.243 ал.2 т.3 от НК "Който подправи кредитни или разплащателни карти, които не са ценни книжа" Наказание от пет до петнадесет години лишаване от свобода.

Под подправка с има предвид – промяна на информацията, записана в магнитната лента или чипа на картата, различна от оригинално въведената. Субект на наказателна отговорност е всяко наказателно отговорно лице. Ако лицето е получило

неправомерно истински данни от чужд платежен инструмент ще отговаря ли по чл.243 ал.2 т.3 от НК.

За съставомерността на престъплението по чл. 243 НК НЕ Е необходимо настъпването на каквито и да било други последици, като реалното получаване на сумата или причиняване на значителни вреди за титуляра на банковата сметка /Решение №249 от 11.05.2010 година на ВКС по н.д.№216/2010 година, III н.о./

Чл.244 ал.1 от НК “Който прокара в обращение подправени парични или други знаци или платежни инструменти по чл.243 ал.2, придобие или си служи с такива, като знае че са подправени, или ги пренесе през границата на страната, се наказва с лишаване от свобода от две до осем години”

Ал.2 “Наказанието по ал.1 се налага и на лице, което държи такива знаци или платежни инструменти по чл.243 ал.2 в големи количества”

Разграничаване от други състави - предмет на престъплението по чл.244 ал.1 от НК е само подправен платежен инструмент, а предмет на престъплението по чл.249 НК – само редовно издаден платежен инструмент, като наказуемо е само престъпното му ползване без знанието на титуляра. Най често в практиката са разпространени джепчийските кражби и в следствие изтегляне на различни суми от банковите карти. В такива случаи са налице в съвкупност извършени престъпления по чл.194 от НК и чл.249 от НК.

- “придобие” – по какъвто и да е начин;

- “си служи” – чрез използване на АТМ, ПОС. Не се прилага в случаите на онлайн банкиране и при търговия по интернет, защото в тези случаи е налице използване на данни;

- “пренесе през границата на страната” е равнозначно на контрабанда.

Престъплението може да бъде извършено от всяко наказателно отговорно лице, което “държи в големи количества” /ал.2/. Все още в съдебната практика няма еднозначно определение за голямо количество банкови карти.

Чл.246 ал.1 от НК “Приготовление за извършване на престъпление по чл.243 или сдружаване с такава цел или за разпространяване на подправени парични или други знаци или платежни инструменти по чл.243 ал.2 се наказва с лишаване от свобода до шест години”

По ал.2 “Не се наказва онзи съучастник в сдружението, който преди да е довършена подправката или преди да започне разпространяването на подправените знаци, или преди довършването на средствата по ал.3, се откаже от деянието и съобщи на властта”. Втората алинея на члена представлява една поощрителна наказателноправна норма за ненаказуемост на участник в сдружение за подправка или за разпространение, ако преди започването на противоправната дейност се е отказал от деянието и е съобщил на властта.

Чл. 236, Ал.3 от НК - “Който изготвя, придобива, пази или укрива предмети, материали или оръдия, компютърни програми или елементи за защита на паричните знаци, за които знае, че са предназначени или са послужили за подправка на парични знаци или платежни инструменти по чл.243 ал.2 се наказва с лишаване от свобода до шест години”. С тази алинея законодателя е криминализирал всички престъпни

прояви. Чл.246 ал.3 НК криминализира предварителна дейност за извършване на престъпление по чл.243 НК.

Приготовлението по чл.17 НК е само онази предварителна дейност, която улеснява “намисленото” престъпление /Решение №620/25.05.2002г. По н.д.№586/01г. I н.о./. Не е достатъчно деецът да знае за какво поначало са предназначени изготвяните от него, пазени или укривани предмети, материали или оръдия. Необходима е значително по-голяма конкретизация на неговите представи за бъдещата подправка на паричните или други знаци. Извършването на подправката трябва да се осъзнава освен като възможност и като конкретен проект за дейност, чиито последици трябва да се искат. Чл.246 ал.3 от НК има предвид само предмети, материали или оръдия, компютърни програми или елементи за защита на парични знаци, които имат специално предназначение за подправка.

Чл. 248 от НК предвижда наказателна отговорност освен за действия и за бездействие при недоносителството за подправка на електронни банкови карти и разпространение, придобиване и служене с тях, пренасянето им през границата и държането им в големи количества

Чл.249 ал.1 от НК - “Който използва платежен инструмент или данни от платежен инструмент без съгласието на титуляра, ако деянието не съставлява по-тежко престъпление, се наказва с лишаване от свобода от две до осем години и с глоба в двойния размер на получената сума” .

ал.2 “Който използва платежен документ, издаден в България или в чужбина, без да има покритие за сумата, за която е използван инструментът, се наказва с лишаване от свобода от една до шест години и с глоба до двойния размер на получената сума”

Ал.3 ”Който изготвя, монтира или използва техническо средство, за да придобие информация за съдържанието на платежен инструмент, се наказва с лишаване от свобода от една до осем години и с глоба до двойния размер на получената сума”

Ал.4 “Същото наказание се налага и на лице, което съхранява или предоставя другиму информация по ал.3”

Дебитната карта представлява платежен инструмент по чл.93 т.24 НК, а който използва такъв без съгласието на титуляра би могъл да носи наказателна отговорност по чл.249 ал.1 от НК. Дебитната карта не е “техническо средство” по см. на чл.195 ал.1 т.4 от НК, с помощта на което се отнема чуждо имущество. Обявено за обществено опасно и наказуемо е само използването на чужд платежен инструмент без знанието и съгласието на неговия титуляр, а настъпилата за последния имуществена вреда е отегчаващо отговорността на дееца обстоятелство и е от значение за определяне размера на кумулативната санкция глоба.

От субективна страна следва да се посочи, че всички престъпления, уредени в чл. чл. 243, 244, 245, 246, 248 и 249 НК, са умишлени.

В повечето случаи първите полицаи, които имат досег с технически устройства, пригодени за снемане на данни за електронни банкови карти са служителите от охранителния състав. На место следва да се извърши външен оглед на

банкомат. Целта на огледа е откриване на технически средства за нерегламентирано въздействие върху АТМ - скрити миниатюрни камери, скимери, магнитни ленти тип „ливанска примка" и др.

Необходими задължителни действия:

а) Внимателно и подробно се преглежда предната част на банкомата - картовъвеждащото устройство (човката), клавиатурата, светлинния панел над клавиатурата, екрана, както и местата, където би могло да бъдат монтирани допълнителни устройства (скрити миниатюрни камери или скимери), които видимо не са оригинална част от банкомата.

б) Да се провери, дали закрепващите винтове на светлинния панел (плафона) са на мястото си. Ако липсва някой от тях е твърде вероятно да е имало външна интервенция.

в) Опитва се дали картовъвеждащото устройство (човката) е здраво закрепено, дали има следи от намеса и дали няма поставени съмнителни предмети вътре в него.

При откриване на съмнителни устройства на АТМ, се информира дежурния, който от своя страна информира банката собственик на банкомата. Незабавно се сформира и следствена група. Задължително е, откритите устройства на банкоматите да не бъдат отстранявани, без присъствието на отговорни служители на банката, а да се изчака тяхното пристигане, като банкомата остане под наблюдение. Следва проверка на АТМ за наличие на задържани карти, които да бъдат описани и предадени на банката, след което да се извърши пълна ревизия на АТМ.

Най-често срещаната **последователност** в механизмите на престъпленията за измами с електронни банкови карти е следната: в чужбина, от банкомат (АТМ), чрез използване на така наречената "ливанска примка" (специално устройство с микрочипове и друга електроника), лицата придобиват информация за данните на оригинални банкови карти използвайки сканираща техника, миниатюрни видеокамери, минипредаватели и приемници, като по този начин се установяват оригиналните ПИН (4 цифри) и ПАН (16 цифри) кодове. Придобитата по този начин информация се изпраща в България чрез магнитни носители или интернет-връзки за дообработка и производство на неистински или преправени разплащателни банкови карти чрез използването на компютри и друга специфична техника. Магнитната ивица на банковата карта съдържа два вида информация - задължителна и незадължителна. За създаване на фалшива карта е достатъчно да се въведе само задължителната информация - ПАН кода, но се срещат и карти с незадължителна информация, като името на държателя ѝ.

Специфичен престъпен подход за набиране на данни от магнитната ивица на реални карти е изготвянето и монтирането на специални електронни устройства предназначени за поставяне над клавиатурата на действащ банкомат, като при това се осъществява запис, запомняне и последващо прочитане на набирания ПИН код за електронни банкови карти. Конструкцията на това устройство (фалшива клавиатура) позволява натискането на бутоните на истинската клавиатура на банкомата и не пречи на неговата правилна работа. Понякога се срещат и твърде елементарни и примитивни методи за извършване на измами с банкови карти - в "прозорчето" на

банкомата се поставя специална лепенка за която залепва картата, по различни начини се научава ПИН кода и след това транзакциите се извършват от престъпника с оригиналната карта.

Трябва да се има предвид, че обикновено се произвеждат множество фалшиви карти от един номер и се разпродават на различни лица, които извършват транзакции на територията на цялата страна, което допълнително затруднява разследването.

Трудностите при разкриване и доказване на тези престъпления произхождат на *първо* място от спецификата на самата престъпна дейност, която се разпространява лавинообразно. Извършителите по правило са технически и компютърно изключително компетентни, като непрекъснато усъвършенстват своите методи и технологии, които често нямат аналог в света. Използват най-съвременни технически средства, с каквито понякога не разполагат и в институтите на МВР.

На *второ* място при тези престъпления свидетели най-често липсват или са изключително малко.

На *трето* място в престъпната дейност - от копирането на информацията на разплащателните карти, през тяхното производство до използването им на банкоматите се използват средства и материали с така наречената *"продукция с възможна двойна употреба"*. Компютри, микрокамери, минипредаватели, микрочипове, карти с магнитна пътека, звукови и цифрови файлове, модули, приемници, специализирани радиоприемници, телевизионни устройства, "четци" на магнитни карти и други технически средства и устройства се продават свободно в търговската мрежа и имат широко приложение в различни области на техниката, за разлика от "класическите" веществени доказателства като нож, пистолет, щанга.

По тази причина е особено важно да се докаже, най-вече чрез експертизи и други процесуално-следствени действия, че намерените и иззети технически средства, устройства и компоненти, в тяхната съвкупност и комбиниране служат *единствено* и *само* за създаване на фалшиви банкови карти и устройства за копиране на данни от банкомати, а не примерно за заключващи устройства на магнитни брави и осигурителни системи. Това обикновено е и най-важното доказателство за приготвянето по смисъла на чл. 246 от НК за извършване на тези престъпления.

В тази връзка трябва да се подчертае важната роля на претърсването и изземването. Тези процесуално-следствени действия трябва да се извършват в присъствието на съответните специалисти (компютърни експерти и др.). При претърсването са изземват всички намерени веществени доказателства, като описаните по-горе и при възможност в работен режим. Добре би било, по възможност, след извършване на претърсването, помещението, в което са открити и иззети веществените доказателства да остане запечатано поне до назначаване на техническите експертизи тъй като може да възникне необходимост от повторно претърсване и изземване на нови технически средства и материали от значение за експертите.

След претърсването и изземването се извършва и оглед *на намерените веществени доказателства* в присъствието на обвиняемия и неговия защитник с

участието на специалисти. Съставя се протокол за оглед на веществени доказателства и фотоалбум.

След приключването на разгледаните процесуално-следствени действия са преминава към назначаването на необходимите експертизи. Компетентни да извършват комплексни технически експертизи в тази специфична материя са Института по специална техника (ИСТ)- МВР, Института по компютърна техника (ИКТ)- МВР, НИКК- МВР, експерти от БНТЛ или преподаватели от висши учебни заведения.

Въпросите, които обикновено се поставят на експертите са:

1. Работоспособни ли са намерените и иззети технически средства и устройства?

2. Какво представляват те?

3. Какво е предназначението на тези технически средства и устройства?

4. Какъв софтуер се намира в компютрите и какво е предназначението му?

5. Има ли четими информационни файлове? Те следва да се открият и разпечатат.

6. Ако са открити цифрови файлове да се установи дали съдържат цифрова информация, отговаряща на стандартите на номера на банкови карти?

Възможно е да се наложи и извършване на *графическа* експертиза - за изследване почерка на написани цифри при генериране на кодове на картите.

Назначаването на *финансово-икономическа* експертиза се налага за уточняване на причинената щета.

На намерените и иззети от банкоматите фалшиви карти е възможно да бъде извършена дактилоскопна експертиза. По тази причина, служителите, обслужващи банкоматите бяха инструктирани да не ги докосват с ръце.

Необходимо е да се подчертае ролята и възможностите на "БОРИКА" ЕООД - единственият оператор за банкомати в България. В "БОРИКА" се извършва разчитане на информацията върху магнитната ивица на намерените и иззети фалшиви банкови карти, като: номера на картата (16 цифров ПАН-код), държавата и банката издател на картата, извършвани ли са успешни транзакции и на какви суми, а ако транзакциите са неуспешни - то каква е причината за това, на кои банкомати в България са извършвани тези транзакции, както точната дата и време на тяхното извършване. Това е особено важно за уточняване и доказване на нанесената щета от престъплението.

Много важно за разкриване и доказване на тази престъпна дейност е и използването на различни законно разрешени специални разузнавателни средства. Прилагането на тези средства е от важно значение за доказване дейността и състава на организирана престъпна група по смисъла на чл. 321 от НК, създадена с цел изготвяне и използване на неистински или преправени разплащателни банкови карти. Особено ефективно е използването на видеонаблюдение на банкоматите. Така се филмират заподозрените лица в момент на извършване на транзакции и след насрещна проверка в "БОРИКА" се получава информация за неправомерно изтеглени

суми с конкретна неистинска кредитна или дебитна карта. По този начин се парира евентуално възражение на обвиняемия, че е извършвал транзакции със своя карта. От друга страна, монтиране на наблюдателни камери на банкоматите има и превантивен ефект.

Значимо за ефективността на досъдебното производство за престъпления с електронни банкови карти е международното съдебно, полицейско и междубанково сътрудничество. Много често разследването на тази престъпна дейност започва след обмяна на информация по линия на "ИНТЕРПОЛ" между полицейските служби на различни държави. В процеса на разследването се налага изпращане на молби за правна помощ от компетентните съдебни власти в чужбина - за изпращане на материали от тяхно разследване, разпити на свидетели, за уточняване на нанесените щети и други. Много е важна и ролята на междубанковото сътрудничество за изясняване на пострадалата от престъпленията страна. Обикновено ощетени са юридическите лица /съответните чуждестранни банки, издатели на кредитните и дебитни карти/ станали обект на престъпно посегателство, тъй като те възстановяват причинените щети на физическите лица. Пострадалите банки имат право да предявят граждански иск в наказателния процес в Република България. Установяване на пострадалата страна има много важно значение при повдигането на обвинението на обвиняемите лица.

Съществуват особености и при повдигането на обвинение за престъпления с електронни банкови карти. При привличане на обвиняем по *чл. 243 от НК* - за изготвяне на неистински кредитни или разплащателни карти, които не са ценни книжа е необходимо да се уточни в постановлението начина на изготвянето им (с помощта на компютърна и друга специална техника). При използване на неистински кредитни или разплащателни карти, трябва да се упомене в постановлението за повдигане на обвинение на кои банкомати са използвани. При обвинението по *чл. 249 от НК* - използване на платежен инструмент *или* данни от платежен инструмент без съгласието на титуляра, трябва да се уточни коя от двете хипотези се има предвид, като тук задължително се посочва размера на нанесените значителни вреди и получените значителни неправомерни доходи.

Обикновено престъпленията с електронни банкови карти се извършват при условията на *продължавано* престъпление по смисъла на чл. 26 ал. 1 от НК и в различна форма на *съучастие* по чл. 20 от НК, което следва да намери отражение в постановлението за повдигане на обвинение.

При повдигане на обвинение по *чл. 246 от НК* - приготвяне за изготвяне на неистински разплащателни карти трябва изрично да се спомене в какво се изразява самото приготвяне (например: набавяне и изготвяне на средства за копиране на банкоматни клавиатури и създаване на неистински банкови карти с помощта на компютри, файлове и пластини за клавиатура) за извършване на престъпление по чл. 243 ал.2 т.3 от НК (изготвяне на неистински кредитни или разплащателни карти, които не са ценни книжа).

Както бе споменато по-горе, често престъпленията по тези текстове са извършват от организирана престъпна група по смисъла на чл. 321 от НК. Тук

някакви съществени особености няма. Необходимо е само да се уточни *конкретното* участие на всеки един от членовете (ръководител, организатор или участник) на групата и да се упомене, че тя е образувана с цел извършване на престъпления по чл.243, 244, 249 от НК в Република България и чужбина.

ОСОБЕНОСТИ ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С БАНКОВИ КАРТИ

Боряна Кангалджиева - разследващ полицай в СДВР

Банковите карти са модерен платежен инструмент, който опосредства разплащанията между потребителите и търговците, а освен това и намалява риска от носене на суми в брой. Съгласно Наредба 16 на БНБ, банковата карта е електронен платежен инструмент и представлява пластмасова карта, върху която е записана информация по електронен начин и която се използва многократно за идентификация на картодържателя, за отдалечен достъп до банкова сметка и за извършване на платежни операции

Престъпленията с електронни банкови карти регламентирани в НК -Чл. 243. (1) Който изготви неистински или преправи истински парични знаци с курс в страната или в чужбина, се наказва за подправка на парични знаци с лишаване от свобода от пет до петнадесет години.

В най - общ план, банковите карти могат да се разграничат на дебитни и кредитни карти. Дебитните карти обслужват разплащателните сметки на банковите клиенти, а кредитните карти по същество са вид потребителски кредити. Общото между двата вида карти е, че те се издават както на физически, така и на юридически лица, като при фирмените карти може да се определят лимити и по този начин - да се следят фирмените плащания.

Престъплението по чл. 244 НК само по себе си представлява една последваща, вторична престъпна дейност спрямо изготвянето на подправени парични знаци, която дейност е престъпление по чл. 243 НК и в този смисъл престъплението по чл. 244 НК е субсидиарно, но единствено спрямо предходното престъпление по чл. 243 НК. Поради това производителят на преправени или неистински парични знаци не носи отговорност за тяхното прокарване в обръщение, придобиване, сдружение и пр. , т.е по чл. 244 НК

Съгласно РЕШЕНИЕ № 261 / 26.05.2010г. по н.д. № 201 / 2010г. , I н.о. - дебитната карта представлява платежен инструмент по смисъла на чл. 93, т.24 НК, а който използва такъв без съгласието на титуляра, би могъл да носи наказателна отговорност по чл. 249, ал.1 НК Съгласно ППВС № 6 / 1971г. „предмет на кражба могат да бъдат всякакъв вид ценни и други книжа /платежен инструмент например/, които материализират имуществени права „...“при кражба деецът може да отнеме вещта от всяко лице /банка напр./, което я владее или държи, престъплението е довършено, когато деецът прекъсне досегашното владение или държане / от банката напр. / и установи свое такова. Категорично предмет на престъплението кражба е и ценна книга или други, които материализират имуществени права / платежни инструменти по смисъла на чл. 93,т.24 НК /

Ако банковата карта е открадната, е налице реална съвкупност от престъпление кражба и престъпление по чл.249, ал.1 НК. Тези две деяния не могат да

съставляват продължавано престъпление помежду си, защото са от различен вид. Деянието по чл.249, ал.1 НК си има свой специфичен състав, различен от този за кражбата, то не е кражба и затова не може двете деяния да формират продължавано престъпление по чл.195, ал.1 НК. Освен че платежният инструмент не е техническо средство по смисъла на чл.195, ал.1, т.4 НК, с използването на платежния инструмент по чл.249, ал.1 НК не се осъществяват признаците на чл.194, ал.1 НК. Квалифицирането на деянието по чл.249, ал.1 НК като кражба опростява работата и я прави по-неудобна, но е правно невярно.

Родов обект на тези престъпления са обществени отношения регламентирани правото на собственост, тъй като се злоупотребява с парични средства собственост на физически или юридически лица. Засяга се правото на нормалното функциониране на финансовата система. Като обект на посегателство авторите определят и обществени отношения в правораздаването, тъй като правоохранителните и правоприлагащите органи се ограничават или затрудняват да защитят имуществата на правоимащите субекти. С извършването на тези престъпления се застрашават или се увреждат общественият ред и сигурността, тъй като посегателството е свързано най-често с престъпни структури и организации, които могат да имат вътрешен или международен характер.

Субектна това престъпление по чл. 249 от НК, може да бъде всяко наказателно отговорно лице. От субективна страна престъплението по чл. 249 от НК, се осъществява при форма на вината – пряк умисъл.

Изпълнително деяние, се осъществява с четири форми дадени алтернативно: Използване на платежен инструмент или данни от него без съгласието на титуляра чл.249, ал.1 от НК. В тези случаи едно трето лице злоупотребява като използва платежен инструмент, издаден на чуждо име или данните от него, без съгласието на титуляра. Важното условие е, това да не съставлява по-тежко престъпление.

Използване на платежен инструмент, издаден в Република България или в чужбина, без покритие за сумата, за която е използван инструментът чл.249, ал.2 от НК. При това престъпление титуляра на платежния инструмент го използва в страната или чужбина, въпреки че е запознат с обстоятелството, че той няма покритие, т.е. подвежда съответната институция и черпи материален ресурс в неин ущърб.

Изготвяне, монтиране или използване на техническо средство, за да се придобие информация за съдържанието на платежен инструмент чл.249, ал.3 от НК. При това престъпление е предвидена наказателна отговорност за лицата, които използват технически средства за да се придобие по нерегламентиран начин информация, без съгласието на титуляра или представляващата го институция.

Предоставяне на информация за съдържанието на платежен инструмент по чл.249, ал.4 от НК. Тази разпоредба предвижда наказателна отговорност за лицата, които имат достъп до подобна информация и я използват не по надлежния ред или предоставят на външни лица.

Предмет на престъпление са паричните средства получени от използването на платежните инструменти или данните от платежните инструменти.

Средство с което се осъществява престъплението е платежния инструмент или данните от платежния инструмент.

Обективна страна – законодателят е посочил, че за съставомерност на деянието, то не трябва да съставлява по – тежко престъпление.

В наказателното производство според НПК подлежат на доказване: извършеното престъпление и участието на обвиняемия в него; характерът и размерът на вредите, причинени с деянието; другите обстоятелства, които имат значение за отговорността на обвиняемия, включително и семейното и имущественото му положение.

Предметът на доказването (чл. 102 от НПК), е съвкупност от извършените действия по разследването и събирането на допустими доказателства, формализирани по установения от Наказателно- процесуалния кодекс (НПК) ред. Доказателствата се установяват чрез гласни (обяснения на обвиняемия, показания на свидетеля), веществени (предмети) и писмени доказателствени средства (протоколи и документи, включително докладите и приложенията към тях документи относно разследванията на Европейската служба за борба с измамите - ОЛАФ).

Доказването в наказателното производство се извършва чрез способите, предвидени в НПК: разпит (на обвиняем или свидетел), експертиза, оглед, претърсване, изземване, следствен експеримент, разпознаване на лица и предмети и специални разузнавателни средства.

Тежестта да се докаже обвинението по дела от общ характер лежи върху прокурора и разследващите органи. Съдът и органите на досъдебното производство (прокурора и разследващите органи) събират и проверяват както доказателствата, които разобличават обвиняемия или отегчават неговата отговорност, така и доказателствата, които оправдават обвиняемия или смекчават отговорността му.

Във фазата на досъдебното производство наблюдаващият прокурор ръководи разследването и осъществява постоянен надзор за законосъобразното му и своевременно провеждане (чл. 46 от НПК). Преди да извърши каквито и да е било действия, той и разследващият орган следва да се запознаят с нормативната уредба, уреждаща престъпленията по чл. 249 от НК.

Тук е мястото за преценка дали да се привлекат експерти от съответна област, които да ги ориентират в тази сложна материята и специфика. Прокурорът може да реши лично да извърши разследването или да извърши отделни действия по него, ако дадени обстоятелства го налагат, или да възложи разследването на компетентен разследващ орган.

При работата си прокурорът и разследващият орган трябва да се съобразят с императивната разпоредба на чл. 35, ал. 2 от НПК за подсъдност на наказателните дела като първа инстанция.

Досъдебното производство се образува, когато са налице законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление (чл. 207 от НПК). Досъдебното производство се образува с постановление на прокурора или със съставянето на протокола за първото действие по разследването (чл. 212 от НПК). Прокурорът преценява наличието на законен повод (чл. 208, 209, 210 от НПК) и достатъчно данни

(чл. 211 от НПК). В случай когато досъдебното производство е започнало без постановление за образуване от прокурора, разследващият орган, извършил първоначалното действие, уведомява прокурора незабавно, но не по-късно от 24 часа.

Разследващите органи според чл. 194 от НПК са следователите, разследващите полицаи и полицейските органи от МВР. За престъпления по чл. 249 от НК, разследването се извършва от разследващите полицаи и следователи, а в определените случаи по чл. 194 от НПК и от полицейските органи от МВР. С образуването на производството започва и процесът на планиране на действията по разследването. Планът се съставя от прокурора или разследващият орган, като последният го съгласува с него и системно докладва за изпълнението му, т. е. за хода на разследването. Планът трябва да съдържа конкретни действия по разследването, които е нужно да се извършат, както и обвързването на тези действия с конкретни срокове. Планът трябва да почива на събраните данни, да се обсъждат и проверяват конкретни версии, да бъде определен по време и да бъде отворен. Прокурорът следва да бъде уведомяван за всяко конкретно действие, извършвано по плана и при необходимост, както и по негова преценка, той може да се променя и актуализира. Това обстоятелство се обуславя от фактическата обстановка по случая и процесуалното поведение на участващите в действията по разследването. Видът на конкретните действия по разследването се определя от вида на престъплението и може да се променя в зависимост от събраните доказателства (чл. 216- 217 от НПК).

Действията по разследването на тези престъпления, се основават (конкретизират) на общите правила за разследване на престъпленията против паричната и кредитната система и организирана престъпна група.

Какви действия по разследването могат да бъдат извършени:

Когато ДП е образувано по реда на чл. 219, ал.1 от НПК с постановление на прокурора, това става когато прокурора получи информация – сигнал от пострадал или от банкова институция, първите действия по разследването могат да бъдат разпити на свидетели – на пострадалия титуляра на платежния инструмент, чиито платежен инструмент или данни от платежен инструмент са използвани. Така ще установим характера и размера на вредите, включен в предмета на доказване.

По реда на чл. 159 от НПК, могат да се изискат от банковата институция, която е собственик на АТМ устройството: записи от охранителни камери, справка за транзакциите извършени с платежния инструмент. Ако са предоставени записи от камерите на АТМ устройствата, се назначават технически дактилоскопни и лицево идентификационни експертизи. Ако се съберат достатъчно данни, за авторството на деянието или съмнение за съпричастност на лица към това престъпление, или че в жилище, автомобил или офис се държат технически средства, с които се добива информация за съдържание на платежни инструменти, по реда на НПК, чрез наблюдаващия прокурор да се поиска разрешение – определение от компетентния съд, за извършване на претърсване и изземване на такива вещи имащи значение за делото.

При изземване на пластики или карти, да не се борава с тях без ръкавици. Назначава се биологична експертиза и дактилоскопна експертиза. След изготвянето

на тези експертизи, да се измият картите, за да не остават по тях дактилоскопен прах, защото може да се образува магнитно поле, което при дълъг период на престой в такава среда може да се изтрие информацията от тях, не напълно но достатъчно, че да не може да се извлече след това от тях каквато и да е информация или ако се извлече такава, то тя да е непълна.

Ако се установи, че е налично видеозаснемане близо до АТМ - устройството, се назначава лицево идентификационна експертиза. Ако се открият на място монтирани скимери, които са все още на банкомата, то те могат да съхраняват картова информация ако имат памет или да са в положение на онлайн връзка – предавател за подаване на записани данни.

Важно уточнение за съставомерност на деянието законодателят в чл.249, ал.3 от НК изисква да се докаже, че лицето изготвя, монтира или използва – скимери или пластики за да придобие информация за съдържанието на платежния инструмент. Ако само и единствено лицето държи скимери или банкови карти, които не съдържат в себе си такива данни деянието е несъставомерно. При извършване на претърсване и изземване се търсят технически средства: скимери, лаптоп със софтуер за източване на данни, камери, записващи устройства, пластики и банкови карти. При намирането на такива технически средства се назначава комплексна компютърно-техническа експертиза.

Експертизата трябва да докаже, че тези скимери са били използвани от иззетите компютри, че са били прикачени към тях за източване на данни.

Ако са изтрети данните от скимерите, могат да се възстановят, ако скимера е имал монтирана памет. Иззетите карти, технически средства, скимери, камери, флаш памет се опаковат и съхраняват по възможност в антистатични пликове, ако няма такива в хартиени пликове, да не се държат в близост до монитори, компютри, тон колони или магнити, тъй като може да се образува магнитно поле и да се изтрие информацията. При изземване на записите от видеокамери, винаги се записват и параметрите – техническите характеристики на апаратурата с които са направени тези записи.

Необходими задължителни действия:

а) Внимателно и подробно се преглежда предната част на банкомата – картовъвеждащото устройство (човката), клавиатурата, светлинния панел над клавиатурата, екрана, както и местата, където би могло да бъдат монтирани допълнителни устройства (скрити миниатюрни камери или скимери), които видимо не са оригинална част от банкомата.

б) Да се провери, дали закрепващите винтове на светлинния панел (плафона) са на мястото си. Ако липсва някой от тях е твърде вероятно да е имало външна интервенция.

в) Опитва се дали картовъвеждащото устройство (човката) е здраво закрепено, дали има следи от намеса и дали няма поставени съмнителни предмети вътре в

При изземване на скимери, се назначава техническа експертиза, като се задават следните възможни въпроси към вещото лице:

1. Какво представлява предоставеният за изследване обект?

2. Има ли същия собствена памет?
3. Какво е неговото предназначение?
4. Дали е фабрично изработен или собственоръчно изработено и за какво служи?
5. Има ли записани данни в паметта му, при наличие на такава?
6. Ако съдържа данни в паметта му, да бъдат свалени на подходящ - хартиен или на оптичен носител?

Тази експертиза се назначава в ИСТ – МВР, а първите две - биологичната и дактилоскопната се назначават в НИКК – МВР.

При изземване на банкови карти и/или пластики се назначава техническата експертиза се задават следните възможни въпроси към вещото лице:

1. Какво представляват предоставените за изследване обекти?
2. Дали са валидно електронно платежно средство?
3. Дали са истински или неистински?

Ако се установи, след извършената техническа експертиза на картите, че са неистински, но представляват валидно електронно платежно средство, се отправя запитване по реда на чл. 159 от НПК до банката издател и собственик на картата, за представяне на информация за извършените транзакции.

За редица обстоятелства във връзка с разследването може да се изиска информация от различните структури на МВР:

От Главна Дирекция „Гранична полиция“ - относно данни за задгранични пътувания на разследваното лице и/или негови близки или роднини. Изисква се и се прилага разпечатка за всички обстоятелства по повод на пътуване (дестинация, време на напускане и влизане в страната, граничен пункт, вид на превозното средство, придружаващи лица и други).

Информация за криминална регистрация и незавършени наказателни производства (последните се изискват от Националната следствена служба и от разследващите полици от бюлетините на съдилищата).

Информация от КАТ - ПП относно събиране на данни за притежавани МПС и тяхната идентификация, информацията относно разпореждането с тях. Ако МПС е собственост на лизингова къща, за пълното изясняване на всички обстоятелства се изискват писмени документи от нея за начина на предоставяне на МПС, внесените парични суми по отделните вноски, кое лице е платило вноската и др.;

За изясняване на обстоятелства, свързани с притежавани от разследваното лице мобилни телефони и телефонни номера (SIM-карти), проведени разговори и изпратени/получени съобщения, се изисква информация от мобилен оператор или доставчик на компютърно-информационни услуги (чл. 159 от НПК).

С получения отговор от телефонния оператор и/или доставчик на компютърно-информационни услуги се изясняват факти за броя на телефонните разговори, номерата, с които са осъществени, разговорите, както и получени и изпратени съобщения, изясняват се връзки между разследвания и други свързани лица, потвърждаващи се данни от полицейските операции със СРС, по които не може да бъдат изготвени веществени доказателствени средства (ВДС).

Провеждане на претърсване и изземване. Към тези действия по разследването трябва да се пристъпи, когато са идентифицирани помещенията (офиси, складове, жилища и т.н.) и МПС-та, които ползват разследваните лица, при спазване на разпоредбите на чл. 159-162 от НПК. Претърсването може да се извърши и внезапно поради възникнали непредвидени обстоятелства, когато случаят е неотложен. В досъдебното производство претърсване и изземване се извършват с разрешение на съдия от съответния първоинстанционен съд или от първоинстанционния съд, в района на който се извършва действието, по искане на прокурора.

В неотложни случаи, когато това е единствена възможност за събиране и запазване на доказателствата, органите на досъдебното производство могат да извършат претърсване и изземване и без разрешение от съдия, като по възможност протоколът за извършеното действие по разследването се (4 Чл. 40, ал. 2, чл. 250а-251 и чл. 304-309 от Закона за електронните съобщения (ЗЕС)), представя от наблюдаващия прокурор за одобряване от съдията незабавно, но не по-късно от 24 часа. Особено важно е изземването и съхранението на инкриминираните вещи това могат да бъдат – пластики, скимери, четци, др. технически средства, камери, документи и извлечения от различни сметки (банкови, счетоводни, лични).

От правилното провеждане на процесуалното действие претърсване и изземване зависи по-късно и доказателствената сила на иззетите предмети и документи. Преди пристъпване към него е необходимо да се проведат планови действия за:

Идентифициране на субектите, чиито помещения (офиси, производствени помещения, складове, гаражи, тавански помещения, хотелски стаи, гаражи и др.), жилища и МПС-та ще се претърсват;

Инструктаж на всички лица (включително и на поемните лица), участващи в това действие по разследването с оглед обезпечаване на законосъобразността му.

Определяне на конкретни предмети и документи, които подлежат на изземване. Ако те са в голямо количество, трябва да се изготви опис по характерни (класификационни) признаци. От значение е правилното им съхранение в кашони, които следва да се запечатат в присъствието на поемни лица, а по-късно да се индивидуализират чрез оглед на веществени доказателства по НПК;

Осигуряване на поемни и технически лица, средства и материали. Когато претърсването и изземването са свързани с компютърни информационни системи и програмни продукти, действията трябва да се извършват задължително в присъствието на специалист - технически помощник (чл. 162, ал. 6 от НПК).

Когато носителят е хартиен, всяка страница се подписва от органа, извършил действията, и от специалиста - технически помощник. В останалите случаи носителят се запечатва с бележка, в която се посочват: делото; органът, извършил изземването; мястото, датата и имената на всички присъстващи и на специалиста - технически помощник, които се подписват.

В досъдебното производство за престъпления, свързани с платежни инструменти, когато обвиняемият е привлечен за тежко умишлено престъпление,

прокурорът може да постанови мярка за процесуална принуда “Забрана за напускане на пределите на Република България”.

За наложената забрана незабавно се уведомяват граничните контролно-пропускателни пунктове (чл. 68 от НПК). Тази забрана има голям психологически ефект върху обвиняемите и свързаните с тях лица, т. е. отпада възможността за избягване на наказателната отговорност от лицето извършител чрез укриването му в страни, с които България няма подписани спогодби за екстрадиране.

Необходимо е да се подчертае ролята и възможностите на “БОРИКА” ЕООД - единственият оператор за банкомати в България. В “БОРИКА” се извършва разчитане на информацията върху магнитната ивица на намерените и иззети фалшиви банкови карти, като: номера на картата (16 цифров ПАН-код), държавата и банката издател на картата, извършвани ли са успешни транзакции и на какви суми, а ако транзакциите са неуспешни - то каква е причината за това, на кои банкомати в България са извършвани тези транзакции, както точната дата и време на тяхното извършване. Това е особено важно за уточняване и доказване на нанесената щета от престъплението.